

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Pilátová

**Od Pabla Picassa k Emilu Fillovi. Kapitoly o estetice
uměleckého směru kubismu.**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Phdr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2013 – 2015

DIPLOMA THESIS

Michaela Pilátová

**From Pablo Picasso to Emil Filla. Chapters about
Aesthetics of Art Movement of Cubism.**

Prague 2015

Diploma Thesis Work Supervisor: Phdr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 23. února 2015

Michaela Pilátová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Hugovi Schreiberovi za odborné vedení předložené práce, za podnětné rady a motivaci.

Anotace

Diplomová práce se zabývá kubismem, okolnostmi jeho vzniku a estetiky uměleckého směru kubismu. Je stručným průřezem vzniku, vývoje a vlivu kubismu. Představuje období kubismu ve světě moderny, zejména se zaměřuje na kubismus pražský a pařížský, který porovnává v oblasti malířství, sochařství, architektury i užitého umění. V práci jsou uvedeni hlavní představitelé směru, kteří se podíleli na jeho vzniku, vývoji i vlivu na další moderní umělecké směry. Předložená práce zařazuje kubismus do kontextu moderní doby. Je historickou studií.

Klíčová slova

akademismus, architektura, art deco, dadaismus, Devětsil, Emil Filla, estetika, estetická funkce, estetická hodnota, estetická norma, expresionismus, futurismus, geometrická abstrakce, impresionismus, kubismus, literatura, malířství, mnohopohledovost, moderna, obsah a forma kubismu, Osma, Pablo Picasso, Paul Cézanne, porovnání, primitivní umění, secese, skupina z Puteaux (Section d' Or), Skupina výtvarných umělců, sochařství, SVU Mánes, symbolismus, užité umění

Annotation

Diploma thesis looks into Cubism, circumstances of its origin and aesthetics of the art movement. It is a brief overview of origin and development of Cubism. It introduces the era of Cubism in the world of Modern Style, it focuses on Prague Cubism, and Paris Cubism comparing it in the field of painting, sculpture, architecture as well as applied arts. The work states main representatives of the style who were involved in its birth, development and influence on other modern art styles. The presented work places Cubism in the context of modern era. It is a historical study.

Key words

Abstraction, Academism, aesthetics, aesthetic function, aesthetic norm, aesthetic value, applied arts, architecture, Art Deco, Art Nouveau, comparison, content and form of Cubism, Cubism, Dadaism, Devětsil, Emil Filla, Expressionism, Futurism, group from Puteaux (Section d' Or), Impressionism, literature, Modern Style, multi-view, Osma, Pablo Picasso, painting, primitive art, Paul Cézanne, Skupina výtvarných umělců, SVU Mánes, Symbolism

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 Okolnosti vzniku kubismu	9
1.1 Moderna a akademismus	10
1.2 Umělecké směry, které předcházely vzniku kubismu	12
1.3 Paul Cézanne – předchůdce moderního malířství	16
1.4 Vliv primitivního umění na vznik kubismu	18
2 Kubismus	20
2.1 Vznik a vývoj kubismu	20
2.2 Základy estetiky uměleckého směru kubismu	22
2.3 Obory kubismu	27
2.4 Význam a vliv kubismu.....	31
3 Období kubismu ve světovém umění.....	34
4 Pařížský kubismus	39
4.1 Francouzské kubistické skupiny	41
4.2 Hlavní představitelé	42
4.3 Art deco.....	49
5 Pražský kubismus	51
5.1 České kubistické skupiny	53
5.2 Hlavní představitelé	57
5.3 Architektura kubismu	65
6 Porovnání umění kubismu Praha – Paříž.....	68
6.1 Shrnutí výsledků práce.....	71
ZÁVĚR.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Předložená diplomová práce je historická studie, která se zabývá estetikou uměleckého směru kubismu. Kubismus zařazuje do kontextu světové moderny, popisuje změny obsahu i formy dobového myšlení a uměleckého citění. Zaměřuje se především na český a francouzský kubismus. Cílem práce je porovnání kubismu mezi Paříží a Prahou.

Kubismus byl důležitý umělecký směr přelomu 19. a 20. století. Jeho vznik zapříčinily předchozí umělecké směry, které se pokoušely porušit tradici oficiální estetiky akademického umění. Nejdůležitějším prvkem kubismu byla

mnohopohledovost a zjednodušování na základní tvary. Kubismus ovlivnil vznik mnohých dalších uměleckých směrů.

Práce je členěna do několika hlavních celků. Poukazuje na okolnosti, díky kterým tento umělecký směr vznikl. Je stručným průřezem vývoje kubismu a zabývá se estetikou uměleckého směru v kontextu doby. V práci jsou obsaženy hlavní charakteristiky směru. Jednou z dalších kapitol je období kubismu ve světě. V této části je zmínka i o Vídni, která byla do roku 1918 hlavním městem Rakouska-Uherska. Vídeň byla důležitým místem, které mělo podíl na vzniku architektonického kubismu v českých zemích. V této části jsou zmíněni i představitelé dobových směrů v dané zemi a období. Další část poskytuje informace o českém kubismu s centrem v Praze, který je v této kapitole podrobněji rozebrán a charakterizován. Zde jsou zmíněni hlavní čeští představitelé umělecké avantgardy. Následuje kapitola o pařížském kubismu, kde jsou uvedeni hlavní představitelé a charakteristiky francouzského kubismu. Na kapitolu pařížského kubismu navazuje komparace umění kubismu mezi Prahou a Paříží. Tato města byla zvolena vzhledem k tomu, že byly hlavními centry kubismu a existovalo mezi nimi spojení v oblasti umění a vzdělanosti. V Paříži kubismus vznikl a v českých zemích se rozvinul ve více uměleckých oborech. Zde jsou uvedeny hlavní rysy kubistických prací a myšlenkových proudů v každém ze dvou velkých evropských měst.

Práce je zakončena hodnotícím závěrem, který obsahuje shrnutí celé estetiky avantgardního směru. Jsou zde obsaženy poznatky a cíl celé práce.

1 OKOLNOSTI VZNIKU KUBISMU

Okolnosti vzniku nových uměleckých směrů jsou vždy složité. Je třeba zařadit umění do kontextu doby, myslet na výtvarnou produkci a na estetické měnící se názory. Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro vznik nového směru byla změna celkového vnímání společnosti – vznik moderny a jejího výrazného odlišení od akademismu.

K pochopení vzniku moderního umění je rovněž důležité znát historické souvislosti. Podstatné bylo zrychlování a zlepšování komunikačních technologií, které přišlo v 19. století – vynález telegrafu, vznik poštovních známek, ale také rozvoj průmyslu. Průmysl se stal revolučnější, začal měnit podmínky hospodářského i společenského života. Dále se jednalo o vědecké objevy, které předznamenaly vznik nové moderní civilizace. Postupoval i vývoj filozofie.

Mezi lety 1830–1842 Auguste Comte (1798–1857) zformuloval teorii pozitivistické filozofie. Moderní svět byl přetvářen tak, aby vyhovoval požadavkům člověka. Pozitivismus byl filozofický směr, který kladl důraz na využívání vědeckých metod v praktickém životě. Vyskytla se záliba v japonském dřevorytu. Od roku 1850 vedl ve filozofii scientismus. V malířství se v druhé polovině 19. století začaly objevovat linie, které rozkládaly hmotu. Na konci 19. století uspíšil impresionismus pád realismu.¹

Další důležitou okolností vzniku moderních uměleckých směrů, včetně kubismu, bylo cestování mladých lidí po Evropě, zejména do Paříže. Paříž byla centrem vzdělanosti a umění. V Paříži pobývala část svého života jedna významná osobnost, která měla důležitý vliv na vznik moderního malířství – Paul Cézanne (1839–1906). Mnoho pozdějších autorů se inspirovalo a odvolávalo na jeho tvorbu.

Důležitou složkou šíření moderního umění z Paříže do dalších evropských měst, včetně Prahy, byli sběratelé umění. Jedním ze sběratelů umění, který měl vliv na vývoj a šíření kubismu, byl Daniel-Henry Kahnweiler (1884–1979). Daniel-Henry Kahnweiler byl mladý obchodník s obrazy, který pocházel z Německa. Roku 1907 přijel do Paříže. Kubismus rozvíjel nejen ve Francii, ale i po celé Evropě, později se stal jeho historikem. Otevřel galerii v ulici Vignon v Paříži. Do této galerie docházeli ti, kteří jako jedni z prvních našli v kubismu a jeho estetice zalíbení. Daniel-Henry Kahnweiler zde zpočátku prodával obrazy Pabla Picassa (1881–1973) a George Braqua (1882–1963).

---

¹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

První obdivovatelkou galerie byla spisovatelka Gertruda Steinová (1874–1946). Roku 1908 uspořádal Daniel-Henry Kahnweiler výstavu obrazů George Braqua, který byl omítnut Podzimním salómem. Pro neúspěch se rozhodl nepokračovat.²

Pro české země byl důležitou osobností teoretik, galerista a sběratel umění, který měl ke kubismu intenzivní vztah - Vincenc Kramář (1877–1960). Vincenc Kramář patřil k představitelům vídeňské uměleckohistorické školy. Měl v oblibě cestování. Při jeho cestách se roku 1910 dostal do Paříže, kde přihlížel vývoji kubismu. Roku 1919 se stal ředitelem pražské Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění. Z této Obrazárny Vincenc Kramář postupem času vybudoval základ pražské Národní galerie. Byl součástí kulturně-politické avantgardy. Disponoval jedinečnou sbírkou obrazů Pabla Picassa a George Braqua. Před svou smrtí tyto obrazy věnoval Národní galerii. Tím přispěl k rozsáhlé sbírce kubistických děl v českých zemích.³

1.1 MODERNA A AKADEMISMUS

Pro rozvoj moderního umění byla důležitá změna estetických pravidel umění. Moderní doba začala hledat nové vyjadřovací prostředky. V umění se hledaly jiné proporce než ty, které byly základem klasické estetiky. Společnost prožívala změnu, kterou chtěli podchytit i umělci.⁴ „*Přiznání k modernímu umění stává se přiznáním k zcela určitému modernímu názoru světovému.*“⁵

1. 1. 1 Akademismus

Akademické umění se řídilo podle dobových estetických pravidel. Jednalo se o oficiální umění, které znamenalo klasické ideály krásy, uměleckou dokonalost, návrat k antice, narativní témata. Ve výtvarném umění byly upřednostňovány velkolepé, epické nebo historické náměty. Koncept díla akademických malířů byla vznešenost, která měla prostupovat celý obsah. Styl záležel na individuálním talentu autora. Ústřední úlohu měla kresba.

---

² Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

³ Kramář, V. O obrazech a galeriích. Praha: Odeon, 1983.

⁴ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁵ Volné směry. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1912. ročník XVI. s. 170. Přednáška Karla Schefflera, Vznik stylu v moderním malířství.

První akademie vznikaly po Velké francouzské revoluci. Jednalo se o akademie umělecké i vědecké. Na českém území byla první uměleckou akademií Akademie výtvarných umění v Praze. Pražská Akademie vznikla díky Společnosti vlasteneckých přátel umění. Byla založena 10. září 1799. První ředitel Akademie výtvarných umění byl Josef Bergler (1753–1829). Josef Bergler stanovil první program malířské školy. Rozvoj Akademie výtvarných umění byl zaznamenán od roku 1898. Akademie výtvarných umění se stala státní institucí roku 1896. Na akademiích se vyučovaly předměty teoretické (jazyky) a kresba (to byla pro akademiky jediná výtvarná disciplína). Cílem výuky na akademiích byl humanitně vzdělaný člověk, který se stal umělcem s vynikající kresbou alegorických témat. Konkurenční školou pro Akademii výtvarných umění byla Uměleckoprůmyslová škola v Praze (1885), která byla zpočátku pouze střední školou. Vysokou školou se stala v polovině 20. století.

Významná změna v akademickém umění nastala v 19. století, kdy akademie začaly akceptovat krajinomalbu. Pro rozvoj krajinomalby byla důležitá „barbizonská škola“. Jednalo se o skupinu malířů z okolí Fointainebleuského lesa. Mezi zástupce „barbizonské školy“ patřil např. Theodor Rousseau (1812–1867). Krajinomalba měla důležitou roli pro pozdější vznik moderního malířství. Změna v tvorbě krajiny přišla na počátku 20. století, kdy malíři hledali jiné způsoby, jak krajinu zobrazit.⁶

1. 1. 2 Moderna

Moderní umělecké směry vznikaly na přelomu 19. a 20. století. Odmítaly oficiální estetická pravidla, která se vyučovala na akademiích. Tyto směry dávaly přednost experimentálním technikám, formě i obsahu.⁷ Pro jejich vznik byly důležité měnící se podmínky ve společnosti. Společnost i umělci začínali vyžadovat individualitu. Díla chtěli autoři představit jako to, co autor vidí a cítí. Do 20. století bylo umění prostředek, který poskytoval zraku poselství (např. náboženské).⁸

Umělci hledali změnu, chtěli umění obrodit. Pro některé z nich to znamenalo návrat k nejjednodušším formám a maximální stylizaci, jiní oslavovali techniku a stroje. Prvořadé bylo uplatnění vlastní vize.

---

⁶ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

⁷ Michelli, M. Umělecké avantgardy dvacátého století. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, národní podnik, 1964.

⁸ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

Autoři konfrontovali názory, jestli má umění zkoumat emoce a stavy mysli (expresionismus), duchovní řád (neoplasticismus – umělecký směr, který směřoval k abstrakci), společenskou funkci (konstruktivismus), podvědomé prvky (surrealismus), povahu ztvárnění (kubismus), společenskou úlohu (dadaismus) nebo např. hledání technických aspektů (futurismus). Časté bylo, že se modernismy prolínaly a ovlivňovaly.⁹ Autoři avantgardy se inspirovali i uměním přírodních národů, primitivismem. Primitivní umění bylo důležité i pro kubismus, kterým se tato práce zabývá.

1.2 UMĚLECKÉ SMĚRY, KTERÉ PŘEDCHÁZELY VZNIKU KUBISMU

Pro vznik moderních uměleckých směrů bylo důležité 19. století. Moderní umělecké směry vznikaly zejména v Evropě. Častým místem vzniku byla Paříž. Nejdůležitějšími směry pro vznik následného moderního umění byly impresionismus, symbolismus a secese.

Prvním moderním uměleckým směrem přelomu 20. století byl fauvismus, který neměl dlouhé trvání a soustředil se zejména na zpracování výbušných barev a deformování tvarů. Nejznámějším autorem tohoto směru byl Henri Matisse (1869–1954).¹⁰ Po fauvismu následoval umělecký směr, kterým se zabývá předložená práce – kubismus.

1. 2. 1 Impresionismus

Impresionismus vznikl mezi lety 1860–1870. Vycházel z realismu, který přesáhl. Malíři se odpoutali od předmětu, protože chtěli zachytit pravdu – optický, světelný, okamžitý dojem.¹¹ Impresionismus byl, jako téměř každý moderní umělecký směr, zpočátku kritizován.

Impresionismus neměl žádný stanovený program. Zástupci tohoto směru byli spíše experimentálním seskupením, jehož cílem bylo zobrazovat svět novými svobodnými prostředky. Malíři usilovali o rozvíjení vlastních osobností. Malba měla mít

---

⁹ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

¹⁰ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹¹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

tvůrčí výsledek.¹² Malíři zkoumali, jak dokáže barva podchytit jejich smyslové vjemy. Znázorňovali především krajiny a výjevy z Evropy v přirozených tóninách. Jednou z hlavních myšlenek bylo zachytit světlo a zdůraznit jeho zdroje. Barvu nanášeli volněji, výraznějšími tahy štětce a neroztírali ji rovnoměrně. Užívali ve svých dílech světlejší a jasnější tóny barev.¹³ Zajímali se o rozklad barev, světelné vibrace, dělení malířského rukopisu apod.

První výstava impresionismu se konala roku 1874 v Paříži na bulváru Kapucínů v ateliéru fotografa Nadara (Gaspard-Félix Tournachon, 1820–1910). Během výstavy vznikl název uměleckého směru této skupiny malířů – impresionismus. Tento termín se vyskytl v novinách, byl jím označen způsob, jakým skupina umělců z výstavy malovala. Název byl převzat z prvního impresionistického obrazu Clauda Moneta (Dojem, východ slunce).¹⁴

K umělcům impresionismu patřili např. Edgar Degas (1834–1917), Édouard Manet (1832–1883), Claude Monet (1840–1926, vytvořil první impresionistický obraz: Dojem, východ slunce), Camille Pissarro (1830–1903), Auguste Renoir (1841–1919) a Paul Cézanne. Impresionismus se projevil i mimo Francii. Mezi umělce v našich zemích patřil např. Antonín Hudeček (1872–1941) nebo Antonín Slavíček (1870–1910).

1. 2. 2 Secese

Secese se objevila v Evropě i ve Spojených státech amerických v druhé polovině 19. století, její vrchol nastal okolo roku 1900. Termín secese začali užívat jako první němečtí a rakouští umělci. Požadovali nezávislé výstavy a umělecké experimentování. Významnými částmi secese byly proud mnichovský, proud berlínský a vídeňský. Secesní umění znamenalo dekorativnost, plochost, vytříbenost a sugestivnost.¹⁵

Secese měla v různých státech jiné názvy. V Anglii a ve Francii byla secese nazývána modern style, v Německu Jugendstil a Sezession. Sezession se secese nazývala i v Rakousko-Uhersku. V Belgii bylo secesní umění nazýváno Art nouveau, v Itálii liberty, v okolí Valencie a Barcelony modernisme a v okolních částech Španělska modernismo.

Mnichovská secese byla nejméně formovaná akademickou tradicí. Prosadila se proti konzervatismu a berlínskému akademismu. Skupina se rozpadla roku 1913.

---

¹² Zykmond, V. Stručné dějiny moderního malířství. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹³ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

¹⁴ Zykmond, V. Stručné dějiny moderního malířství. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

¹⁵ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

Vídeňská secese vznikla roku 1897, její zakladatel byl Gustav Klimt (1862–1918). Jednalo se o plochý, dekorativní styl s výrazným používáním barev. Plátina působila jako dvojjazyčné citové stavy a postoje. Vídeňská secese byla mostem mezi estetikou 19. století a moderními avantgardními uměleckými směry 20. století.¹⁶

Autorem základních charakteristik secese byl Arthur Heygate Mackmurdo (1851–1942). Podle tohoto autora nemá být umění pouhým zpodobňováním reality, ale v díle by se měly promítnout i vlastní myšlenky, imaginace.

Důležitým autorem, který pomáhal vzniku a vývoji secese v Belgii byl Václav Horta (1861–1947). Mezi jeho stavby patří především dům Solvayových a Lidový dům v Bruselu. Dalším autorem byl Španěl Antonio Gaudí (1852–1926). Nejznámějším dílem tohoto architekta je Vincésův dům a Sagrada Familia. V Paříži lze nalézt secesní vstupy do metra – stanice Porte Dauphine a Monceau. Autor těchto vstupů byl Hector Guimard (1867–1942). Mezi další zástupce secese patří skotský architekt Charles Rennie Mackintosh (1868–1928), v českých zemích Josef Fanta (1856–1954) – pražské Hlavní nádraží. V sochařství dominuje postava Francouze Augusta Rodina (1840–1917). Jeho nejdůležitějším dílem je Brána do pekel.

Mezi malíře tohoto stylu lze zařadit některé symbolisty, impresionisty nebo postimpresionisty – např. Paul Gauguin (1848–1903), Vincent van Gogh (1853–1890), Henri Toulouse-Lautrec (1864–1901) apod. Secesní tvorba se projevila i v užitém umění. Vznikaly např. různé druhy váz nebo lamp. Autorem byl např. Louis Comfort Tiffany (1848–1933). Dále vznikaly i šperky nebo drobná grafika a secesní plakáty – Alfons Mucha (1860–1939).¹⁷ Alfons Mucha ve svých plakátech využíval dekorativní styl v souvislosti s ženou. Křivky žen propojoval s rostlinnými motivy. Jeho obrazy působily ladně a elegantně. Tyto motivy převzalo celé umění secesního stylu.¹⁸ Důležitým prvkem v secesním umění byla žena. To bylo důležité pro postavení ženy ve společnosti v moderní době, znamenalo to proměnu životního stylu ve vztahu muž – žena na konci 19. století.¹⁹

1. 2. 3 Symbolismus

Symbolismus bylo literární a umělecké hnutí, které vzniklo v osmdesátých letech 19. století ve Francii. Hlavní zásadou symbolismu byl výraz, přestože vycházel z filozofie pozitivismu. Tento výraz vyjadřoval autor bez spolupráce s rozumem, byl

---

¹⁶ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

¹⁷ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹⁸ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

¹⁹ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

symbolem. Symbolismus v malířství byl shrnut do několika prvků. Dílo symbolismu bylo ideistické, symbolistické, syntetické, subjektivní a dekorativní. Umělci symbolismu byli spojením mezi uměním a tehdejší filozofií, vědou a literaturou.

Tvorba symbolismu byla potlačena vznikem avantgardních směrů počátku 20. století. Symbolismus kladl důraz na potlačení konvencí a na upřednostnění narušených stavů mysli. Obsah znamenal neklid, emoce, tajuplnost i perverzi. Symbolisté kladli důraz na intuici.²⁰

Manifest symbolismu byl vydán 18. září 1886. Byl otisknut ve Figaru básníkem Jeanem Moréasem (1856–1910). Vyskytla se zde snaha vmísit myšlenku do smyslově vnímatelných celků. Manifest malířství symbolismu vznikl 9. února 1891. Zásady symbolismu v malířství byly vydány v *Mercure de France*. Podle zásad by malířské symbolistické dílo mělo mít ideu, symboliku a mělo by být syntetické, subjektivní, dekorativní a emotivní. Hnutí symbolismu se formovalo nezávisle na těchto manifestech. Jednou z postav literární tvorby byl Charles Baudelaire (1821–1867, *Květy zla*). Hlavní postavou malířství byl Gustav Moreau (1826–1898). Jeho dílem je např. *Oidip a Sfinga*.²¹ Ústřední postavou Gustava Moreaua byla *Salome*.

V rámci symbolismu byla důležitá skupina *Nabis*, která byla sdružením malířů a sochařů. Byla založena v Paříži na *Julianově akademii* a v *Pont-Aven*.²²

Symbolismus byl významný i v českých zemích. Byl jedním z prvních uměleckých směrů, které začlenily naši zemi do evropského kontextu a pozdějšího vzniku moderního umění. Mezi hlavní představitele symbolismu v českých zemích patřili: Otokar Březina (1868–1929), Karel Hlaváček (1874–1898) nebo např. Stanislav Kostka Neumann (1875–1947). Mezi malíře českého symbolismu jsou řazeni např. Max Švabinský (1873–1962), František Kupka (1871–1957) nebo Alfons Mucha. Pro české autory tohoto období byl důležitý *Manifest české moderny*, který vyšel roku 1895. V *Manifestu české moderny* byly zformulovány požadavky a představy mladé generace o moderním umění. Zejména byla požadována individualita díla.

---

²⁰ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

²¹ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

²² Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

1.3 PAUL CÉZANNE – PŘEDCHŮDCE MODERNÍHO MALÍŘSTVÍ

Paul Cézanne (1839–1906) je přezdíván jako otec moderního malířství. Jeho malby byly řazeny mezi impresionismus a postimpresionismus. Svoji malbou navázal na romantismus a realismus.

Zabýval se zrakovou podstatou, barevnou škálou a lyrickým významem malby. Obraz neměl být kopií skutečnosti. Zdůraznil, že obraz je výtvar člověka a má vnitřní podstatu, nejen podobnost na základě reality.

Téměř celý svůj život pobýval v oblasti Aix-en-Provence, část v Paříži. Jeho celoživotním přítelem byl Émile Zola (1840–1902). Paul Cézanne studoval na přání otce práva a zároveň se učil kresbě v Aix. První malířský ateliér Paula Cézanna vznikl na usedlosti Jas de Bouffan. Roku 1861 vycestoval do Paříže, kde studoval na akademii Suissově. V Paříži se scházel s Émilem Zolou. Později mu začal chybět venkov, kam se zanedlouho vrátil. Roku 1862 se znovu rozhodl vrátit do Paříže.

Základním prvkem v jeho malbách byl temperament a dynamika (např. obraz Černé hodiny). Tyto dva prvky se ve své pozdější tvorbě pokusil usměrnit. Maloval výrazným koloritem a hustou konzistencí barvy. Ke své tvorbě užíval často pouze špachtli. Časem volil více a více práci štětcem, který zjemňoval jeho hrubou, ostrou techniku. Rád maloval podobizny lidí, kteří se pohybovali v jeho okolí, ale portrétoval i sám sebe. Maloval tváře i celé postavy. Když Paul Cézanne maloval krajinky nebo zátiší, spíše se soustředil na představu než na reálnou vidinu předlohy. Jeho expresivní sklony jsou vidět např. v obraze Snídaně v trávě, která je parodií na Snídani v trávě od Édouarda Maneta. Mezi jeho další obrazy patří: Předčítání u Zoly, Omývání mrtvého, Vražda, Únos atd. Zabýval se i krajinou (1872–1874). Stýkal se s Camillem Pissarrem a říkal, že všichni malíři doby z něho vycházeli. Podle Camilla Pissara by měla být malba složena ze tří základních barev a jejich odvozenin. Obrazem charakteristickým pro tuto dobu je např. Kytice z Ermitáže. Byl obdivovatelem Clada Moneta. Jednou o něm řekl: „*Monet je jenom oko, ale můj Bože, jaké oko!*“²³ V době, kdy byl Paul Cézanne na vrcholu své tvorby, se zaměřoval na rozklad a uzavření objemů (např. horizontalita vodních plání). Paul Cézanne říkal: „*Co je v umění nejsvůdnější, je osobnost samého umělce.*“²⁴ Jeho dílo dozrávalo mezi jeho poslední výstavou uspořádanou s impresionisty (1877) a rokem 1895, kdy mu uspořádal výstavu Ambroise Vollard (1869–1939). Osmdesátá léta ve tvorbě Paula Cézanna znamenala

²³ Míčko, M. Paul Cézanne. Praha: Odeon, 1970. s. 40.

²⁴ Míčko, M. Paul Cézanne. Praha: Odeon, 1970. s. 51.

krajinomalby a zátiší, které maloval v okolí Aix. Styl Paula Cézanna působil vyrovnaněji než obvykle. Jednalo se o obrazy např. Dům s horou Sainte-Victoire, Modrá váza, Viadukt apod. Ke konci století se jeho styl stal monumentálním, objevily se i velké kompozice, např. Muž s dýmkou, Stará žena s růžencem apod. Jedním z jeho nedokončených obrazů je Podobizna Joachima Gasqueta, která se nachází v Národní galerii v Praze.

Paul Cézanne byl jedním z účastníků první impresionistické výstavy u fotografa Nadara v jeho ateliéru (1874, bulvár Capucines), kde byly vystaveny dva jeho obrazy: Moderní Olympie a Dům oběšence. Výstava nebyla oficiální. Paul Cézanne byl kritizován. Podílel se až na třetí impresionistické výstavě, která se konala roku 1877. Tam ho začali obdivovat lidé, jako byl např. sběratel umění Victor Chocquet. Přesto nebyl znovu veřejně uznán. V roce 1889 se zásluhou Victora Chocqueta (1840–1899) objevil jeho obraz na Světové výstavě v Paříži. S pozitivním ohlasem byla prezentována až výstava u Ambroise Vollarda. Výstava se konala roku 1895. Paul Cézanne pro výstavu vybral 150 obrazů. Od doby této výstavy se šířilo povědomí o malíři, který byl jednou z nejdůležitějších postav pro vznik moderního malířství 20. století. Roku 1900 prodal jeden ze svých obrazů Národní galerii v Berlíně. Jeho ohlas se šířil dále do světa. Obrazy se začaly pravidelně vyskytovat na veřejnosti, v Salónu, Podzimním salónu apod. Jeho úplné uznání přišlo až po jeho smrti výstavou, která byla uspořádána na Podzimním salónu - Posmrtná retrospektiva Cézannova. Retrospektivní výstava Paula Cézanna, která se konala roku 1907 na Podzimním salónu, ovlivnila mnoho mladých umělců. Např. Pablo Picasso roku 1908 zaznamenal velkou proměnu svého uměleckého vyjádření. Pablo Picasso a Georges Braque se okolo roku 1908 snažili svoji tvorbu navrátit k Cézannovským principům. Jednalo se o prvky, jako je pevnost předmětů, hutnost, impresionistické pojetí světla apod. Rozchod těchto dvou umělců s Paulem Cézannem byl pouze v jednom bodě. Paul Cézanne zdůrazňoval atmosféru, zatímco tito dva malíři ji popírali.²⁵

Při komparaci obrazů Koupající se od Paula Cézanna a Avignonské slečny od Pabla Picassa lze nalézt podobné prvky. První paralela je draperie, druhá je postoj dvou koupajících se figur, které jsou identické s postojem figur Avignonských slečen.²⁶

Pro nastínění velkého vlivu Paula Cézanna na kubisty následuje citace od Camilla Pissara: *„Co Cézanne udělal s realitou, to bylo mnohem pokrokovější než*

---

²⁵ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

²⁶ Ganteführer-Trierová, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-671-0.

parní stroj.²⁷ To byl jen příklad těch, kteří se ve své tvorbě inspirovali Paulem Cézannem.

Paul Cézanne na sklonku svého života trpěl zdravotními a psychickými problémy. 22. října roku 1906 zemřel na následky prochlazení při malování v plenéru. Jeho vytrvalost a neústupnost v malování předznamenala vznik např. kubismu nebo abstraktního malířství.²⁸

1.4 VLIV PRIMITIVNÍHO UMĚNÍ NA VZNIK KUBISMU

Dalším z důležitých aspektů pro vznik moderního malířství přelomu 19. a 20. století byl návrat malířů k primitivnímu umění. Umění, které se nazývalo primitivní, se jinak nazývalo archaické nebo černošské. Umělci se chtěli vrátit k základním tvarům. Domnívali se, že ryzí, přirozené umění primitivních národů neovlivňovala civilizace a její rušivé vlivy. Vzhledem k tomu považovali za primitivní umění umění primitivních národů, umění dětí a umění psychicky postižených, na které neměl vývoj civilizace vliv. V těchto dobách se někteří intelektuálové dokonce domnívali, že informace a znalosti byly pro lidskou mysl škodlivé. Nejprve umělci, kteří se chtěli oprostít od všeho civilizací ovlivněného, chodili malovat krajinu, to byl počátek krajinářství, později přišel impresionismus, symbolismus a secese. Na tuto vlnu navázal fauvismus, kubismus apod.

Umělci zkoumali sbírky různých primitivních národů a hledali díla, která je inspirovala ke zjednodušení na základní formy. Primitivistické dílo znamenalo rozpoznání formální jednoduchosti a vitality nebo citovou angažovanost. Tyto dva prvky se podle umělců ze západu pod vlivem akademismu vytratily.²⁹ Moderní umělci chtěli popřít vše akademické, všechny historické prvky, chtěli začít od počátku, vrátili se k jednoduchosti a lidskosti formy a obsahu díla. Nechtěli popisovat, ale vyjadřovat. Prostředky umění primitivních národů byly výrazné, tvárné, stručné. Důležitou roli u negerských plastik hrálo zjednodušení tvaru a celková deformace.

Umělci zkoumali díla naivních národů. Vzniklo seskupení malířů, kteří se nazývali moderní primitivové. Jedním z hlavních představitelů byl Henri Rousseau (1844–1910). Tyto prvky měly podle něho dát dohromady formu nové estetiky.³⁰ Ze své tvorby

---

²⁷ Ganteführer-Trierová, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. s. 8. ISBN 80-7209-671-0.

²⁸ Míčko, M. Paul Cézanne. Praha: Odeon, 1970.

²⁹ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

³⁰ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

vyloučil všechny hodnoty, které získal. Obracel se k počátkům života člověka – k dětství. Henri Rousseau byl později označován jako moderní primitiv.

Uměním primitivních národů se inspirovali i fauvisté, kteří předcházeli kubismu. Autoři moderního umění primitivní umění sbírali a inspirovali se jím. Pro příklad: Maurice De Vlaminck (1876–1958) koupil roku 1905 v kavárně v Argenteuil tři africké sošky a jednu bílou loveckou masku, Henri Matisse měl rozsáhlou sbírku afrických soch. Georges Braque měl údajně pouze jednu africkou sošku z marseillského přístavu (soška z afrického Gabunu). Pablo Picasso je naopak známý tím, že jeho sběratelství mělo výrazný vliv na jeho tvorbu. Objevil africké kmenové umění pro malířskou techniku. Pablo Picasso měl ve své sbírce mnoho fotografií afrických žen, které aplikoval do svých obrazů a diferencioval jejich ozdoby hlavy a účesy.³¹ Jedním z dalších autorů, který se inspiroval přírodním uměním, byl Paul Gauguin. Odjel na Tahiti, kde maloval místní ženy a zajímal se o podvědomé impulzy. Dalším příkladem byl Henri Matisse, který jako první ukázal umělcům primitivní umění. Primitivním uměním se na našem území zabýval např. malíř Josef Čapek (1887–1945).

Kubismus vyšel z toho, že se umělci pokusili o rozklad obrazu na základní hodnoty a prvky, tím se inspiroval přírodním uměním primitivních národů.³²

„Neobratnost Primitivů spočívá ve snaze malovati předměty podle běžného vědomí, které o předmětech mají, místo aby je malovali, jako moderní, podle předpojaté idee malebnosti nebo estetiky.“³³

---

³¹ Ganteführer-Trierová, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-671-0.

³² Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

³³ Volné směry. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1911. ročník XV. s. 48. Maurice, D. O neobratnosti primitivů.

2 KUBISMUS

Kubismus byl jedním z moderních uměleckých směrů přelomu 19. a 20. století. Vznikl ve Francii, později se rozšířil v Evropě. Zpočátku byl pouze malířským směrem, později se, zejména v českých zemích, rozvinul i do dalších uměleckých oborů. Promítl se v malířství, sochařství, architektuře, užitém umění i v literatuře, měl tendence se stát výtvarným slohem. Nebylo tomu tak, protože doba se zrychlovala a kubismus nebyl jediný avantgardní umělecký směr doby. Později přišla první světová válka.³⁴

Kubismus změnil představy společnosti o umění. Místo na umělecké scéně mu vytvořili impresionismus, symbolismus a secese. Dle literatury byl jedním z nejzvláštnějších směrů avantgardy – estetická revoluce 20. století. Vznikl jako následovník fauvismu, kterému odporoval jak záměry, tak teoriemi.

Projevil se v něm francouzský intelektualismus. Měl hlubší podstatu než to, jak působil navenek. Dobová společnost ho odmítala, stejně jako jiné umělecké avantgardní směry. Lidem trvalo, než pochopili novou formu. Jednalo se o hru přímek, hranolů, krychlí apod. Malíři chtěli umění dovést k základním prvkům. Kubistické analýze stačilo jen několik předmětů denní potřeby – zátiší. Kubismus byl směrem, který se obracel k technice. Kubismus se obracel k naivnímu (Henri Rousseau) a černošskému umění primitivních národů.

Měl důležitý vliv i na budoucí architekturu nejen na území Evropy, ale i ve Spojených státech amerických – art deco, mrakodrapy.³⁵ První, kdo pochopili stavbu obrazu a význam kubistických děl, byli dva básníci. Jednalo se o Andrého Salmona (1881-1969) a Guillaumea Apollinaira (1880–1912).³⁶

2.1 VZNIK A VÝVOJ KUBISMU

Prvopočátky uměleckého avantgardního směru kubismu jsou datovány od roku 1901, přestože první kubistická výstava v Paříži se konala až roku 1911 v Salónu nezávislých. Vznik kubismu je datován mezi lety 1907–1910 ve Francii. Hlavní zakladatelé byli Pablo Picasso a Georges Braque.

---

³⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

³⁵ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

³⁶ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

Výraz kubismus pochází od fauvisty Henriho Matisse (1869–1954) a kritika z Francie Louise Vauxcelle. Henri Matisse popsal krajinu George Braqua těmito slovy: „avec les petis cubes“ (s malými krychlemi). Tento obraz popsal i Daniel-Henry Kahnweiler v knize „Der Weg zum Kubismus“ (Cesta ke kubismu). Podle Henriho Matisse byl autorem prvního kubistického obrazu Georges Braque. Vzhledem k nepříznivé kritice obraz Georges Braque v předvečer výstavy Salon d'Automne v Grand Palais z výstavy odebral. Francouzský novinář Louis Vauxcelles užil termín „cubisme“ poprvé ve zprávě o výstavě Salon des Indépendants roku 1909. O Georgovi Braquovi řekl: „*Braque opovrhuje organickou formou, redukuje vše – krajiny, figury, domy na geometrická schémata, na krychle.*“³⁷ Žádný z malířů počátku vzniku kubismu se na pojmenování a angažování ve směru aktivně nepodílel.

Co znamenalo slovo kubismus, vysvětlil v českých zemích sběratel umění, teoretik a galerista Vincenc Kramář roku 1913. Vydal stať Kapitola o – ismech v Uměleckém měsíčníku. V této stati se snažil odlišit skutečný kubismus Geoge Braqua a Pabla Picassa od jiných tendencí v rámci směru. V našich zemích bylo velice důležité pochopit dobové spory na téma, co je to kubismus. Podle Vincenta Kramáře k nepodstatným – ismům patřil kubismus Alberta Gleize (1881–1953) a Jeana Metzinger (1883–1956). Tito dva umělci tvrdili, že neexistuje žádná jiná kubistická technika než malířství. Podle nich kubismus uplatňoval několik základních prvků malířství, např.: obraz je organismem, shoduje se s univerzem atd. Vincenc Kramář chápal kubismus pod vlivem těchto dvou umělců jako – ismus momentální módy. Naopak Vincenc Kramář šetřil skutečným pojmem kubismus i pro jeho průkopníka Pabla Picassa. Ve svém spise 1913 napsal: „*Picasso zná intelekt, ale jiného druhu než ten kubistický, on také nepoužívá tohoto pojmu osamoceně a volí složitější výraz l'intelligence du sentiment, chce-li zdůrazniti, že umělecké dílo není plodem pouhých neuvědomělých instinktů.*“³⁸ Vincenc Kramář o kubistech řekl: „*Čím více intelektu, čím více kubů (kubusů), tím je hodnota díla vyšší.*“³⁹ Ještě než vypukla první světová válka, kritizoval „kubizování“ v souvislosti se slovem „kubus“. Vincenc Kramář chápal podstatu kubismu jako inteligenci citu, spojení racionality a citu. Inteligence citu měla zajistit lyrčnost kubismu.⁴⁰

---

³⁷ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 139. ISBN 80-85970-47-3.

³⁸ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 14. ISBN 80-85946-33-5.

³⁹ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 14. ISBN 80-85946-33-5.

⁴⁰ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

Kubismus neměl přesně definovaný program. Jako počátek kubistického myšlení je kromě obrazu George Braqua, považován obraz od Pabla Picassa Avignonské slečny, který vznikl mezi lety 1906–1907.⁴¹

Počáteční fáze kubismu byla obdobím, kdy se malíři inspirovali především Paulem Cézannem. Kubismus se dělil na analytický, syntetický a v závěrečné fázi byl nazýván jako kubismus lyrický. Termín analytický kubismus byl chápán jako označení vývojové fáze kubismu mezi lety 1910–1912. Roku 1910 byla analytickým kubismem započata velká umělecká revoluce 20. století. Byla zavrhnuta souvislá obrysová kresba a pozornost byla přesunuta na vnímání a ztvárnění ploch. Pozdější nezávislost ploch rozložila objem. Začalo se jednat o analýzu objektu. Syntetický kubismus stanovil Juan Gris (1887–1927).⁴² Kubismus ve 20. letech 20. století byl označován jako kubismus lyrický.⁴³ Analytický kubismus vycházel z pozorování předmětu, zatímco syntetický kubismus byl založený na výtvarných technikách – např. tvorba koláže.⁴⁴

Rozvoj kubismu byl nejpodstatnější do první světové války. Během ní se jeho vývoj všeobecně zpomalil. Mnoho malířů bylo posláno na frontu. První světová válka byla zkouškou světové stability. Po první světové válce se umění a intelektuálové stále soustředili v Paříži.⁴⁵ Paříž se stala v Evropě známější jako město umělců. Přesto, že mnozí kubističtí malíři se projevovali okolo roku 1920 již v jiných uměleckých směrech, zejména v abstrakci (vycházela ze základů kubismu), někteří malíři stále malovali pod vlivem kubismu. Poválečná generace raději věřila instinktům než intelektuálnosti. Po válce se rozšiřoval dřevoryt, mědiryt, suchá jehla apod.⁴⁶ Období mezi válkami bylo ve znamení individuality, bouřlivé tvorby talentů, nejistoty apod. V těchto dvaceti letech bylo již pár moderních umělců na vrcholu své slávy. Jednalo se např. o kubisty Pabla Picassa, George Braqua apod.⁴⁷

2.2 ZÁKLADY ESTETIKY UMĚLECKÉHO SMĚRU KUBISMU

Estetika je věda o vnímání krásy. Tato věda z pohledu strukturalismu obsahuje estetickou normu, funkci a hodnotu. Estetické citění se během generací měnilo.

---

⁴¹ Ganteführer-Trierová, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-671-0.

⁴² Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁴³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁴⁴ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

⁴⁵ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁴⁶ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁴⁷ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

Moderní umělecké směry, které vznikly na přelomu 19. a 20. století předznamenaly další z radikálních změn estetického vnímání umění společností. Již v impresionismu se pozvolna měnilo estetické vnímání.

Umění okolo poloviny 20. století se stalo velice individuálním, rozmanitým a svobodným. V těchto dobách byla definitivně změněna estetika, která přetrvávala do konce 19. století.⁴⁸ Umělci nechtěli realitu kopírovat, ale přetvářet ji v duchu individuality, malovat jinak než dle akademických estetických norem. Kubismus byl jedním z těchto směrů. Změnil uměleckou formu, kterou nadsazoval nad obsah. Pokusil se o maximální zjednodušení tvarů a o mnohopohledovost.

2. 1. 1 Estetika a estetická norma, funkce, hodnota

Estetika vznikla jako věda pravidel o smyslovém vnímání a krásnu. Pro tento termín je důležitý strukturalismus, který vznikl během 20. století, a pojetí Jana Mukařovského (1891–1975). Jan Mukařovský byl předním představitelem českého strukturalismu. Strukturalismus pracuje s třemi důležitými pojmy – estetická funkce, estetická norma, estetická hodnota.

Estetická funkce má pro společnost důležitou roli. Zasahuje celou populaci bez ohledu na to, jestli jedinec či společnost je v umění v přímém kontaktu nebo ne. Nositelem estetické funkce může být příběh, předmět nebo děj. Mohou existovat umělecká díla, která jsou nosiči estetické funkce a jejich funkce byla zastřena. Příkladem je např. odebrání umělecké funkce – zastírání starých fresek novým nátěrem. Druhou možností je jiné užívání, než bylo esteticky cítěno – vojenská kasárna ze starých paláců. Z toho vychází, že hranice estetiky jsou proměnlivé.

Důležitým prvkem je doba vnímání estetické funkce, prostor nebo sociální struktura (např. mezigeneračně). Estetická funkce může být dominantní nebo druhotná. Např. v architektuře je estetická funkce ochrana před povětrnostními podmínkami. V moderním umění mohlo být tématem cokoli, stejně jako materiál a technika mohla být libovolná.⁴⁹

Estetická norma je všeobecné pravidlo. Je dynamičtější a není proměnlivá, je měřítkem estetické hodnoty. Pojem estetická hodnota znamená míru estetické libosti. V tomto případě estetickou hodnotu stabilizuje estetická norma. Člověk s touto normou nemusí souhlasit. Důležité je, že individuum nemá možnost normu popřít vzhledem k tomu, že je záležitostí kolektivu. Každá norma má protichůdné směřování, je pozadím

---

⁴⁸ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁴⁹ Mukařovský, J. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966.

neustálé změny nebo jejího porušování individuem. V umění byla období, kdy estetická norma byla platným pravidlem, které se málokdy porušovalo – např. klasicismus. Naopak, existovaly doby, kdy norma byla jedinci či skupinou záměrně porušována – avantgardní umělecké směry přelomu 19. a 20. století.⁵⁰

Je nepopíratelné, „1. že oblast estetické funkce je širší než oblast estetické hodnoty ve vlastním slova smyslu, neboť v případech, kde estetická funkce toliko provází funkci jinou, je otázka estetické hodnoty také jen druhotná při posuzování dané věci, popř. daného jednání; – 2. že splnění normy není nutnou podmínkou estetické hodnoty, zejména právě tam, kde tato hodnota nad ostatními převládá, tj. v umění.“⁵¹ To znamená, že umění je samostatná oblast estetické hodnoty, kde jsou na prvním místě estetické prvky. Mimo umění se většinou estetická hodnota podřizuje estetické normě.⁵²

Pokud se jedná o estetiku kubismu, včetně všech avantgardních uměleckých směrů, jedná se o postmoderní estetiku. Tato estetika je charakteristická změnou postoje umělců k tradici, návrat k primitivnímu umění, nedůvěřuje zastřešeným ideologiím a klade důležitost na problémy přijetí díla společností.⁵³

2. 1. 2 Obsah a forma kubismu

Termín kubismus byl odvozen od slova kostka – „cube“, do kterých byly rozloženy první kubistické obrazy. Jednalo se o nejmenší možnou stylizaci, návrat k základním tvarům.⁵⁴ Nejdůležitějším bodem obsahu a formy byla změna tvaru. Změna tvaru znamenala revoluci, která se týkala nejen kubistů, ale i futuristů, suprematistů a konstruktivistů. Zástupci těchto uměleckých moderních směrů se pokusili změnit a rozbít estetiku předchozích období. Tato avantgardní hnutí vytvořila systémy, které se netýkají ani přírodních tvarů, ani citových pohnutek.⁵⁵ Kubistické obrazy chtěly zobrazovat čtvrtou dimenzi, kubisté se zajímali o objevy teoretické fyziky, o hmotu a energii.⁵⁶

Kubismus byl založen na zobrazování předmětu pod pohledem z více úhlů najednou. Z toho důvodu byl kubismus označen za koncepční přístup. Koncepčnost

⁵⁰ Mukařovský, J. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966.

⁵¹ Mukařovský, J. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966. s. 40.

⁵² Mukařovský, J. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966.

⁵³ Zubíková, Z. Drábová R. Společenské vědy v kostce. [online]. © [2015-02-12]. Dostupné z: https://www.palmknihy.cz/downloadable/download/linkSample/link_id/1473/

⁵⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁵⁵ Bernardová, E. 1905–1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

⁵⁶ Bernardová, E. 1905–1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

byla patrná již u některých obrazů Paula Cézanna, ze kterého kubisté čerpali. Vznikaly ploché tvary namalované tlumenými barvami. V kubistických dílech se předměty těžko odlišují jeden od druhého v prostoru, ve kterém jsou umístěny.⁵⁷ Kubisté předmět zobrazovali osvětlený ze všech stran.

Kubismus byl uměním zdůrazňujícím tvarové vlastnosti věcí na úkor barevnosti. Barva v obraze nemá samostatnou funkci. Velkým pokrokem bylo užití světla. Světlo formovalo prostředí. Paul Cézanne viděl věci v trojrozměrném prostoru, stejně jako kubisté. Jeho uměleckým cílem bylo přivést předmět a jeho krásu k platné stavbě obrazu.⁵⁸

Výstavba obrazu byla novinka, které se dotkl Paul Cézanne, a stala se zásadní pro vývoj kubismu. Již Camille Corot se pokusil o trojrozměrnost obrazu. Trojrozměrnost obrazu byl problém, který řešila již renesance. V renesančním umění byla trojrozměrnost řešena perspektivou. To se mu nepodařilo vzhledem k tomu, že se nestaral o výstavbu předmětů – těles. Paul Cézanne odkázal umělecké dědictví, které mělo schopnost dalšího vývoje. Paul Cézanne rád volil pro svoje obrazy neobvyklý pohled shora. Tento pohled mu umožňoval bohaté rozvinutí forem, při kterém neztratily svou pravděpodobnost. Při práci se držel přirozeného jednostranného osvětlení. Barvy byly propojeny v jednotu a harmonii.

Z nástupců Paula Cézanna pokračoval a navazoval na jeho práci pouze André Derain (1880–1954). André Derain nepoužíval světlo přicházející jen z jedné strany, ale užil ho jako prostředek, který používá malíř volně dle obrazové potřeby. Světlo u Adrého Deraina podléhá místní barvě. Podle něho měl být při stavbě obrazu předmětům uchován jejich přirozený vzhled a hlavně měla být uchována jejich uzavřenost. Vyřešení mezi podáním předmětu a stavbou obrazu našel Pablo Picasso a Georges Braque zrušením uzavřené formy, a tím vznikem kubismu. Doba, kdy vznikal tento nový umělecký směr, se datuje mezi lety 1907–1908.⁵⁹

Kubismus začal studiem objemu a nových prostředků. Prostřednictvím těchto prostředků se na rovné ploše vyvolávají optické iluze plastičnosti. Tyto prostředky byly naprosto odlišné od klasických postupů. Od renesance se objem tvořil temnosvitem. Plastičnosti se dosahovalo pomocí zastíněných a osvětlených míst. Byl to pohodlný styl, ale malířům počátku 20. století se nelíbilo tzv. zašpinění barev tohoto stylu. Jako první na tento proces reagovali impresionisté. Jejich reakce spočívala v tom, že vyzdvihli barvu. Tím, že dali barvě nejdůležitější úlohu, ale ubrali předmětům. Předměty

---

⁵⁷ Little, S. ...ismy: Jak chápat umění. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2.

⁵⁸ Kramář, V. O obrazech a galeriích. Praha: Odeon, 1983.

⁵⁹ Kramář, V. O obrazech a galeriích. Praha: Odeon, 1983.

utopili v barevné mlze. Paul Gauguin přišel s reakcí proti impresionismu se svým systémem barevných ploch. Systém barevných ploch sice zachytil obrysy předmětů, ale nezachytil objem. Georges Seurat (1859–1891) naopak dokázal vyjádřit nejtradičnější konstrukci tvaru. Picassova tvorba spočívala v modelaci objemu kresbou. Tento postup byl podobný fauvistům, ale byl tu jeden zásadní rozdíl. Fauvisté vědomě zanedbávali plastičnost zobrazovaných předmětů. Pablo Picasso se pokoušel modelovat objem objektů barvou. Barvu nanášel v souboru lineárních tvarů a šrafur, které vedl tak, aby vyvolaly dojem reliéfu. Pablo Picasso, Henri Matisse, Maurice de Vlaminck a André Derain byli jedni z prvních objevitelů a kupců afrického umění. Pabla Picassa zaujala svoboda tohoto vyjádření umění. Pablo Picasso se africkým uměním neinspiroval, nýbrž našel v něm způsob uměleckého vyjádření, který byl oproštěn od tradiční představy o světě.⁶⁰

Oproti iluzivnímu a impresionistickému zobrazení přišel kubismus se zcela novým pojetím předmětu. Kubismus zavrhnul optickou iluzi, kterou nahradil konceptuální představou objektu. Objekt prochází při smyslovém vnímání postupným rozkladem jeho prostorových vlastností. „*Ty jsou imaginárně konstruovány tak, že předmět je jakoby vnímán z mnoha úhlů najednou. Vzniká tak fenomén, kterému historik umění Václav Nebeský říkal názorná forma předmětu, zdůrazňující názornou trojrozměrnost tvaru. Ve své studii o Picassovi, publikované v knize Umění po impresionismu (1923), charakterizoval Nebeský tento proces následovně: Něco najednou a z jediného hlediska neviditelné bylo tu v jednom pohledu spatřitelné (s. 54). Mnohem složitější je tento proces ve figurálním obraze: v kubismu se figura stává již čistě duchovní konstrukcí plošek, stínů, forem a světelných přechodů – ztělesňuje nové chápání antropomorfnosti.*“⁶¹ To znamená, že osoba není portrétována podle akademických zákonů jako odraz reality. Jednotlivé prvky postavy jsou vtěleny do celé plochy obrazu. Obraz se stane více antropomorfním než figurálním.⁶²

Důležitým prvkem kubismu byla tvorba koláže. Jednalo se o přechod od analytického kubismu k syntetickému. Koláž znamenala vlepování různých materiálů do malby na plátno. Vznikla okolo roku 1910. Tato technika zaznamenala velký úspěch. V kubistických dílech se jako nové prvky dále objevily kontrasty. Tyto kontrasty se neřídily perspektivou. Z tohoto důvodu vyjadřovaly prostorové vztahy. Roku 1913 nastal další významný obrat. Nejednalo se o techniku, ale o metodiku. Jednalo se o vztah mezi námětem a objektem. Pablo Picasso přišel na to, že předmět

---

⁶⁰ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁶¹ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 10. ISBN 80-85946-33-5.

⁶² Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

zobrazovaný na plátno není třeba mít přímo před očima, ale stačí si ho představovat. Důležité bylo vystihnout jeho základní znaky na plátně. Ukázkou této myšlenky Pabla Picassa je jeho *Zátiší s lahví maraskina* (1914). V období syntetického kubismu se rovněž změnil kolorit. Barvy byly nezávislé na předmětech a byly výraznější. Období analytického kubismu bylo spíše v šedých tóninách.⁶³

2.3 OBORY KUBISMU

Kubismus měl potenciál stát se výtvarným slohem, protože se projevil ve více uměleckých oblastech - malířství, sochařství, architektura a užité umění nebo literatura (zejména na českém území). Jeho známky se projeví dokonce i v hudbě. Probíhala představení, kde byla spojena hudba s prvky malířství. Kubismus pronikl jednoduchými formami do života společnosti.

2.3.1 Malířství

Malířství je jedním z uměleckých oborů, ve kterém se kubismus projevil. Vývoj se projevil v několika etapách. První etapa byla obdobím vlivu Paula Cézanna. Následoval analytický kubismus (1910–1912), na který navázal kubismus syntetický (1912–1914). Syntetický kubismus pokračoval po válce na počátku dvacátých let. Poslední vývojovou etapou byl lyrický kubismus (1923–1925). Na našem území se lyrický kubismus projevil v malířství okolo roku 1926. Následoval přechod mezi kubismem a surrealismem ve 30. letech 20. století.⁶⁴

Podstatný termín, který se týkal syntetického kubismu, je koláž. Koláž je metoda propojování zdánlivě nesourodých prvků. Vznikla okolo roku 1910. Jednalo se o vlepování různých materiálů na plátna. Malíři vlepovali do svých obrazů kousky novin, koberce apod. Tímto způsobem se postupem času z koláže stal významný pomocník při prostorovém vnímání obrazu. Příkladem prvních koláží byla *Zátiší s novinami* (1914) od Pabla Picassa nebo *Zátiší na stole* (1913) od George Braqua. Technika koláže zrychlila vznik a vývoj syntetického kubismu.⁶⁵ *„Koláže přispěly k další automatizaci výtvarných prostředků; linie, barva a textura se nakonec staly nezávislými malířskými prvky s vlastní existencí. Místo analýzy nastoupila v syntetickém kubismu*

⁶³ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁶⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁶⁵ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

*konstrukce. Syntetický kubismus vytvářel imaginativní symboly viditelného světa, přičemž používal reálných fragmentů (lepené papíry), barevných ploch a výrazných obrysů k dosažení nové obrazové struktury, odpoutané od skutečnosti.*⁶⁶

Mezi přední malíře v českých zemích patřil Emil Filla, Josef Čapek, Bohumil Kubišta apod.

2. 3. 2 Sochařství

Sochařství kubismu bylo přejato z malířské techniky. Základním prvkem, který se projevil v sochařství, byla především trojrozměrnost. *„Na Rodinovu modelačně bohatou formu reagovali strohou asketičností (Alexandr Archipenko, Constantin Brancusi, Raymond Duchamp-Villon), nebo podle příkladu Antoina Bourdella konstruovali sochu z jednoduchých plánů (Otto Gutfreund).*⁶⁷

První kubista, který se o formu kubistického umění pokusil, byl Pablo Picasso. Jeho prvním sochařským pokusem byla Ženská hlava (1909). Pablo Picasso postupoval podobně jako v malbě. Malby Pabla Picassa, které vznikly kolem roku 1910, podnítily analytický kubismus v sochařství. Jeho obrazy a koláže syntetického kubismu (1912–1914) znamenaly novou rozmanitější fázi sochařství. Technika koláže byla vhodnější pro sochařství (spojování materiálu). V porovnání s koláží v malířství, koláž v sochařství poskytovala skutečné trojrozměrné objekty. Jeho dílem byla např. Sklenice absintu (1914). *„Kubistická asambláž vnesla do sochařství, kde dosud vládla lidská figura, nový tematický druh.*⁶⁸

Pařížští kritici považovali za hlavního představitele kubistického sochařství Raymonda Duchampa-Villona (1876–1918). Mezi další představitele patřili např. Alexandr Archipenko (1887–1964), Henri Laurens (1885–1954), Julio Gonzales (1871–1942), Ossip Zadkine (1890–1967) a v našich zemích Otto Gutfreund (1889–1927).

2. 3. 3 Architektura

Na konci 19. století začal styl mířit k praktičnosti a k jednoduchosti, architektura se pokusila, stejně jako celé moderní umění, vrátit se k základním formám.⁶⁹

---

⁶⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 143. ISBN 80-85970-47-3.

⁶⁷ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 152. ISBN 80-85970-47-3.

⁶⁸ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 153. ISBN 80-85970-47-3.

⁶⁹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

V českých zemích přešel kubismus z malířství a sochařství do architektury.⁷⁰ Čeští architekti vytvořili novou architektonickou teorii, kterou realizovali.⁷¹

Kubismus v rukou českých architektů znamenal mimořádnou etapu vývoje světové moderní architektury. Čeští autoři svobodně použili prvky kubismu z malířství a sochařství na principy v architektuře. Dali vznik teoriím české kubistické architektury a vytvářeli pod jejím vlivem různé stavby. Styl těchto umělců neměl tendence se stát trvalým směrem moderní architektury. Autoři nadsazovali abstraktnost, pocity, dynamiku apod. na úkor funkce a účelu.⁷² Mezi architektky kubismu patřili např. Josef Gočár (1880–1945), Pavel Janák (1882–1956), Josef Chochol (1880–1956) apod.

Celé další generace architektury čerpaly a zrodily se z kubismu. Ten dostal umění k základním principům, očistil ho. Ve vývoji se sešel se stejnou estetikou, jako měl kubismus. Svými myšlenkami tento směr ovlivnili i mnozí abstraktní umělci. Později se prosadil v podobě De stilj a v americké výstavbě mrakodrapů.⁷³

2. 3. 4 Užití umění

Užití umění znamenalo pro kubismus především výrobu nábytku a vybavení bytů. Jednalo se o doplňkovou sféru uplatnění nápadů architektů. Užití umění architekti chápali jako plnohodnotný umělecký obor. Důležitý pro tento umělecký obor bylo sdružení Artěl. Vzorem Artělu byl Svaz německého díla (Deutscher Werkbund, 1907). „Protože Artěl byl úředně povolen jako „malý obchod smíšeným zbožím“ (na jméno Karla Konůpka) a neměl výrobní základnu, byly z iniciativy kubistických architektů Pavla Janáka a Josefa Gočára založeny na přelomu let 1911–1912 podle vzoru Vídeňských dílen Pražské umělecké dílny pro výrobu nábytku a bytových doplňků.“⁷⁴ V těchto Pražských uměleckých dílnách měly svoje místo truhlárny, čalounictví, kovodílny. Užití umění zahrnovalo i výrobu hraček. Hračky navrhoval např.: Václav Špála (1885–1946), Josef Čapek nebo Jan Zrzavý (1890–1977) apod.

Při tvorbě nábytku se autoři nezaobírali problémy funkce, ale formy. Mezi hlavní rysy patřily: střídání tupých a ostrých úhlů, šestiúhelníkový půdorys, lichoběžníky, trojúhelníky, lomené nohy, pětiúhelníkové průřezy.⁷⁵ Užití umění se projevilo dále v keramice, skle, svítidlech, textilu nebo užití grafice. Pravidla byla stejná jako

⁷⁰ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁷¹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁷² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁷³ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

⁷⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 159. ISBN 80-85970-47-3.

⁷⁵ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

u ostatních uměleckých oborů kubismu. „*Tvar, má-li být podstatnou součástí pro slohovou skladbu, musí být zčištěn až do abstrakce, tj. až do poslední jeho podstaty, která platí ve všech materiálech (dřevě, skle, kameni atd.) a má schopnost odolávat a zdolávat formově všechny tyto materiály bez výjimky (P. Janák).*“⁷⁶

Mezi umělce užitého umění kubismu patřili např. Pavel Janák, Hugo Brunner (1886–1928), Jaroslav Benda (1882–1970) – obor grafika, Helena Johnová (1884–1962) – obor keramika, Marie Teinitzerová (1879–1960) – obor textil.

2. 3. 5 Literatura

Kubismus se promítl i v literatuře. Jednalo se především o kubistickou prózu, kterou se zabýval Josef Čapek. Byl nejen malířem, ale i spisovatelem, kritikem a redaktorem (např. Volné směry). Roku 1913 napsal tři povídky – Procházka, Vodní krajina a Událost, které se následující rok objevily v Almanachu. V těchto povídkách byla nejpodstatnější stavební proměna textu.⁷⁷

Tento nový literární útvar se podobal apollinairovskému pásmu. Guillaume Apollinaire byl především básník. Jeho dílo bylo inspirováno primitivním uměním. Roku 1913 napsal Guillaume Apollinaire stať Kubističtí malíři, která byla považována za manifest kubismu. Guillaume Apollinaire obhajoval kubismus a patřil mezi zakladatele francouzské moderní poezie. V návaznosti na kubismus napsal báseň Kubofuturismus. Tato báseň je ukázkou geometrizace textu, navozuje dojem obrázku.⁷⁸ Jeho život a dílo bylo spojováno s Prahou, do které přijel roku 1902 na dva dny. Inspirace je patrná v díle Pražský chodec. V této povídce Guillaume Apollinaire vypravoval o tom, jak se setkal se starcem, který se mu představil jako bludný Žid Izák Laquedem. Procházel se s ním na Hradčany uličkami Starého Města od židovské čtvrti. Ve Svatovítské katedrále v kapli sv. Václava spatřil svůj vlastní obraz. Obraz Prahy, který vytvořil tento francouzský básník, byl mnohem reálnější, než jak by ho podal český básník. Z toho důvodu Guillaume Apollinaire přispěl k vyvýšení Prahy.⁷⁹

Na budoucích interpretacích kubismu měl podíl Emil Filla (1882–1953) díky svým formalistickým liniím výzkumu kubismu a jejich orientace, která kubistickému obrazu rozuměla jako zvláštnímu druhu poezie. Kubismus byl někdy pokládán do souvislosti

---

⁷⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 160. ISBN 80-85970-47-3.

⁷⁷ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

⁷⁸ Michelli, M. Umělecké avantgardy dvacátého století. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, národní podnik, 1964. s

⁷⁹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

s básníky, jako byl např. Charles Baudelaire nebo Stephan Mallarmé (1842–1898) apod. Oba dva tito představitelé byli řazeni mezi francouzské prokleté básníky. Charles Baudelaire je známý především hledáním krásy v ošklivosti ve své básni Zdechlina. Stephan Mallarmé byl pokládán dále za představitele symbolismu. Dalším důležitým teoretikem byl Roman Jakobson (1896–1982), ruský lingvista a představitel strukturalismu. Uvedl kubismus jako jednu z nejsilnějších pohnutek k novému chápání lingvistiky – poetiky. Studie poetiky byla pro Romana Jakobsona hlavním bodem zkoumání během jeho posledních let, které žil v Rusku, a prvních několika let jeho života v Československu (počátek dvacátých let 20. století). V pozadí jeho studií byl kubismus a Velemir Chlebnikov (1885–1922). Roman Jakobson vydal v Praze studii o Velemirovi Chlebnikovi roku 1921. Ve stejném roce vydal Vincenc Kramář Kubismus, kde se snažil popsat a vysvětlit kubismus slovníkem poetiky.⁸⁰

2.4 VÝZNAM A VLIV KUBISMU

Kubismus znamenal pro vývoj moderního malířství nepostradatelnou součást. *„Kubismus překonal protiklad mezi pevným tvarem a prostorem kolem něho. Rozpor obrazové konstrukce a zobrazení trojrozměrného předmětu, který vedl k deformacím (Cézanne), vyřešil rozbitím soudržné formy. Obraz se změnil v strukturu linií a ploch v nedeterminovaných prostorových vztazích. Umělecké dílo se stalo autonomní skutečností, výsledkem procesu, jímž se svět reality přetváří ve svět umění.“*⁸¹

Po vlivu Paula Cézanna se objevil analytický kubismus, ale až další etapa, syntetický kubismus, měla blízko k abstraktnímu umění. Kubismus položil základy pro vznik abstraktního umění. Základním prvkem bylo odpoutání autora od reality a rozklad předmětu, deformace. Představitelem abstraktního malířství byl např. Pieta Mondrian (1872–1944) a Kazimir Malevič (1878–1935).⁸²

Kubismus ovlivnil řadu umělců, kteří si vytvořili osobitý styl. Např. Marcu Chagallovi (1887–1985) napomohly prvky kubismu spojit vzpomínky z dětství v obrazový celek, kde hrála roli sugesce. Jiným umělcem, kterému kubismus napomohl v jeho tvorbě, byl Paul Klee (1879–1940). Paul Klee využil prvky kubismu pro svobodné vyjádření svých subtilních imaginací (Pocta Picassovi 1914). Dalším autorem byl Joan Miró

---

⁸⁰ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

⁸¹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 161. ISBN 80-85970-47-3.

⁸² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

(1893–1983), který přejal kubismus zvolna a necelistvě. Geometrickou abstrakci dával do protikladu s realistickými prvky.⁸³

Důležitou okolností ve vývoji kubismu byla první světová válka. Válka byla pro umělce mezníkem. Někteří umělci byli mobilizováni – zejména ve Francii (Albert Gleizes, Jean Metzinger apod.), někteří se vydali na frontu dobrovolně (Roger de La Fresnaye, 1885–1925). Někteří umělci byli propuštěni z vojenských povinností, jiní zůstali a objevili se zde i nováčci na kubistické scéně (Georges Valmier, 1885–1937 apod.) Kubismus pozměnil svou tvář. Ortodoxním kubistou až do své smrti zůstal Juan Gris. Kubismus byl pro autory dále svobodou slova, nebyla v něm disciplína. V literatuře je uvedeno, že kubismus v meziválečných letech skončil. Přesto, že i nadále vznikala kubistická díla.⁸⁴

Kubismus ovlivňoval nejen umělce, ale i další avantgardní umělecké směry, které se často prolínaly. Následují nejdůležitější z nich.

2. 4. 1 Futurismus

Futuristické hnutí se seskupilo kolem významné osobnosti – Filippa Tommasa Marinettiho (1876–1944). Zástupci futurismu sami zvolili název svého seskupení (na rozdíl od ostatních směrů moderny, které dostaly název většinou kritickým vyjádřením o novém umění). Dodnes se užívají termíny jako futuristická architektura apod.⁸⁵ Směr byl vyústěním italských umělců do pohybu v kulturním a politickém nezájmu tehdejší Itálie. Jednalo se o snahu obnovení dynamiky. Umělci naráželi na zavedené hodnoty a snažili se vytvářet nové programy.⁸⁶

2. 4. 2 Abstrakce

Vznikla v druhém desetiletí 20. století. Pro její vznik byly nejdůležitější dvě osobnosti – Paul Cézanne a Georges Seurat. Jedním ze zakladatelů geometrické abstrakce byl Piet Mondrian. Dalším důležitým autorem byl Jacques Villon (1887–1968), Robert Delaunay (1886–1941) nebo František Kupka. První abstraktní akvarel vytvořil Vasilij Kandinskij (1866–1944) roku 1910. Abstrakce byla podstatou uměleckého hnutí suprematismu, který založil Kazimir Malevič.⁸⁷

---

⁸³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁸⁴ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁸⁵ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁸⁶ Bernardová, E. 1905–1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

⁸⁷ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

2. 4. 3 Expresionismus

Tento termín neměl přesně vymezenou definici. Zahrnoval často díla rozdílná v minulosti i v současnosti. Expresionismus se rozvinul především v Německu, kde se stal protikladem romantismu a naturalismu, a projevil se i v literatuře. Hlavním desetiletím expresionismu v Německu bylo období mezi lety 1910–1920. Z formálního hlediska mají expresionistická díla málo společných prvků. Termín expresionismus údajně poprvé použil francouzský kritik Louis Vauxcelles roku 1908. Tento směr usiloval zejména o výraz, expresivnost, duševnost, pocity apod. Autorem ovlivněným expresionismem byl např. Edvard Munch (1863–1944), jeho známým obrazem je *Výkřik* (1893, 1910).⁸⁸

2. 4. 4 Dadaismus

Během první světové války probíhala emigrace mnoha umělců do Švýcarska, kde roku 1916 vzniknul dadaismus. Jednalo se o zvláštní směr, jehož název byl vybrán z francouzsko-německého slovníku náhodným zapíchnutím špendlíku. Projevil se ve Francii, Německu, Spojených státech, v Itálii apod. Jednalo se o umění absurdní, odlišné. Představitelem byl např. Marcel Duchamp nebo Francis Picabia (1879–1953). Dadaismus byl styl, který v sobě nesl prvky ironie, sarkasmu, dvojsmyslu, humoru apod.⁸⁹

---

⁸⁸ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁸⁹ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

3 OBDOBÍ KUBISMU VE SVĚTOVÉM UMĚNÍ

V této kapitole jsou uvedeny jiné části světa a umění, které se vyskytovalo v období kubismu. V této kapitole není uvedena Francie a české země, protože se jim věnuje samostatná kapitola.

Kubismus vznikl ve Francii, rozšířil se po Evropě, jeho tendence se projevily i v Rusku nebo Spojených státech amerických. Dále ovlivnil vznik a vývoj abstraktního umění, jehož hlavním představitelem se stal Piet Mondrian (1872–1944). Před první světovou válkou informace o novém směru rozšiřovaly především zájezdy mladých umělců do Paříže, reprodukce kubistických obrazů v uměleckých časopisech a výstavy uměleckých děl.

První místa, kde vystavoval Pablo Picasso a Georges Braque před první světovou válkou, byla: New York, Amsterdam, Londýn, Barcelona, Mnichov, Berlín, Budapešť, Moskva atd.⁹⁰

Španělsko

Ze Španělska pocházeli umělci, kteří se později usídlili v Paříži. V této podkapitole budou zmíněni pouze tři představitelé – Juan Gris, Pablo Gargallo (1881–1934) a Julio Gonzales. Pablo Picasso byl původem rovněž Španěl, jeho působnost je však zařazena do kubismu ve Francii, protože téměř celý svůj život prožil v Paříži, kde patřil k předním pařížským umělcům.

V období moderny mnoho umělců kubismu přesídlilo do Paříže. Důležitým autorem, který pocházel ze Španělska, byl Juan Gris (1887–1927). Roku 1906 přijel do Paříže. Byl chudým malířem, který si do Paříže přijel přivydělat malováním ilustrací do časopisů. Autor se zajímal o světlo (Pocta Picassovi, 1912).

Juan Gris byl autorem termínů analytický a syntetický kubismus. Byl jedním z nejlepších tvůrců koláží, kterými se zabýval od roku 1914.⁹¹ Z jeho maleb byla patrná španělská vášeň a mystické zobrazení. Kládl důraz na přesnost a konkrétnost.

„Ve svých syntetických zátiších zkoumal Gris fascinující mnohoznačnost světa obyčejných věcí a dosahoval stále jednodušší a vyváženější plošné obrazové struktury, v níž se vertikály, horizontály a diagonály harmonicky váží s oválem.“⁹² Jeho malby navazovaly na dílo Pabla Picassa.

---

⁹⁰ Mráz B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁹¹ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

⁹² Mráz B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 146. ISBN 80-85970-47-3.

Dalším španělským autorem, který se zabýval spíše sochařským řemeslem, byl Pablo Gargallo. Pablo Gargallo byl první Španěl, který měl vliv na vývoj moderního sochařství. Tento autor se objevil v Paříži roku 1906. Pablo Gargallo vycházel z techniky kovářství. Jeho známým dílem jsou např. Masky (1913–1914). Masky jsou kovány ze železa a mědi. Autor se při jejich tvorbě inspiroval černošským uměním. Nejstarším kubistickým sochařem byl Julio Gonzales (1876–1942).⁹³

Vídeň

Hlavním městem Rakouska-Uherska byla Vídeň. Vídeň a vídeňská škola se stala nejdůležitějším místem, které ovlivnilo pozdější vznik české kubistické architektury.

Průkopníkem architektury 20. století byl Otto Wagner (1841–1918), který založil vídeňskou školu. U Otta Wagnera studoval Jan Kotěra.

Otto Wagner vycházel z toho, že architektura musí společnosti sloužit k potřebám moderní doby. Mezi jeho stavby patří např. stanice městské dráhy na Karlově náměstí ve Vídni (1899–1901). Další významnou stavbou Otta Wagnera je Poštovní spořitelna (Vídeň, 1904–1906). Roku 1894 definoval funkcionalismus: „*Krásné může být jen to, co je praktické.*“⁹⁴

Mezi zástupce vídeňské školy patřil český architekt Josef Hofman (1870–1956). Josef Hofman vyučoval na vídeňské škole od roku 1899. S Karlem Moserem byl zakladatel vídeňských dílen – Wiener Werkstätte (1903). Díky Vídeňským dílnám vzniklo sdružení Artěl. Od roku 1908 pronikl kubismus do užitého umění. Artěl byla instituce, která byla původně založena jako obchod se smíšeným zbožím. Josef Hofman se stal roku 1920 městským vídeňským architektem.⁹⁵

Wiener Werkstätte (Vídeňské umělecké dílny) byly propojené s vídeňskou secesí. Jejich původním záměrem bylo udělat z Vídne centrum kultury a uměleckého řemesla. Dílny nejprve vyráběly šperky. Ve výrobě nábytku dílny nejdříve předkládaly návrhy stolařským dílnám, aby návrhy realizovaly. Dílnami prošlo mnoho řemeslníků. Výrobky měly být kvalitní, funkční a secesní. Dílny byly později mezinárodně uznány. Díky jejich působnosti vzniklo později art deco. Roku 1932 byla jejich činnost ukončena.

---

⁹³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁹⁴ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983. s. 45.

⁹⁵ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

Spojené státy americké

Pro Spojené státy americké byla důležitá výstava moderního evropského umění Armory Show (1913). Tato výstava byla uspořádána v New Yorku, Chicagu a později v Bostonu. Vyvolala skandál a protesty. Byly zde vystaveny obrazy od Pabla Picassa, George Braqua, Fernanda Légera (1881-1955) a dalších. Největší pozdvižení vyvolal obraz Akt sestupující ze schodů. Jeho autorem byl Marcel Duchamp.⁹⁶

Nejen kubismus, ale i futurismus, ovlivnil dílo amerického malíře Maxe Webera (1881–1961). Dalšími umělci ze Spojených států amerických byli např. Joseph Stella (1877–1946) nebo John Marina (1870–1953).⁹⁷ Umění v USA bylo spojené s uměleckou tradicí 19. století. Dokládá to realistická orientace malířů ovlivněných kubismem v USA.⁹⁸

Na počátku 20. století byla architektura ve Spojených státech amerických ve znamení historizujících slohů. Mezi pokrokové architekty patřili architekti tzv. chicagské školy. Významným architektem chicagské školy byl např. Frank Lloyd Wright (1867–1959). Představitelé se zaměřovali především na technickou stránku. Americké umění bylo odrazem evropského umění.⁹⁹ Nejslavnější stavbou Franka Lloyda Wrighta je americký dům v Pensylvánii – Fallingwater. Tento autor odmítal mrakodrapy, byl autorem organické architektury, zastával návrat k přírodě. Kubismus měl důležitý vliv na pozdější architekturu, zejména na stavbu výškových budov.¹⁰⁰

Německo

Německé umění směřovalo k expresionismu a k naturalismu. Expresionismus byl směr, který byl v Německu na vrcholu mezi lety 1910–1920. Objevil se v reakci na romantismus a naturalismus. Expresionismus byl důležitý svým výrazem tvorby. Německo nevyhrálo první světovou válku, proto měl expresionismus příhodné podmínky pro svůj rozvoj (s postupem příchodu Adolfa Hitlera, 1889–1945, a jeho moci byl expresionismus postupně zakazován).

V Německu byla výrazná skupina Die Brücke, která byla protikladem kubismu. Přesto v této skupině existovali i malíři, kteří využívali kubistických prvků k expresivním záměrům. Patřil k nim např. Ernst Ludwig Kirchner (1880–1938). Druhou významnou uměleckou skupinou, kterou kubismus ovlivňoval podstatněji, byla skupina Der Blaue Reiter.

---

⁹⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁹⁷ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

⁹⁸ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 147. ISBN 80-85970-47-3.

⁹⁹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹⁰⁰ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

August Macke (1887–1914) se inspiroval dílem Roberta Delaunayho (1886–1941). S jeho dílem se seznámil v Paříži roku 1912 stejně jako Franz Marc (1880–1916). Franz Marc rovněž přejal kubistické prvky do své tvorby (Tyroly 1913–1914). Auguste Macke i Franz Marc poznali dílo Roberta Delaunayho roku 1912 v Paříži.

Dalším představitelem byl Lyonel Feininger (1880–1938), který byl ovlivněn analytickým kubismem. Analytický kubismus v jeho podání působil mysticky (Kostel v Erfurtu 1924).

Rusko

Ruská umělecká avantgarda vznikla během dvou revolucí roku 1905 a 1907. Nejdříve byla tato revoluce v duchu evropského moderního umění, později se stala základem některých uměleckých hnutí. Jednalo se např. o ruský konstruktivismus. Podle ruských umělců byla cílem angažovanost v politických konfliktech.¹⁰¹

V Rusku byl kubismus přijat. Byl ohodnocen jako styl, který společně s futurismem vyhovoval modernímu světu. Rusko poznalo kubismus díky výstavě Kulový spodek. Na této výstavě byly obrazy od Pabla Picassa, Légera, Alberta Gleizeho a dalších. Tato výstava se konala v Moskvě.¹⁰²

Důležitým autorem této doby v Rusku byl Kazimir Malevič. Jeho malba byla inspirována západním uměním.¹⁰³ Kazimir Malevič tvořil suprematistické kompozice. Suprematismus bylo umělecké hnutí počátku 20. století. Základem suprematismu byla geometrická abstrakce, ke které později přešel. Kubismus dále ovlivnil Michaila Fedoroviče Larionova (1881 – 1964) a jeho ženu Natálii Sergejevnu Gončarovovou (1881 – 1962). Tyto dvě postavy později přešly k rayonismu.¹⁰⁴ Rayonismus byl umělecký směr, který se jinak nazýval lucismus. Jednalo se o směr, který vznikl v první polovině 20. století v Rusku. Tento umělecký směr se zabýval paprsky světla.¹⁰⁵ Dalším důležitým autorem, který pocházel z Ruska, byl Alexandr Archipenko (1887–1965), který byl řazen mezi kubistické sochaře. Jeho dílo je např. *Kráčející žena* (1911). Zabýval se skulpto-malbou (od roku 1912), kterou usiloval o propojení tvaru a barvy. *„Skulpto-malba je řešena jako panel a založena na vzájemných vztazích reliéfu, konkávních a perforovaných tvarů, barev a textury.“*¹⁰⁶

¹⁰¹ Bernardová, E. 1905-1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

¹⁰² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁰³ Bernardová, E. 1905-1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

¹⁰⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁰⁵ Bernardová, E. 1905-1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

¹⁰⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 154. ISBN 80-85970-47-3.

Dalším důležitým ruským autorem v moderním umění byl Vasilij Kandinskij (1886–1944). Byl ruským malířem, grafikem a tvůrcem prvního abstraktního akvarelu.¹⁰⁷

Kubistické sochařství ovlivnilo pozdější tvorbu konstruktivismu. Konstruktivismus bylo umělecké hnutí, které se projevovalo zejména v architektuře. Konstruktivismus byl rozšířen nejvíce v Rusku. Kladl důraz na hmotu a účelnost stavby. Od funkcionalismu se lišil tím, že byl dynamičtější.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Bernardová, E. 1905-1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

¹⁰⁸ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

4 PAŘÍŽSKÝ KUBISMUS

Paříž byla důležitým centrem moderního umění. Pro vznik moderního umění byly důležité předchozí události v umění i ve společnosti v 19. století. V jeho první polovině stál v popředí rozpor klasicismu a romantismu. Prvopočátky, kdy se umělec začal vyčleňovat jako individualita, se datují kolem roku 1830. Individualitu umělce podpořil rok 1840, kdy se Paříž stala středem železniční sítě.¹⁰⁹ To umožnilo lepší možnost cestování mladých umělců a vzdělavců do centra jejich zájmu. V polovině 19. století byl ve Francii zaznamenán materiální vzestup, který přinesl změny ve společenském dění a životě. Život ve městech se začal měnit. Paříž byla centrem vědy a umění.

V druhé polovině 19. století přišel realismus a první umělecké směry, které později definovaly vznik moderního umění. V tomto období se konaly přestavby velkých měst ve Francii, včetně Paříže. Přestavba Paříže znamenala moderní základy města. Při této události bylo zbouráno mnoho starých pařížských historicky cenných staveb. Důležitou částí moderní Paříže se staly široké bulváry. Významnou stavbou druhé poloviny 19. století se stala Eiffelova věž (Gustave Eiffel, 1889). Dále se stavěly pařížské obchodní domy. Železo se stalo oblíbeným materiálem (Henri Labrouste, 1801–1875, Knihovna sv. Jenovéfy, 1843–1850, Paříž).¹¹⁰ Další zlom nastal roku 1863, kdy byl oficiálně otevřen Salón odmítnutých. Ten byl pro díla umělců, které nepřijal oficiální Salón. Slavným sochařem, který ovlivnil moderní sochařství, byl Auguste Rodin (1840–1917). V jeho díle byla patrná expresivnost, kterou autor vyrovnával pohyb a hmotu, a vliv romantismu. Jeho známou sochou je např. Myslitel (1889).

Důležitou osobností pro vznik moderního umění byl francouzský malíř a sběratel umění Gustave Caillebotte (1848–1894). Jeho zásluhou byly umístěny některé impresionistické obrazy do Louvru. Novou možností pro architekturu i řemesla se stala světová výstava, která proběhla roku 1889. V této době vznikalo další nové umění – secese.¹¹¹ V tomto století byl zaznamenán zvětšující se propad mezi akademismem a snahou o umění moderní.

Paříž byla pro moderní umění velice důležitým městem. Ve Vídni nebyly vztahy k francouzskému umění tak silné jako ty pražské. Vývoj české moderny ovlivňoval kontakt umělců z Prahy s pařížskými autory. Mnoho avantgardních směrů vzniklo ve Francii. Paříž byla novou formou kultury s novými formami života v nové moderní době. Roku 1900 se v Paříži uskutečnila světová výstava, která byla posunem oproti

¹⁰⁹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹⁰ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹¹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

předchozímu období. Hnutí předchozího období bylo ve znamení funkcionalismu. Výstava se konala v Grand Palais, který byl pro tuto událost vybudován. Měl strukturu z kovu, kterou kryla kamenitá fasáda. Palác obsahoval dekorace různých slohových projevů.¹¹²

Kubismus vznikl v Paříži roku 1907 v malířství. Prvními autory byli Pablo Picasso a Georges Braque. Důležitá výstava kubismu v Paříži se jmenovala Salón nezávislých a konala se roku 1911. Zde byla seznámena veřejnost s novým stylem malby, která doposud nebyla příliš známá. Výstava se konala v sále číslo 41. Nacházely se zde obrazy od Jeana Metzingera (Akt, Zátíší apod.). Dalším vystavovatelem byl Albert Gleizes (Mužský akt, krajinky apod.), dále např. obraz od Fernanda Légera (Akty v lese). Dalším, kdo se výstavy zúčastnil, byl Robert Delaunay (tři kompozice s pařížskou tematikou). Díla těchto umělců byla rozdílná, přesto je spojoval jeden základní prvek. Jednalo se o důkladnou studii základních prvků – těles a tlumené barvy. Kubistům byl později v rámci Podzimního salónu vyhraněn sál č. 8. Na tomto salónu se objevil známý obraz Jeana Metzingera (Svačina). Obraz byl přejmenován Andrém Salmonem na Kubistickou Giocondu. Albert Gleizes zde vystavoval např. Hon. Dále zde vystavoval Henri Le Fauconnier (1881–1946) a Fernand Léger (1881–1955).¹¹³ O umění kubismu se zajímala tzv. pařížská škola (skupina umělců ovlivněných moderním uměním, kteří tvořili v Paříži).

Kubismus se v Paříži promítl i do sochařství. Pablo Picasso, který byl středem pařížské školy, byl jedním z těch, co se pokusili kubismus promítnout do sochařství. Mezi sochy Pabla Picassa patřil např. Harlekýn (bronz, 1905), Maska (bronz, 1907) nebo Ženská hlava (1907–1910). Dalším sochařem pařížské školy byl Alexandr Archipenko - Černé torzo. (1909), Raymond Duchamp-Villon (1876–1918) – Kůň (1914), Henri Laurens (1885–1954) - plastika Muž s klarinetem (1919), Jacques Lipchitz (1891–1973) – Tanečnice (1914) nebo např. Ossip Zadkine (1890–1967), který zastával nové myšlenky a jeho hlavní inspirací bylo černošské umění. Využíval pro své plastiky různé materiály. Jeho plastikou je např. socha Ženské tvary (1918). Železo, jako materiál moderního sochařství, prosazoval Julio Gonzales společně s Gargalem. Julio Gonzales pobýval v Paříži od roku 1900.

Kubistická architektura, která vznikla na území českých zemí, se ve Francii neobjevila. Objevily se náznaky a pokusy ovlivněné kubismem. Nejdůležitějším dobovým architektem byl Auguste Perret (1874–1954), Eugène Freyssinet

---

¹¹² Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹³ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

(1879–1962) nebo Bernard Zehrfuss (*1911) apod. Velký vliv na architekturu měla secese. Po secesi se stal důležitou surovinou objev železobetonu, který byl oceňován především inženýry.

Dobové užité umění v Paříži okolo roku 1900 se objevovalo v podobě lamp a různých konstruktivistických dekorací. Mezi autory patřili: Raoul Larche (1860–1912), Antoine Pevsner (1886–1962), Gaston Lachaise (1882–1935) apod.¹¹⁴

Kubismus v malířství i sochařství v Paříži byl oslaben první světovou válkou – po ní se proměňoval a postupně ustupoval, přestože někteří autoři se jím inspirovali do konce života. Umělci směřovali do Paříže i po první světové válce, Paříž pro ně byla místem svobodného vyjádření.¹¹⁵

4.1 FRANCOUZSKÉ KUBISTICKÉ SKUPINY

Stejně jako na jiných místech, kde se soustředilo umění, i ve Francii vznikla seskupení umělců, která později dohromady tvořila umělecké skupiny. Seskupení umělců se často nijak nejmenovala, jednalo se pouze o občasné schůzky a řešení problémů jednotlivých modernismů mezi známými dobovými umělci v jejich ateliérech, někdy z těchto diskuzních kroužků vznikaly umělecké skupiny. Následuje stručná charakteristika umělecké skupiny kubismu z okolí Paříže, skupiny z Puteaux (Section d' Or – Zlatý řez).

4. 1. 1 Skupina z Puteaux, Section d' Or (Zlatý řez)

Skupina z Puteaux neboli Section d' Or (Zlatý řez), vznikla seskupením umělců, kteří se setkávali v ateliéru Jacquese Villona a jeho bratrů (Marcel Duchamp, Raymond Duchamp-Villon) v Puteaux. Umělci, kteří se zde scházeli, se rozhodli seskupit. Skupina, která vznikla roku 1911, byla pojmenována Section d' Or. Název byl odvozen od snahy umělců, kteří se pokoušeli o přísné zákonitosti výtvarného projevu. Stanovil ho Jacques Villon. Zlatý řez znamená ideální proporce (vycházel z renesance). Umělci, kteří byli součástí této skupiny, se inspirovali dílem o zlaté perspektivě (zlatém řezu) z díla Rozpravy o malířství od Leonarda da Vinciho (1490). Jejich kompozice měly dvojí zorný bod, jednalo se o pyramidovou výstavbu.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹⁵ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹⁶ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

Do skupiny patřili bratři Jacquese Villona (1875–1963): Raymond Duchamp Villon (1876–1918) a Marcel Duchamp Villon (1887–1968), Robert Delaunay, Albert Gleizes (1881–1953), Jean Metzinger (1883–1953), Francis Picabia, Roger de la Fresnaye, František Kupka, Alexandr Archipenko apod. Mnoho z těchto autorů bylo považováno za významné osobnosti pařížského kubismu.

Albert Gleizes a Jean Metzinger vydali roku 1912 v Paříži publikaci o kubismu. Jean Metzinger byl dobrý organizátor. Díky němu došlo k výstavě skupiny Section d'Or v sále 41 na Salónu nezávislých roku 1911. Výstava se stala manifestem nového malířského směru – kubismu. Skupina zanikla během první světové války.¹¹⁷

4.2 HLAVNÍ PŘEDSTAVITELÉ

Tato kapitola obsahuje stručnou charakteristiku důležitých autorů kubismu, kteří působili v Paříži. Někteří představitelé, např. Pablo Picasso, nebyli původem Francouzi. Do této kapitoly jsou řazeni proto, že většinu svého života žili a působili v Paříži.

4. 2. 1 Pablo Picasso (1881–1973)

Pablo Picasso, původním jménem Pablo Ruiz, se narodil v Malaze ve Španělsku. Jeho otec měl umělecké vloh, vynikal v malování zátiší.¹¹⁸ Roku 1895 začal studovat v Barceloně a o pár měsíců později v Madridu. Roku 1897 měl Pablo Picasso poprvé vystavené své práce. Na počátku 20. století publikoval kresby v časopise Joventut. Do Paříže poprvé přijel roku 1900. Zde na něho zapůsobily obrazy Vincenta Van Gogha a Henriho Toulouse-Lautreca. Roku 1901 se skupinou svých přátel založil časopis Arte Joven (Mladé umění). O tři roky později se natrvalo nastěhoval do Paříže, kde bydlel na Mont Marteru v domě Bateau-Lavoir. K Pablu Picassovi na Mont Marter chodila umělecká avantgarda.

Během vývoje své tvorby prošel několika obdobími. První bylo modré období (1901–1904). Náměty, které Pablo Picasso zobrazoval během modrého období, se týkaly chudiny (žebráci, matky s dětmi, chudí lidé). Barva byla symbolická. Modrá barva je mysteriózní a Pablo Picasso ji převzal jako symbol smrti. Pablo Picasso pokračoval růžovým obdobím (1905–1906). Se změnou barev se proměnila i tematika.

---

¹¹⁷ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹¹⁸ Hlaváček, L. Pablo Picasso. Praha: Horizont, 1981.

V růžovém období Pablo Picasso ztvárňoval výjevy z cirků – artisty, provazolezce, pouliční žongléry a dále lidi, kteří se živilí uměním apod. Dominovala růžová barva a precizní kresba. Na jaře 1907 začal Pablo Picasso malovat monumentální figurální kompozici, později nazvanou *Slečny z Avignonu*. Tento obraz nebyl nikdy dokončen. V kompozici *Slečen z Avignonu* se projeví prvky Paula Cézanna (*Koupání*). Pablo Picasso navázal na renesanční akt. Levá polovina obrazu působí klidně a usměrněně, zatímco dvě postavy na pravé straně vnášely do obrazu eruptivní výbušnost a mysterióznost černošské Afriky. Na tomto obrazu je patrné střetávání protikladů. Levá strana naznačuje Picassovo růžové období, strana pravá analytický kubismus. Obraz *Slečny z Avignonu* poukazuje na novou obrazovou strukturu. Pablo Picasso se pokusil o spojení tvaru s obrazovým prostorem. Objemy zjednodušil na barevné plochy. Na některých místech nelze přesně rozlišit plochy objemu tvarů a pozadí. Tento nový způsob výtvarného vyjádření přinesl nový způsob pojetí prostoru, barvy, a vedl k abstraktnějšímu chápání. Původně obraz *Slečny z Avignonu* pojmenovali Picassovi blízcí přátelé v ironickém slova smyslu: *Les Demoiselles d' Avignon* (*Slečny z Avignonu*). Tento název byl narážkou na nevěstinec blízko Picassova ateliéru v Barceloně. Podle původních náčrtů se jednalo o scénu z veřejného domu.¹¹⁹ Georges Braque prohlásil: „*Tvá malba, to je, jako bys nám dával jíst koudel a pít petrolej, abychom plivali oheň.*“¹²⁰ Kvůli kritikám Pablo Picasso svůj obraz odložil a nikdy ho nedokončil. U Pabla Picassa byl patrný velký vliv afrického primitivismu. Vedle *Slečen z Avignonu* namaloval řadu dalších obrazů, zejména na téma negerské skulptury (např. *Akt s ručníkem* 1907). Tento obraz se nachází v Národní galerii v Praze.¹²¹

Pablo Picasso se zabýval i krajinomalbou v létě roku 1909 v Hortu de Ebro. Později se vrátil k lidské postavě. Model mu často dělala jeho přítelkyně Fernande Olivierová (*Žena v zeleném*, 1909). Prvním obrazem analytického kubismu byla *Dívka s mandolínou* (1910). Pevné tvary jsou nahrazeny prostupností, proměnlivostí a nepostižitelností. Dalším charakteristickým obrazem pro analytický kubismus je *Hlava Ambroise Vollarda* (1909–1910).

Přechodným obdobím mezi analytickým a syntetickým kubismem byla kubistická koláž. Roku 1912 Pablo Picasso namaloval *Zátiší s pletenou židlí*. V tomto obraze byl poprvé použit prvek koláže. Na plátno přilepil pruh látky. Na tomto přechodu se podílel i Georges Braque. Ve své koláži *Ovocná mísa* (září 1912) použil jako imitaci

---

¹¹⁹ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹²⁰ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹²¹ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

dubového dřeva tapetu. Technika koláže urychlila přestup mezi analytickým a syntetickým kubismem (1912–1914).¹²²

4. 2. 2 Georges Braque (1882–1963)

Georges Braque se narodil v Argenteuil v době impresionismu. K malování měl vztah i díky svému otci a dědečkovi. Umělecké vzdělání získal sám pomocí uměleckého satirického časopisu *Gil Blas*, který měl jeho otec předplacený.¹²³

Pablo Picasso a Georges Braque se ve své tvorbě ovlivňovali. Je vhodné sledovat jejich tvorbu v souvislostech. Oba podřizovali tvorbu své individualitě. Picassův vliv se poprvé vyskytl u obrazu *George Braqua – Velký akt* (1907–1908). Georges Braque disponoval oproti Pablu Picassovi kultivovaností a intelektuálním odstupem. Znáмым obrazem *Georgese Braqua* jsou *Domy v L' Estaque* (1908). V tomto obraze je patrná ztráta kontaktu s realitou a naprostá geometrizace (domy jsou osvětleny ze všech stran). Obraz byl podnětem pro pojmenování nového směru – kubismu. Obraz je složen z krychlí – „kubů“.¹²⁴

Georges Braque dával ve své tvorbě přednost krajinomalbám a zátiším. Zátiší s houslemi a džbánem jsou ukázkou analýzy objemů. Obrazy Pabla Picassa a George Braqua mezi lety 1910–1911 naznačovaly vyvrcholení kubistické analýzy tvaru.¹²⁵

4. 2. 3 Jean Metzinger (1883–1956)

Jean Metzinger se ke kubismu přihlásil roku 1910. Zpočátku své tvorby se zabýval neoimpresionismem. Byl ovlivněn Paulem Cézannem i Pablem Picassem. Podoba s tvorbou Pabla Picassa byla patrná, nejvíce v jeho díle *Akt*. Doboví kritici zprvu říkali, že se jedná o plagiát. *Akt* byl jeho nejpokročilejším obrazem. Další obrazy jsou charakteristické tvrdou černou linií. V letech 1912–1913 maloval formou analytického kubismu. Jeanovi Metzingerovi šlo především o analýzu námětu, ne předmětu, jak tomu bylo u ostatních kubistů. Za hlavní cíl považoval dosažení harmonie.¹²⁶ Společně s Albertem Gleizesem byli autory práce *„Du cubisme“* (1911). V této práci se vyskytuje tvrzení, že umění mělo jednu chybu – napodobování. Podle

---

¹²² Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹²³ Danchev, A. *Georges Braque – životopis*. Praha: BB/art s. r. o., 2005. ISBN 80-73-41-942-4.

¹²⁴ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹²⁵ ¹²⁵ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹²⁶ Pijoan, J. *Dějiny umění*. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

těchto dvou autorů je člověk samostatnou existencí, kterou je třeba konfrontovat s moderním světem, který se okolo této existence vyskytuje.¹²⁷

4. 2. 4 Albert Gleizes (1881–1953)

Albert Gleizes byl malíř, grafik a teoretik umění. Ve své tvorbě následoval Paula Cézanna. Měl větší sklony k figurativní tvorbě. Jeho hlavními znaky bylo zjednodušování a schematičnost. Pozornost věnoval detailům.¹²⁸

4. 2. 5 Jacques Villon (1875–1963)

Jacques Villon se jmenoval původně Gaston Duchamp. Ke kubismu se začal hlásit roku 1911. V počátcích své malby navázal na Edgara Degase a Henriho Toulouse-Lautreca. Jeho kresby byly uveřejňované v časopisech a pracoval i na plakátech pro pařížské kabarety. Ve dvacátých letech využíval prvky syntetického kubismu. Pohyboval se za hranicí abstraktního umění, ale později se vrátil k figurativní tvorbě.¹²⁹ Tomuto autorovi se říkalo impresionistický kubista. Zásadním prvkem jeho díla byla příroda, na jejímž základě vytvářel harmonické kompozice. Později se zaměřil spíše na barvy a rytmus tvarů.¹³⁰

4. 2. 6 Marcel Duchamp (1887–1968)

Marcel Duchamp byl mladší bratr Jacquese Villona. Od roku 1910 se zajímal o kubismus, zejména o mnohopohledovost. Tento kubistický princip mu umožnil zobrazit svět plynoucího času v obraze Yvonne a Madeleine (1911). Na plátně se objevují jeho sestry v mládí i v dospělosti. Jeho nejslavnějším dílem byl Akt sestupující ze schodů (první verze 1911, druhá verze 1912). Toto dílo se svými prvky přiblížilo futuristickému tématu řešení pohybu.¹³¹

4. 2. 7 Raymond Duchamp-Villon (1876–1918)

Raymond Duchamp-Villon byl studentem medicíny, později se začal věnovat sochařskému řemeslu. Zaměřoval se na sochařský objem. Jeho zásadou byla

---

¹²⁷ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹²⁸ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹²⁹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹³⁰ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹³¹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

myšlenka, že cíl sochařského řemesla je architektonický. Mezi jeho sochařská díla patřilo např. torzo Mladého muže (1910) nebo dekorativní Nádrž (1911). Jeho díla, která byla inspirována primitivním uměním, byla řazena mezi první negerské skulptury (Baudelaire 1911, Maggy 1912). Ukázkou díla analytického kubismu byla plastika V Milencích (1913). Naopak dílo syntetického kubismu byla plastika Sedící žena (1914), kde Raymond Duchamp-Villon rozložil jednotlivé objemy v celkové kompozici.¹³²

4. 2. 8 Robert Delaunay (1885–1941)

Robert Delaunay byl na počátku své tvorby ovlivněn Paulem Cézannem. Tento autor se začal nejprve zabírat světlem (obrazy Eiffelovy věže, kostela Saint-Severin 1909–1911). Např. v obraze Eiffelova věž se umělec pokusil zobrazit rytmické vztahy mezi ženou, krajinou a Eiffelovou věží. Narušil linii kresby, protože měl dojem, že je to pozůstatek klasické estetiky. Postupem času ji chtěl odstranit zcela (Města 1910–1911). Okolo roku 1912 maloval krajiny, které byly tvořeny chromatickou technikou, u které zůstal. Toto období považoval za destruktivní období své tvorby. Uzavřel ho obrazem Město Paříž (1910–1912), který byl vystavený v Salónu nezávislých v Paříži 1912.¹³³

Robert Delaunay byl autorem Simultánního disku (1912). Malíř začal malovat obrazy se soustředěnými barevnými kruhy a kontrasty barev. Dovedl k dokonalosti kubistickou analýzu viditelného světla. Guillaume Apollinaire nazval jeho tvorbu orfickým kubismem a čistým uměním. Obrazy Roberta Delaunayho působily jako světlo rozložené hranolem na barvy. Kubistický orfismus v podání Roberta Delaunayho měl vliv na moderní malířství v Německu (skupina Der Blaue Reiter) a v Praze (Skupina výtvarných umělců).¹³⁴

4. 2. 9 Fernand Léger (1881–1955)

Fernand Léger byl syn normandského farmáře. Kubismus pojmul jako metamorfózu člověka a stroje. První kubistické obrazy (od Pabla Picassa a George Braqua) viděl v galerii Daniela-Henryho Kahnweilera. Krátké období maloval pod vlivem Paula Cézanna (obraz Šička 1909–1910). Osobitý kubistický projev u Fernanda

---

¹³² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹³³ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹³⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

Légera byl patrný v obraze Akty v lese (1910). Kubistické pojetí tvaru a prostoru se u něho projevilo jako analýza pohybu a energie. Na plátně jsou vyobrazeni dřevorubci, kteří připomínají roboty. Na obraze byl patrný rozdíl mezi figurami a stromy. Na obraze jsou patrné válcovité tvary. Z toho důvodu byl kubismus Légerův nazýván také tubismem (la tube – roura ve francouzštině). Poslední roky před první světovou válkou se Fernand Léger zajímal o analýzu pohybu (Schody 1913). Přecházel k abstraktní malbě.¹³⁵

4. 2. 10 Roger de La Fresnaye (1885–1925)

Roger de La Fresnaye namaloval první kubistický obraz roku 1910 (Kyrýsník 1910). Preferoval kulaté tvary a přesnou architekturu obrazu.¹³⁶ Tento autor byl jako jeden z mnoha dalších ovlivněn Paulem Cézannem. Později se zaměřil na kubismus a jeho prvky, které přejímal. Byl ovlivněn tvorbou Roberta Delaunayeho. Roger de La Fresnaye by se pravděpodobně stal významnějším malířem. Kvůli válce onemocněl. Později se odklonil k novoklasicismu.¹³⁷

4. 2. 11 Henri La Fauronnier (1881–1946)

Jeho tvorba se podobala tvorbě Alberta Gleizeho. Modeloval objemy se zaměřením se na světlo. Byl autorem kubismu impresionismu. Zdánlivě propojil tyto dva směry. Mezi jeho obrazy patří např. Hojnost (1910–1911). Ve své pozdější tvorbě se přiklonil k expresionismu.¹³⁸

4. 2. 12 Ossip Zadkine (1880–1967)

Ossip Zadkine byl kubistický sochař, který pocházel z Anglie. Roku 1909 přicestoval do Paříže. V Paříži studoval Školu krásných umění. Roku 1911 započal svou tvorbu v podobě tesání dřevěných a kamenných soch. Byl inspirován zejména negerskou sochařskou tvorbou. Důležitým prvkem byla přirozenost. Jeho známým dílem je např. socha Prorok (1914). Tato socha je z dubového dřeva. Ossip Zadkine říkal, že

---

¹³⁵ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹³⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹³⁷ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

¹³⁸ Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

sochu zpracoval tak, aby neporušil přirozenost a přírodnost dřeva, tak, že socha voní medem. Jeho sochy zapadají do přírody, jako by tam patřily.¹³⁹

4. 2. 13 Jacques Lipchitz (1891–1973)

Jacques Lipchitz přicestoval do Paříže ve stejný rok jako Ossip Zadkine (1909). Studoval na Škole krásných umění. Dále pokračoval ve studích na Akademii Julian. Byl příznivcem negerského umění. Ve své tvorbě byl současníkem Laurensovým. Jacques Lipchitz ve své tvorbě preferoval syntetický kubismus. Mezi jeho díla patří např.: Tanečnice (1914), Akrobat na koni (1914), Námořník s kytarou (1914). Námořník s kytarou je obměna Sedící ženy od Raymonda Duchampa-Villona.¹⁴⁰

Přestože architektonický směr kubismus byl speciálně českou záležitostí, i v moderní architektuře v Paříži lze nalézt prvky podobné kubismu. Důležitý byl objev železobetonu, který oceňovali především inženýři.

Tyto prvky byly patrné u Augusta Perreta (1874–1954). Jeho dílem byla např. Garáž v Ponthieuově ulici v Paříži (1905–1906). Další stavbou je Divadlo Champs-Élysées (1911–1914).¹⁴¹ Divadlo Champs-Élysées je ukázkou toho, že surovinu železobetonu lze aplikovat i na reprezentační stavby. Auguste Perret se svým bratrem Gustavem Perretem v letech 1902–1903 vybudovali v Paříži (Franklinova ulice) obytný dům, který měl konstrukci ze železobetonu. Při svých stavbách kladli důraz na vertikály. V poválečných letech spolupracoval Auguste Perret na rekonstrukci Le Havre, kde vybudoval kostel sv. Josefa (věž má 106 metrů).¹⁴²

Další dobovou pařížskou architekturou byla stavba Hangár letiště Orly v Paříži – Eugène Freyssinet (1879–1962). Tato stavba byla zničena roku 1944. Dalším architektem moderny byl Bernard Zehrfuss (*1911), jehož dílem je Státní průmyslové středisko v Paříži (1958).

Tony Garnier (1869–1948) byl dalším francouzským architektem přelomu století, který se snažil oprostít od eklekticismu a vybudovat originální stavbu. Jeho projektem byl návrh průmyslového města (1901–1904). Později ovlivnil Le Corbusiera (1887–1965). Jeho hlavní stavby se nacházejí v Lyonu. Následujícím architektem byl Henri Sauvage (1873–1932), který se zabýval sociálním zařízením a městským

¹³⁹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁴⁰ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁴¹ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹⁴² Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

životním prostředím. V Paříži vybudoval v ulici des Amiraux domy, které měly průčelí z glazovaných cihel (1925). Jeho dílo nemělo přílišný vliv na pozdější architekturu. Posledním architektem, zmíněným v této práci, se stal Robert Mallet-Stevens (1886–1945). Působil nejvíce v období mezi válkami. Jeho dílo neslo prvky estetiky kubismu. Užíval hrany, neklid, holé plochy a nepravidelně rozvržené objemy. Vybudoval např. domy v Mallet-Stevensenově ulici ¹⁴³

Zajímavostí byl architektonický model, který se objevil roku 1912 v Paříži na Podzimním salónu. V tomto modelu se projevil specifické znaky české kubistické architektury. Autorem byl sochař Raymond Duchamp-Villon. Projektový model byl nazván Kubistický dům a byl v reálné velikosti. Dům obsahoval tři místnosti, včetně zařízením nábytkem, který byl vyhotoven podle skic kubistických malířů. Všeobecně – budování kubistické architektury se v Paříži ani na jiném místě nekonalo. Z toho důvodu si odborníci myslí, že tento návrh byl inspirován nápady pražských kubistických architektů.¹⁴⁴

Dobové užité umění v Paříži okolo roku 1900 se objevovalo v podobě lamp nebo různých konstruktivistických dekorací. Mezi autory patřil např. Raoul Larche (1860–1912), Antoine Pevsner (1886-1962), Gaston Lachaise (1882–1935) apod.¹⁴⁵

4.3 ART DECO

Art deco vzniklo v Paříži roku 1925. Název byl odvozen od výstavy. Jednalo se o výstavu dekorativního umění. Výstava měla název Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes. Tato výstava byla přehledem významných stylů dvacátých let 20. století.

Existovala řada jiných uměleckých směrů. Jednalo se o směry iracionální, které byly často v návaznosti na dekorativní secesi. Art deco znamenal označení pro užité umění dvacátých let 20. století. Ve valné většině se jednalo o dekorativní a luxusní tvorbu umělců z Paříže. Tito umělci byli většinou interieristé nebo řemeslníci. Pařížští umělci, pod vlivem art deca, tvořili interiéry jako celistvé umělecké dílo. Dávali do souladu nábytek, podlahy, stěny apod. Velký důraz kladli na detaily. Detailem byla např. klika nebo osvětlení. Mnohdy zpracovávali drahé luxusní materiály. Jednalo se o nejrůznější dekorace. Materiály měly často exotický původ a byly rozmanitě

---

¹⁴³ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹⁴⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁴⁵ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

zpracovávají. Rozdíl art deca oproti Bauhausu byl ten, že tvorba art deca se nehodila pro velkovýrobu. Jednalo se o předměty z uměleckořemeslných dílen, které byly vytvářeny jako unikáty. To se odráželo i na ceně těchto produktů.

Charakteristickou architekturou období art deca, které navazovalo bezprostředně na kubismus, je pařížská architektura. Pod vlivem art deca byly realizovány stavby filmových paláců, divadel, kabaretů, zařízení luxusních parníků, a zejména vily bohatší části společnosti. Tento nový styl představoval především zástupce z Paříže Jacques Ruhlmann (*1879). Dalšími zástupci jsou např. Pierre Charreau (1883–1950), Sus et Mare. Sus et Mare realizoval svoji tvorbu především v podobě nábytku, zatímco René Lalique (1860–1945) se zajímal o skleněné výrobky.

V českých zemích se art deco promítlo rovněž. Na našem území se art deco projevovalo elegantními formami v kontrastu se střídmostí. Střídmost byla návazností na tradiční lidový nábytek. Jedním z hlavních zástupců, který se zabýval art decem byl Josef Gočár. Dále např. Rudolf Stockar (1890–1977). Řemeslná výroba vznikala v Pražských uměleckých dílnách.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Wöhrlin, T. Nábytkové slohy od antiky po současnost. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2034-0.

5 PRAŽSKÝ KUBISMUS

I pro vývoj moderního umění v českých zemích je důležité znát souvislosti 19. století. V českých zemích bylo umění ve znamení romantismu, později realismu. Probíhalo národní obrození a rostla pražská ekonomika. Praha se stala hospodářskou mocností. Po průmyslové revoluci patřila k jedné z nejbohatších oblastí monarchie.¹⁴⁷

Architektura v Praze vznikala v novorenesančním duchu. Bylo založeno např. Národní divadlo (1868 – základní kámen). Dobovým českým sochařem byl např. Josef Václav Myslbek (1848–1922), autor sochy sv. Václava na Václavském náměstí. Malíři tohoto období byli např. Josef Mánes (1820–1871), Jaroslav Čermák (1830–1878) nebo Václav Brožík (1851–1901) apod. V českých zemích se rozvíjela i tvorba grafiky a užitého umění. Zejména pražská architektura moderních uměleckých směrů udělala z Prahy metropoli moderního umění.

Roku 1890 se do českých zemí dostal symbolismus, důležitý mezník vzniku moderního umění na našem území.¹⁴⁸ Roku 1895 byl sepsán Manifest české moderny. Tento manifest sepsal básník Josef Svatopluk Machar a kritik František Xaver Šalda (1867–1937). Josef Svatopluk Machar byl básník, představitel kritického realismu, a spoluautor Manifestu České moderny. František Xaver Šalda byl český literární kritik, novinář a spisovatel. Manifest České moderny signovalo dvanáct autorů. Autoři, kteří manifest podepsali, byli proti nacionalistickému cítění a odmítali všechny politické strany. Tvrdili, že není umění francouzské, italské ani anglické, ale jen umění evropské, které nemá hranice. Manifest české moderny požadoval individualitu. Jiní autoři, kteří se seskupili okolo časopisu *Moderní revue* o rok dříve, než vznikl Manifest české moderny, dovedli myšlenku individualismu do krajních mezí a odmítli manifest podepsat. Celý tento první proud moderny ovládal dění až do roku 1918: Jiří Karásek ze Lvovic (1871–1951), Willy Haas (1891–1973), Franz Werfel (1890–1945), Max Brod (1884–1968), František Bílek (1872–1941) a Emil Filla. Tito autoři udržovali intenzivní styky s autory francouzskými (Guillaume Appolinaire, Auguste Rodin atd.). V těchto dobách byla Praha oblíbeným místem pro pokusy v malířství a architektuře.¹⁴⁹

České země byly do roku 1918 součástí Rakouska-Uherska. Společnost žijící na našem území na počátku 20. století prožívala podobné změny jako Francie. Podstatný vliv na vznik České moderny měly cesty umělců a vzdělanců do Paříže. Nejdůležitější

¹⁴⁷ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁴⁸ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹⁴⁹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

cestu podnikli mladí čeští umělci roku 1908. Na této cestě si malíři vybírali své vzory. Procestovali Holandsko, Itálii, a zamířili i do Vídně.¹⁵⁰

Uměleckoprůmyslová škola v Praze začala fungovat roku 1885. Prosazovala nové formy a snažila se jít s dobou. Oproti tomu Akademie výtvarných umění studenty spíše odrazovala. Působila pomalým tempem a přílišným formalismem. Na Uměleckoprůmyslové škole v Praze studoval např. Bohumil Kubišta nebo Jan Zrzavý. Ve studiích čeští malíři často pokračovali v Paříži, architekti ve Vídni u Otta Wagnera, který měl zásadní vliv na vznik české kubistické architektury.

Roku 1905 se v Praze uskutečnila výstava norského malíře Edvarda Muncha. Edvard Munch byl norský malíř a grafik. Jeho obrazy byly ovlivněné impresionismem, symbolismem a expresionismem. Čeští malíři s ním byli seznámeni prostřednictvím *Moderní revue*, kde byl roku 1887 otisknut jeho obraz *Výkřik*. Tato litografie se stala jedním ze symbolů modernismu.¹⁵¹ V roce 1906 byly otisknuty ve Volných směrech reprodukce děl Paula Gauguina a překlad článku od Maurice Denise o jeho vlivu na modernu. Téhož roku František Xaver Šalda z vedoucí pozice uměleckého sdružení Mánes odešel. Roku 1907 proběhla výstava impresionismu. O dva roky později se konala v Praze výstava k počtě sochaře Émileho Antoina Bourdella. Roku 1910 se v české metropoli představili tzv. nezávislí – Georges Braque, André Derain, Henri Matisse apod. Tito umělci přišli s jiným pojetím světelných tónů.¹⁵²

Významnou osobností českého kubismu v malířství byl Bohumil Kubišta. Dalším malířem českého kubismu byl Antonín Procházka. Několikrát pobýval v Paříži, jednou s Emilem Filly. Díla Emila Filly, Bohumila Kubišty a Antonína Procházky poukazují na to, že čeští malíři nebyli imitátory pařížského kubismu, protože vytvořili osobitý výraz kubismu. Francouzský kubismus byl jejich podáním obohacen o lyrismus a složku expresionismu.¹⁵³ „*Jak poznamenal Wittlich, kubismus hlavně zahrnul úplně všechny oblasti umělecké tvorby, v Praze o něco silněji než jinde: Zatímco v Paříži je v té době kubismus záležitostí úzké elity, v Praze je chápán jako základ nového stylu, který je výrazem tvořivosti moderní doby, a jako analýza současného života v umělecké koncepci, vycházející z jeho duchovní podstaty.*“¹⁵⁴ Nejvýznamnějším kubistickým

---

¹⁵⁰ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁵¹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁵² Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁵³ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁵⁴ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. s. 189. ISBN 978-80-257-0327-4.

sochařem v českých zemích byl Otto Gutfreund.¹⁵⁵ Jako v celé Evropě neměla česká architektura na počátku 20. století určité slohové zařazení. V českých zemích v architektuře byly patrné prvky secese i dekorativismu. Hlavním architektem této doby byl Jan Kotěra, žák Otta Wagnera. Před první světovou válkou se na našem území, jako na jediném v Evropě, prosadil kubismus jako směr v architektuře. Mezi představitele pražského architektonického kubismu patřil Josef Gočár, Pavel Janák apod. Po první světové válce se česká architektura vyvíjela podobně jako ve světě – funkcionalismus a konstruktivismus. Kubismus, ve všech oborech umění, byl výrazný v českých zemích do první světové války.¹⁵⁶ Je datován zhruba do dvacátých let 20. století. Pro některé z umělců měl kubismus význam i ve třicátých letech 20. století (např. Emil Filla). V českých zemích bylo období kubismu zakončeno oslavami padesátin SVU Mánes (1937).¹⁵⁷

5.1 ČESKÉ KUBISTICKÉ SKUPINY

V českých zemích vzniklo více seskupení malířů okolo kubismu než ve Francii. Na našem území mezi skupinami, jejich programy a malíři často docházelo k rozporům a umělci se přecházeli z jedné skupiny do druhé pro nesouhlasy.

Následuje uvedení nejpodstatnějších uměleckých spolků pro kubismus: SVU Mánes, Osma, Skupina výtvarných umělců a Devětsil. Dále existovalo seskupení Tvrdošijní, které se soustředilo okolo bratří Čapků, vycházelo z kubismu, a snažilo se hledat nové tvůrčí cesty.¹⁵⁸ Skupina vznikla roku 1918, po několika letech se rozpadla. Mezi členy patřili: Josef Čapek, Václav Špála, Jan Zrzavý apod. Další uměleckou skupinou bylo hnutí Sursum, které nemělo dlouhé trvání a umělci se zabývali spíše symbolismem a expresionismem.

---

¹⁵⁵ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁵⁶ Huyghe, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

¹⁵⁷ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁵⁸ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

5. 1. 1 SVU Mánes (1887)

Umělecký spolek SVU Mánes byl založen již roku 1887. Název skupiny byl odvozen od Josefa Mánesa. Josef Mánes symbolizoval obrození krajinářství a postromantismus.

Seskupení se zabývalo především fauvismem a kubismem. Skupina sdružovala umělce, kteří studovali Uměleckoprůmyslovou školu v Praze a Akademii výtvarných umění. SVU Mánes vydávalo časopis *Volné směry*. První číslo prvního ročníku časopisu bylo dokončeno roku 1897. *Volné směry* znamenaly, že výtvarná kultura v českých zemích je vyspělá. *„Volné směry po stránce textové i reprodukční vyrostly v uměleckou revui mezinárodní úrovně, obzíravě komentující výtvarné dění u nás i v cizině. Otázkám architektury, urbanismu, užitého umění a vůbec všem problémům stavebnictví a výtvarné účasti v průmyslu dostalo se od roku 1908 významné tribuny v měsíčníku. Styl, spjatému s programovou koncepcí, v teorii i praxi probojovávanou Janem Kotěrou.“*¹⁵⁹

Mánes uspořádal roku 1897 první výstavu. Zorganizoval řadu velkých retrospektiv zahraničních umělců, první místo zaujali Francouzi. Roku 1902 vzdala Praha hold Augustu Rodinovi. Brala ho jako velkého mistra moderního umění na první velké výstavě jeho děl, která se konala jinde než ve Francii. Jednalo se o stejnou dobu, ve které byl v Paříži kritizován. Na české umění měl Auguste Rodin velký vliv. Výstava se uskutečnila v pavilonu, který byl speciálně postavený dle návrhu architekta Jana Kotěry. Úvod do katalogu napsal šéfredaktor *Volných směrů* – František Xaver Šalda.¹⁶⁰

Druhý měsíc roku 1910 začala významná výstava v Praze. Zahájila nástup předválečného umění v Čechách. Výstava SVU Mánes se nazývala *Les Indépendants*. Své práce vystavovali: Georges Braque, André Derain, Henry Matisse, Albert Marquet (1875–1947) a Maurice de Vlaminck apod. Úvodník k této výstavě napsal Antonín Matějček (1889–1950). *„Díla shromážděná v těchto zdech v první soubornou výstavu poučují o žhavém úsilí přítomnosti o nový umělecký projev a ideál. Jsou výsledkem sborového zápasu o novou krásu a její esthetiku, hledanou naplňováním zákona, vyjasněním vědomích prostředků a cílů; jsou projevem skutečných pokračovatelů Cézannea, prodlužujících novou tradici jím založenou.“*¹⁶¹ Antonín Matějček byl u nás jedním z prvních tvůrců dějin umění v českém jazyce, byl profesor. Pojmenoval dílo

¹⁵⁹ SVU Mánes [online]. © [2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.svumanes.cz/spolek/historie-svu-manes>

¹⁶⁰ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁶¹ *Volné směry*. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1910. ročník XIV. s. 136. Matějček, A. Úvod k výstavě neodvislých.

výstavy - expresionismus. „*Ten oproti impresionismu přináší syntézu nového výrazu, vedoucí k symbolům, přepisujícím přesněji a hlouběji citový obsah doby.*“¹⁶² Důležitý význam na této výstavě mělo plátno Koupání (1908–1909) od Andrého Deraina. Toto plátno bylo zakoupeno pro město Prahu. Nejdůležitější na tomto obraze bylo primitivistické přehodnocení Cézannova přístupu.¹⁶³ Objevily se nové důležité pojmy: primitivismus a novoprimitivismus. Tyto nové pojmy byly důležité pro skupinu Osma a skupiny umělců, které působily v Mánesu, a díky Emilovi Fillovi s Antonínem Matějčkem měly vliv na redakční chod Volných směrů roku 1911. Emil Filla ve Volných směrech uveřejnil stať O ctnosti novoprimitivismu (publikace prací Andrého Deraina, Pabla Picassa a Georgette Braqua). Dále uvěřejňoval monotematická čísla o Edwardu Munchovi, Paulu Gauguinovi. Také se věnoval reprodukci příkladů „českých primitivů“: Antonín Procházka (Koupání, 1910) nebo např. Vincenc Beneš (Hagar a Ismail, 1910).¹⁶⁴

5. 1. 2 Skupina Osma (1907, 1908)

Další významnou skupinou tohoto období byla skupina Osma. Skupina se zformovala během jejích prvních dvou výstav. První výstava se konala v Královodvorské ulici v Praze roku 1907, druhá roku 1908 u Topiče na Národní třídě v Praze. První výstavy se zúčastnili např. Emil Filla, Otakar Kubín, Max Horb (1882–1907). Významnými osobnostmi českého kubismu před válkou byli Emil Filla a Otakar Kubín. Emil Filla se snažil o kultivovanost pařížského kubismu, Otakar Kubín inklinoval spíše k expresivnějšímu výrazu českého kubismu.

Mnoho umělců z této skupiny bylo ovlivněno fauvismem a expresionismem. Během roku 1908, kdy se konala druhá výstava u Topiče, se k této umělecké skupině přidal Vincenc Beneš. Vincenc Beneš byl největším obhájcem Picassova kubismu a přítelem Emila Filly. V tuto dobu byl kubismus v Paříži v plném proudu. Jedná se o období, kdy Pablo Picasso maloval svoje plátno Avignonské slečny. V roce 1907 se v českých zemích objevilo plátno, které připomínalo protokubistické prvky: Zátíší s ovocem. Autorem byl Antonín Procházka. Osma znamenala nástup nové generace. Tento nástup utvrdil roku 1911 vznik Skupiny výtvarných umělců roku.

Vilém Dvořák při recenzi jedné z výstav umělecké skupiny Osma napsal: „*Malíři se snaží budovat konstrukci obrazu od počátku a nemohou ze starých přejmouti žádnou*

---

¹⁶² Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 17. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁶³ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁶⁴ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

*formu, aby zachovali logický celek díla.*¹⁶⁵ Umělci byli opět označováni jako expresionisté. Této výstavy se již účastnili i noví členové (Bohumil Kubišta, Vincenc Beneš, Václav Špála atd.) Objevily se nové důležité pojmy: primitivismus a novoprimitivismus. Tyto nové pojmy byly důležité pro skupinu Osma a skupiny umělců, které působily v Mánesu.

5. 1. 3 Skupina výtvarných umělců (1911)

Okruh umělců, kteří se zabývali kubismem, založil v Praze roku 1911 Skupinu výtvarných umělců. Po roce ji několik členů opustilo kvůli neshodám o to, co je to pravý kubismus.

Tato skupina vydávala časopis, který nesl název Umělecký měsíčník (dva ročníky, z třetího ročníku vyšla pouze dvě čísla, šéfredaktor byl Josef Čapek). Tento měsíčník byl oficiálním tiskovým materiálem skupiny.¹⁶⁶

Skupina výtvarných umělců uspořádala čtyři výstavy, dvě v Praze a dvě v Německu.¹⁶⁷ Výstavy se konaly v Obecním domě (leden 1911, podzim 1911 – zde vystavoval i Pablo Picasso, André Derain a němečtí expresionisté skupiny Die Brücke, květen 1912 – Pablo Picasso, Georges Braque, André Derain, předměty lidového a exotického umění, únor 1914 – Edvard Munch, Pablo Picasso, Picassova grafika, Braquovy a Derainovy černošské sošky).

Mezi členy této skupiny patřili malíři: Vincenc Beneš, Vratislav Hugo Brunner, Josef Čapek, Emil Filla, František Kysela (1881–1941), Antonín Procházka, Ladislav Šíma, Václav Špála. Jako sochař působil v této skupině Otto Gutfreund. Mezi architekty patřili: Josef Gočár, Vlastislav Hofman, Josef Chochol, Pavel Janák, Josef Rosípal (1884–1914) a Max Urban (1882–1959). Umělecká skupina obsahovala i literáty. Mezi ně patřili: Karel Čapek, František Langer (1888–1965), Jan Thon (*1886). Dále do Skupiny výtvarných umělců patřili teoretikové, jako byl např. Václav Vilém Štech (1885–1974).

Na konci roku 1912 se znovu objevily neshody mezi ortodoxními kubisty a heretiky. Ortodoxní kubisté uznávali jen dílo Pabla Picassa a George Braqua. Byl to především Emil Filla a Vincenc Beneš. Kubističtí heretici hájili možnost svobodného a individuálního využití kubistických prvků dle vlastních možností a názorů. V čele

---

¹⁶⁵ Dvořák V., Poznámky k XXXV. členské výstavě Mánesa. Hlídky času. 1. 2. 1911, č. 32, s. 5.
Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 10. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁶⁶ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895-1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁶⁷ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

tohoto kubistického hnutí byl Josef Čapek. Ze Skupiny kvůli těmto neshodám odešli: Vratislav Hugo Brunner, Karel a Josef Čapkové, V. Hofman, Josef Chochol, Ladislav Šíma a Václav Špála. Vstoupili znovu do SVU Mánes.¹⁶⁸

5. 1. 4 Devětsil (1920)

Nová generace se začala formovat okolo roku 1920. Jednalo se o spisovatele a umělce. Mezi spisovatele patřili: Karel Teige nebo Jaroslav Seifert, pozdější laureát Nobelovy ceny za literaturu. Hlavní meziválečné české hnutí literátů tvořilo seskupení Devětsil. Seskupení odpovídalo na vnitrostátní politické dění v nové republice. V našich zemích, stejně jako v ostatních zemích Evropy, se hlásalo motto: „Vybudujeme nový svět plný umění a literatury“.

Skupina Devětsil byla původně hnutím, které bylo zaměřené na literaturu. Nejprve se zajímali o sociální umění v literatuře a později se skupina zaměřila na poetismus. Skupina se inspirovala moderním uměním. Roku 1932 byla uskutečněna výstava Poezie (obrazové básně).¹⁶⁹ Karel Teige (1900–1951) byl český teoretik umění, jeden ze zakladatelů poetismu, propagoval modernu. Devětsil se snažil upevnit v avantgardní Evropě styky mezi Francií a Ruskem. Orientace na Francii byla po válce ještě posílena. Většina umělců Devětsilu umělo francouzsky. Pro tuto generaci byl důležitý Guillaume Apollinaire a jeho Pásmo, které se stalo symbolem pro novou generaci. Stejně se jmenoval jeden z časopisů Devětsilu, který vycházel v Brně.¹⁷⁰

5.2 HLAVNÍ PŘEDSTAVITELÉ

V této podkapitole jsou zmíněni nejdůležitější čeští kubističtí umělci. Jedná se o malíře, sochaře, architektky i tvůrce užitého umění. Tvorba architektury a užitého umění se mnohdy prolínala.

---

¹⁶⁸ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁶⁹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁷⁰ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

5. 2. 1 Emil Filla (1882–1953)

Emil Filla byl český malíř a vedoucí osobnost generace umělců moderny před první světovou válkou. Pocházel z rodiny úředníka. Část svého života pobýval v Brně. Vystudoval obchodní akademii a později pracoval v oboru pojišťovnictví. Práce Emila Filla nenaplňovala, proto odešel do Prahy, kde se stal studentem Akademie výtvarných umění. Akademii výtvarných umění v Praze nedokončil, protože jeho představy o umění se neshodovaly s náplní výuky. Emil Filla se rozhodl hledat nové cesty umění.

Jeho tvorbu ovlivnila výstava Edvarda Muncha, která proběhla roku 1905 v Praze. Později se stal členem uměleckého seskupení Osma. O pár let později byl členem SVU Mánes, kde působil téměř celý svůj život kromě malé přestávky, kdy vystoupil a znovu vstoupil do Spolku výtvarných umělců.

Styl malby Emila Filly se pohyboval mezi kubismem a expresionismem. Společně s Georgem Braquem a Pablem Picassem se podílel na vzniku a rozvoji kubismu.¹⁷¹ Emil Filla se pokusil i o sochařská díla, přestože byl především malíř. O sochařská díla se pokoušel okolo roku 1913 – analýza předmětu do plošek. Touto snahou si Emil Filla ověřoval zásady trojrozměrnosti v kubismu.¹⁷²

První prvky kubismu se objevily u Emila Filly v obraze Podzim (1910). Emil Filla řešil rozpor mezi obsahem s prvky expresionismu a symbolismu tím, že přešel k syntetickému kubismu. Tento autor se soustředil na klasické téma kubismu – na zátiší, které obsahovalo obyčejné věci potřebné pro každodenní život. Jeho dílem je např. obraz Koflík a karafa (1913), kde měla premiéru citace koláží od mistrů z Paříže (Pablo Picasso, Georges Braque). Touto citací byla imitace barvy.

Emil Filla uvedl i několik studií. Jednou z nich je studie o El Grecovi, která vyšla v prvním čísle Uměleckého měsíčníku 1911. Tato studie byla manifestem, ačkoliv s ní mnoho členů Skupiny nesouhlasilo. Ve studii Emila Filly se jednalo o tzv. přeformování: *„Na této cestě, touto poslední výhni dochází každý objekt nekonečného tvaru, je nutně přeformován a nekryje se nikdy s optickým ani zkušenostním názorem, neboť každá umělecká soustava vzdaluje se pravdy empirické a naturalistické.“*¹⁷³ Poslední výheň pro Emila Filla znamená rozumově – citovou činnost. Tuto činnost Vincenc Kramář označil jako inteligenci citu. Emil Filla, stejně jako Vincenc Kramář, měl svůj podíl na

---

¹⁷¹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁷² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁷³ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 14. ISBN 80-85946-33-5.

budoucích interpretacích kubismu díky svým formalistickým liniím výzkumu kubismu a jejich orientace, která kubistickému obrazu rozuměla jako zvláštnímu druhu poezie.¹⁷⁴

Emil Filla byl autor, který měl zpočátku nejbližší k expresionismu. Roku 1912 začal malovat obrazy ve stejném stylu jako Pablo Picasso a Georges Braques. Pablo Picasso mu říkal kubista chudých. Emil Filla používal techniku koláže, dával přednost imitaci papíru před samotnou malbou. Užíval geometrické tvary.¹⁷⁵

5. 2. 2 Bohumil Kubišta (1884–1918)

Bohumil Kubišta byl studentem Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Mezi lety 1909-1910 se stýkal s Henrim Matisseem, Andrém Derainem a s Braquem v Paříži. Byl řazen mezi české kubistické malíře. Měl hluboké znalosti klasicismu. V jeho dílech byla patrná přísná vnitřní forma. V jeho dílech byly vidět někdy nápadné barokní prvky.¹⁷⁶

Prvním kubistickým obrazem, který byl namalován na našem území, byla Kubištova vlastní podobizna. Jednalo se o kresbu štětcem tuší (18. 3. 1910). Jeho tvář byla rozdělena světlem a stínem do faset. Roku 1911 namaloval obraz Truhlářské zátiší, kde autor dodal geometrizací tvarů a prosvětlením barvy obrazové realitě zvláštní podtext. Rovněž roku 1911 vytvořil další obraz – Staropražský motiv. Na tomto obraze je rovněž patrná magičnost. Je zde vyobrazena Praha. Mezi jeho tvorbu patřily kubisticky orientované obrazy (Dvojportrét, Podobizna Jana Zrzavého 1911 apod.), ale i velké figurální kompozice (Jaro, Paridův soud 1911 apod.). V těchto kompozicích se autor snažil objevit tajemství harmonie mimo kubismus. Dalšími Kubištovými díly jsou: Vodopád v Alpách (1912), Vlák v horách (1912), Pobřežní děla v boji s dělostřelectvem (1913). V těchto dílech použil Bohumil Kubišta prvky futurismu. Využitím futuristických prvků dosáhl autor působivějšího zobrazení (živly, dynamika). „*V roce 1912 vyvrcholila Kubištova systematická malířská tvorba, k níž se vrátil až v roce 1915.*“¹⁷⁷

5. 2. 3 Josef Čapek (1887-1945)

Josef Čapek a jeho bratr Karel Čapek (1890–1938) byli významnými osobnostmi České moderny. Oba disponovali nadáním. Karel byl spisovatel, Josef se

¹⁷⁴ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁷⁵ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁷⁶ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁷⁷ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

více zajímal o malířství, zejména o kubismus. Karel zemřel v období po podpisu Mnichovské dohody (1938), zatímco jeho bratr Josef byl v roce 1939 poslán do koncentračního tábora a zemřel v dubnu roku 1945 v táboře Bergen - Belsen.¹⁷⁸ U bratří Čapků je důležitá zmínka o pragmatismu. Pragmatismus je filozofický směr. V jehož popředí stojí lidské jednání a praktičnost. Karel Čapek napsal dílo Pragmatismus čili filozofie praktického života.

Josef Čapek přijel do Paříže roku 1910, protože chtěl studovat africké umění v Trocáderu. Josef Čapek se zabýval i uměním staré Ameriky (Mayové – plastiky). Inspiroval se primitivním uměním hlavně proto, že neobsahovalo formální prvky. Později své zkušenosti z těchto studií uplatnil např. v obraze Zápasník (1915).¹⁷⁹

Nejprve byla jeho tvorba ovlivněna fauvismem (Kinského zahrada, 1910). Později ho ovlivnil Pablo Picasso (Předměstí a Továrna, 1912). Josef Čapek se inspiroval i analytickým kubismem, který zjednodušil (Piják, 1913). Tento obraz vznikl podle autora hlavně ze zájmu prostorového pojetí, skladby a dráždivosti předmětů. V tvorbě Josefa Čapka se promítal do kubismu vliv civilismu.¹⁸⁰

V pojetí umění Josefa i jeho bratra Karla Čapka byly důležitými prvky člověk, stvoření a příroda. Karel Čapek byl studentem Karlovy univerzity a později pokračoval ve svých studiích v Paříži na Sorbonně. Jeho bratr Josef studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Později odcestoval do Paříže na studijní pobyt na akademii Colarossi.¹⁸¹

5. 2. 4 Vincenc Beneš (1883–1979)

Vincenc Beneš se přiklonil roku 1913 k syntetickému kubismu. Jeho dílem je např. obraz Zátíší na stole (1913, obraz byl zničen). Roku 1914 nastal v jeho tvorbě zlom. Nejdříve se Vincenc Beneš vrátil ke svému stylu z let 1909–1910 (Zátíší s bílým hyacintem, 1914) a během války začal malovat plenéry podle vzoru A. Slavíčka.¹⁸² U tohoto autora se první prvky kubismu objevily v obraze Idyla (1910). Prozatím se nejednalo o analýzu tvaru, ale o první pokus o zjednodušení formy na základní tvary.

---

¹⁷⁸ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁷⁹ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

¹⁸⁰ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁸¹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁸² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

5. 2. 5 Antonín Procházka (1882–1945)

Antonín Procházka byl studentem Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Byl blízkým přítelem kubisty Emila Filly. Společně procestovali Evropu. Od roku 1907 do roku 1908 se řadil mezi členy skupiny Osma. V roce 1910 vstoupil do skupiny Mánes. Byl jedním z účastníků kubistického hnutí.¹⁸³

U Antonína Procházky se první prvky kubismu objevily na plátně Zátíší na stole (1910). Antonín Procházka byl autor, který ve svých dílech spojil syntetický a orfický kubismus (Zátíší s lahví I., 1913). Do svých děl promítnul i prvky rustikalizace (Kytice, 1913).¹⁸⁴

5. 2. 6 Václav Špála (1885–1946)

Václav Špála disponoval osobitým expresionisticko-fauvistickým stylem. Roku 1913 tvořil krátkou dobu pod vlivem kuboexpresionismu. Kuboexpresionismu se nejvíce přiblížil svým dílem Krajina z Dalmácie (1913). Dílo Tři pradelny (1913) byly dílem analytického kubismu. Jeho dalším obrazem je např. Duha II (Procitnutí, 1913). Zde dospěl Václav Špála ke kubistickému novotvaru.¹⁸⁵

5. 2. 7 Jan Zrzavý (1890–1977)

Ke kubismu ho přivedlo přátelství s Bohumilem Kubištou. Jan Zrzavý použil kubismus jako prostředek přetvoření přírodní formy na úplnou abstrakci. Na straně druhé, Jan Zrzavý neměl na kubismu rád jeho mechančnost. Prvky kubismu v tvorbě Jana Zrzavého lze vidět např. na obraze Podobizna malíře Adolfa Gärtnera (1913) a v Zátíší s konvalinkami (1913).¹⁸⁶

5. 2. 8 Otto Gutfreund (1889–1927)

Otto Gutfreund byl jedním z prvních sochařů, kteří aplikovali kubistické prvky do svých děl. Nepřebral kubismus jako hotový názor. Nejprve byl studentem keramické školy, později studoval Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Ve svých studiích pokračoval v Paříži. Studia ukončil roku 1910 u Émila Antoina Bourdella. Po vzoru

---

¹⁸³ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁸⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁸⁵ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁸⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

svého posledního učitele usiloval o stavebnost objemu. Tato tendence je patrná v soše Úzkost (1911). Socha představuje Munchův styl a kuboexpresionistické vyjádření. Byla vystavena roku 1912 v Praze prostřednictvím Skupiny výtvarných umělců na jejich první výstavě. Otto Gutfreund se dále zabýval analýzou objemu tvaru. Tuto analýzu lze pozorovat na díle Koncert (1912) nebo Objímající se postavy (1913) a Ležící žena s pohárem (1913). Otto Gutfreund se zajímal i o futurismus - dynamika. V jeho dílech se vyskytla futuristická „forma – forza“. Forma způsobuje odstředivé a dostředivé síly. Z toho důvodu se pro Otta Gutfreunda socha stává spíše vlněním ploch. Mezi jeho díla patří např.: Hlava Viky (1912), Hlava muže (1913), Cellista (1913). Socha Cellista byla první sochařské dílo syntetického kubismu. Otto Gutfreund je i autorem kubistických medailónů, které byly vytvořeny na výzdobu Hlávka mostu v Praze (1912). Hlava muže (1913) byla poslední etapou předválečného vývinu tohoto umělce.¹⁸⁷

5. 2. 9 Josef Gočár (1880–1945)

Josef Gočár byl žákem ateliéru Jana Kotěry, u kterého byl později zaměstnán. Řadil se mezi hlavní představitele moderní architektury. Jsou v něm patrné prvky klasicismu a kubismu.¹⁸⁸ Postupně se začal přiklánět ke směru evropské moderny, který využíval železobeton (obchodní dům Wenke v Jaroměři, dnešní muzeum, 1910–1911). Jeho nejznámějším dílem je Dům u Černé Matky Boží, který byl považován za manifest moderního umění. Stavba se nachází na Starém Městě v Praze (Ovocný trh č. 19). Dům u Černé Matky boží je ukázkou pravého architektonického českého kubismu. Lze na něm pozorovat plastičnost a dynamiku (třídílná okna a jejich vystupující části ve dvou patrech). Na této stavbě lze nalézt i barokní prvek. Jedná se o zvýrazněnou římsu pod okny, která je mezi druhým a třetím patrem. Tato římsa je inspirována motivem sousedního barokního domu. Josef Gočár svoji stavbu zapojil do okolí záměrně. Tento barokní prvek využil proto, že se pokusil zapojit moderní architekturu do historického okolí. Byl to pokus o harmonizaci celku. Tento cíl si Josef Gočár splnil s kladným ohodnocením. Jeho dalším dílem je lázeňský dům v Bohdanči u Pardubic a dvojdům v Praze na Hradčanech.¹⁸⁹

Také navrhl nábytek pro jídelnu a ložnici z hnědočerveného mořeného dubu (1911–1912). Jednalo se o příborník a skleník.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁸⁸ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁸⁹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁹⁰ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

5. 2. 10 Josef Chochol (1880–1956)

Josef Chochol byl studentem architektury na pražské technice a později u Otta Wagnera ve Vídni. Byl jedním ze zakladatelů Skupiny výtvarných umělců.¹⁹¹

Pro jeho tvorbu byly důležité prvky, jako je dynamika a tvarová velkorysost. Jeho dílem je např. trojdům na Vyšehradě v Praze, který byl postaven mezi lety 1912–1913. Tato stavba se nachází u Vyšehradského tunelu (Rašínovo nábřeží č. 6-10). Jeho další stavbou je vila, která stojí pod Vyšehradem (Libušina ulice č. 3), dále byl autorem Hodkova činžovního domu, který se nachází rovněž na Vyšehradě (Neklanova ulice č. 30). Tento dům je považován za klasické dílo české kubistické architektury. Zde je důležité podotknout, že dvě průčelí, která jsou součástí této čtyřpatrové stavby, jsou součástí šikmých ploch, které ustupují, a to znamená plastičnost. Tyto šikmé plochy evokují na fasádě pravidelné střídání taktu pomocí světla a stínů.

Josef Chochol se zabýval i nábytkářstvím. Byl autorem nábytku pro Anglický kroužek (Praha, 1911) a souboru plátěného nábytku na sezení (1911).¹⁹²

5. 2. 11 Pavel Janák (1882–1956)

Pavel Janák byl studentem Josefa Zítka a Josefa Schulze. Studoval u nich na německé technice a české technice v Praze. Později studoval ve Vídni u Otta Wagnera. Byl průkopníkem české kubistické architektury a jejím stěžejním teoretikem.

Jeho první článek byl uveřejněn v magazínu Styl roku 1910. Tento článek nesl název Od moderní architektury k architektuře. V tomto článku debatoval, jak dále uchopit architekturu svých lektorů. Prvky a principy architektury kubismu později doložil v textech Hranol a pyramida (1911–1912) a Obnova průčelí (1912–1913).

Jeho prvním projektem byly medailóny na Hlávkově mostě v Praze. Později, roku 1913, uskutečnil své nápady při přestavbě Fárova domu v Pelhřimově (Masarykovo náměstí č. 13), který byl původně barokní stavbou. Velice ladně baroko s kubismem, tyto dva styly se doplňují na této stavbě.¹⁹³

Byl jedním z hlavních představitelů, kteří navrhovali kubistické sklo a keramiku. Roku 1911 vytvořili návrhy pro Artěl. Jednalo se o návrhy váz, podnosů, kávového souboru, kalamáře a o soupravu na mycí stůl.

---

¹⁹¹ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁹² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁹³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

5. 2. 12 Jan Kotěra (1871–1923)

Jan Kotěra byl český architekt a urbanista. Byl projektantem výstavy Augusta Rodina a Edvarda Muncha.

Roku 1890 přišel do Prahy. Od roku 1894 se stal žákem Otta Wagnera ve Vídni. Ve Vídni se seznámil např. s Josefem Hofmanem. Dále od roku 1898 vyučoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole. Jeho žákem byl např. Josef Gočár. Od roku 1910 byl profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze. Jan Kotěra měl důležitý vliv na pozdější tvorbu českých architektů, zejména na vznik kubismu jako architektonického směru. Jeho stavby byly založeny na principu asymetrie a svobody. Tyto stavby inspirovaly jeho studenty, mezi ně patřil např. Josef Gočár, Pavel Janák apod.

Díla Jana Kotěry jsou např.: muzeum v Hradci Králové (1906–1912), Laichterův dům v Chopinově ulici v Praze (1908–1909) nebo pražský Urbánkův dům v Jungmannově ulici (1912–1913).

5. 2. 13 Vlastislav Hofman (1884–1946)

Dalším důležitým architektem českého kubismu byl Vlastislav Hofman. Studoval na pražské technice (1902–1907). Vytvořil návrhy pro hřbitov v Ďáblicích, ale z jeho návrhů na místě byla postavena jen ohradní zeď (1912), která byla příkladem rytmického opakování ploch. Dále byla na zmíněném hřbitově postavena vstupní brána s dvěma márniciemi. Poslední stavbou, která bude zmíněna v této práci, je sloup s lucernou na Jungmannově náměstí v Praze (1912). Tato lucerna je spojení šestiúhelníků, které se vzájemně prostupují.¹⁹⁴

Vlastislav Hofman se rovněž zajímal o užité umění v podobě keramických a skleněných předmětů. Tvořil keramické předměty pro Artěl. (1911–1913). Jednalo se především o vázy, popelníky, čajové nebo kávové servisy. Oproti předmětům Pavla Janáka byly tyto Hofmanovy tvarově jednodušší a dekorování bylo plošnějšiho charakteru. Vlastislav Hofman připravil pro Artěl tři skleněné likérové soubory (1911). Jejich hlavním prvkem byly geometricky striktní tvary. Dekorem byl šachovnicový vzor, který vznikl technikou leptu.

---

¹⁹⁴ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

Mezi užité umění kubismu se řadil nábytek, sklo, keramika, porcelán, ale i hračky. Hračky navrhoval např. Václav Špála, Josef Čapek a Jan Zrzavý.¹⁹⁵

Skleněné výrobky projektovali dále architekti, jako je např. Josef Rosípal, který byl členem Skupiny výtvarných umělců, a Rudolf Stockar. Důležitým autorem je František Kysela, který navrhoval kubistické koberce a potahové látky. Stal se vynálezcem kubizovaného ornamentu. Záslouhou Františka Kysely a Vratislava Huga Brunnera (1886–1928) se kubismus projevil i v užité grafice. Jednalo se především o plakát, knižní grafiku a ilustrace. Vratislav Hugo Brunner byl autorem obálky katalogu členské výstavy SVU Mánes (1913). Tato obálka je tradičním dílem českého kubismu v knižní grafice. Dalším dílem Vratislava Huga Brunnera jsou jeho ilustrace v knižní formě - Zmoudření Dona Quijota (1913). František Kysela ilustroval Mandragory, které napsal Niccolò Machiavelli (1913). Tyto ilustrace evokují osobité pojetí ilustrace v rámci kubismu.¹⁹⁶

5.3 ARCHITEKTURA KUBISMU

V 19. století se architektura orientovala kolem historizujících slohů. Na konci století se objevila secese, která byla v našich zemích pod vídeňským vlivem. Příkladem secesní stavby je budova Hlavního nádraží v Praze. Autorem byl Josef Fanta. Secese byla postupem času nahrazena modernou přelomu 20. století. Rozvoj modernistické architektury zapříčinilo požadování nových staveb. Tato potřeba vznikla expanzí předměstí. Mnoho lidí z lépe situovaných vrstev si okolo roku 1900 nechalo postavit rodinné vily např. ve čtvrti Bubeneč v severní části města. „*Prahu v tomto ohledu odlišuje od Vídně to, že tuto úlohu často plnily kolektivní struktury: banky, hotely, ba i samotný magistrát.*“¹⁹⁷

Nejvýznamnějším představitelem české moderní architektury na našem území byl Jan Kotěra. Na konci 19. století vytvořil nový architektonický styl. Inspiroval ho Otto Wagner, u kterého studoval i Frank Lloyd Wright, se kterým se spřátelil při cestách po Spojených státech amerických. Jeho nejvýznamnější stavba se nachází v Hradci Králové - Muzeum východních Čech. Stavba má asymetrickou fasádu, kupoli z betonu, zdi z neopracovaného kamene a na mnoha místech prvky dekorace. Jan Kotěra byl později profesorem Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, kde u něho

¹⁹⁵ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁹⁶ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

¹⁹⁷ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. s. 190. ISBN 978-80-257-0327-4.

vystudovala řada architektů, jako je např. Josef Gočár, který je autorem Domu u Černé Matky Boží. Tato stavba se vyznačuje striktními geometrickými liniemi. Předznamenala novou poválečnou architekturu.¹⁹⁸

Kubismus v architektuře je charakteristický dynamickým řazením šikmých ploch, pyramidami a hranoly. Během první světové války tyto prvky architekti vyměnili za oblouk a kruh. Směr se začal nazývat rondokubismus.¹⁹⁹ Pavel Janák byl první, kdo použil motiv plochého oblouku. Tento motiv se stal základním prvkem stylu. Jeho dílem je např. budova krematoria v Pardubicích, kterou zrealizoval roku 1922. Tato budova je spojením slovanské architektury s výraznou netradiční barevností. O barevnost architektury, zejména o její obnovení, se Pavel Janák zasazoval. Dalšími zástupci byli Josef Gočár nebo František Kysela. Společně zrealizovali budovu Banky čsl. legií.

Rondokubismus se pod vlivem profesorů a žáků pražské Uměleckoprůmyslové školy promítnul do českého art deca. Česká tvorba se na výstavě dekorativního umění v Paříži roku 1925 stala uznávanou. Art deco byl název, který byl odvozen od již zmíněné výstavy v Paříži. Jednalo se o označení pro užité umění dvacátých let 20. století.²⁰⁰

Základy teorie české kubistické architektury položil Pavel Janák. Za základy teorie se považovaly jeho články v Uměleckém měsíčníku. Poté, co odešel ze Skupiny výtvarných umělců Josef Čapek, dostal se do jejího vedení Pavel Janák společně s Františkem Langerem. „*Dvě programové teoretické stati Hranol a pyramida (1911–1912) a Obnova průčelí (1912–1913) se staly manifestem nového hnutí v české architektuře.*“²⁰¹ Podle názoru Pavla Janáka znamenal hranol pasivnost, zatímco pyramida dynamiku. V architektuře se tedy jednalo o kontrast jehlanu a hranolu. Hranol je prvkem architektury, která byla stavěna pro účelnost. Zatímco jehlan je prvkem architektury, která je obrána o hmotnost. Jehlan, šikmá čára a šikmá plocha byly prvky nového českého architektonického směru. Tyto šikmé čáry a plochy navozovaly dynamiku dění, dramatičnost, pocity neklidu apod. Pyramida poté znamenala syntézu objemu s duchem. Tento duch si přál zjasnění a obnovení. Pavel Janák napsal článek Obnova průčelí. V tomto článku zkoumal prostor z pohledu vizuálního a haptického vnímání. Průčelí se stalo důležitým bodem. „*Čím více se umělcova představa přibližuje*

---

¹⁹⁸ Bernard, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

¹⁹⁹ Černá, M. Dějiny výtvarného umění. Praha: Idea servis, 1996. ISBN 80-85970-12-0

²⁰⁰ Wöhrlin, T. Nábytkové slohy od antiky po současnost. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2034-0.

²⁰¹ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 157. ISBN 80-85970-47-3.

*subjektivnímu a abstraktnímu pólu vnímání, tím více se soustřeďuje na průčelí.*²⁰²
Kubismus se ve všech třech oborech umění vyjadřoval něčím specifickým. Pro malířství byla nejdůležitějším prvkem dvojrozměrnost, pro sochařství reliéf, zatímco pro architekturu to bylo zmíněné průčelí budovy. Fasáda byla využita pro plastickou tvorbu – snaha o plastičnost objektu.²⁰³

Architektonický kubismus na našem území trval krátkou dobu (1911–1914). Některé stavby byly postaveny, jiné zůstaly navždy pouze na návrzích a v představách. To, že v českých zemích vznikla kubistická architektura, znamená, že české území bylo vyspělou společností, která vnikla do avantgardního světa a měla dobové umělce, kteří se nových směrů umění chytit a dále je rozvíjeli.

---

²⁰² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 157. ISBN 80-85970-47-3.

²⁰³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

6 POROVNÁNÍ UMĚNÍ KUBISMU PRAHA – PAŘÍŽ

Kubismus byl umělecký směr, který vznikl v Paříži a rozšířil se do Prahy. Kubismus v Praze a Paříži měl stejné prvky, přesto zde byly určité odlišnosti.

Důležité pro vznik a vývoj kubismu byly styky těchto dvou měst. Styky Prahy s Paříží byly udržovány déle, nejdůležitější bylo období po roce 1900. Zprostředkovateli kultur mezi Francií a českými zeměmi byla i řada kritiků a teoretiků umění. V českých zemích se umělci zajímali o pařížské styly a v Paříži se tisk zajímal o umění z Čech. Důležitou roli měl Švýcar William Ritter (1867–1955). Od roku 1896 byl v kontaktu s Milošem Jiránkem (1875–1911) a s SVU Mánes. V časopise *Mercure de France* měl svoji pravidelnou rubriku, která se nazývala „Lettres tchèques“ – Dopisy z Čech. Mnoho článků bylo také v magazínu *Gazette des beaux-arts*.²⁰⁴ Společnost začala vyhledávat nezávislost a svobodu. Idea, která vznikla roku 1914, se zdála nesmyslná: „-, lidé si ale byli vědomi toho, že vstupují do světa, který se k 19. století obrací zády.“²⁰⁵ Všude bylo prosazeno poznání, že neexistuje pouze jedno tradiční evropské umění.

Intenzivní vztah Prahy s Paříží odstartovala výstava *Vienne 1900 L' Apocalypse joyeuse* (Vídeň 1900. Radostná apokalypsa). Výstava byla uspořádána 1896 v centru moderního umění v Paříži: Beaubourg. Tato výstava oživila dynamiku Rakousko-Uherska. Rakousko-Uherská monarchie nebyla před první světovou válkou v úpadku. Byla to země, která poskytovala prostor pro ekonomiku, industrializaci, ale i země nových myšlenek a kulturních směrů. Hlavním městem byla Vídeň, ale každé velké město mělo svoje specifické prostředí. Toto platilo ve velké míře pro Prahu. Praha byla na počátku 20. století plná konfliktů. Jedním z nejhlavnějších bylo soupeření mezi Čechy a Němci, Židy a antisemity apod. Prestižním cílem pro mladou generaci doby bylo stát se umělcem.

*„Kubismus tedy pro Prahu znamenal možnost vypořádat se s neprogresivnějšími aspekty umění a myšlení 20. století a prostřednictvím kubismu jedním dechem vyhlásit solidaritu západní Evropě právě v době, kdy praskalo staré pouto Praha-Vídeň. Katalyzátorem a určující osobností byl dr. Vincenc Kramář, historik umění školený ve Vídni, který téměř vlastnoručně třemi víceméně souběžnými způsoby otevřel dveře do Paříže.“*²⁰⁶

²⁰⁴ Bernard, M. *Praha město evropské avantgardy 1895–1928*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

²⁰⁵ Bernard, M. *Praha město evropské avantgardy 1895–1928*. Praha: Argo, 2010. s. 66. ISBN 978-80-257-0327-4.

²⁰⁶ Švestka, J. Vlček, T. Liška, P. *Český kubismus 1909–1925 malířství, sochařství, architektura, design*. Praha: i3 CZ s. r. o. /Modernista s. r. o., 2006. s. 12. ISBN 80-239-6658-8.

Zejména pařížské autory zpočátku jejich tvorby inspirovala malba Paula Cézanna. Tuto etapu předznamenal fauvismus. Během působení fauvismu v Paříži se začaly prosazovat tendence touze po řádu. Pro pařížský, francouzský kubismus v malířství byl příznačný vliv afrického primitivismu. Umělci využívali afrických sošek, fotografií afrických žen apod. Georges Braque měl údajně pouze jednu africkou masku, zatímco Picasso disponoval celou sbírkou sošek, masek a fotografií černošských žen.²⁰⁷ Mezi první kubistické obrazy z Francie se řadí *Slečny z Avignonu* od Pabla Picassa. Kubismus přejalo sochařství zemí českých i Francie.

V pařížské architektuře se kubismus jako styl neprojevil. Ale existoval náznak, který se objevil na Podzimním salónu roku 1912, kde umístil sochař Raymond Duchamp-Villon *Kubistický dům* (sádrový model v reálné velikosti). Odborníci se domnívají, že tento návrh byl inspirován nápady pražských kubistických architektů.²⁰⁸ *„Pro moderní architekturu Francie dosud půdy připravené nemá, ta připravuje se spíše v ostatním výtvarném umění. Malířství jde již svou určitou cestou a jeho snahy lze stopovati i na první ukázce nového chápání zevnějšku architektury. Je to >>kubistická << architektura sochaře Duchamp-Villona <známého u nás z Volných směrů>, návrh úpravy hotelového přízemí, dosud osamocený a první Villonův pokus v tomto směru, ve kterém u nás v Čechách máme příklady četnější a rannější.“*²⁰⁹

Prvky podobné kubismu se v architektuře v Paříži nejvíce promítly u architekta Augusta Perreta. Přesto kubismus, jako ryze architektonický směr, byl záležitostí českých zemí.

„Nebývalý ohlas našel pařížský kubismus v Praze, kde pro jeho přijetí bylo vytvořeno příhodné prostředí. V prvním desetiletí 20. století působily v českém umění dvě tendence. Vedle expresionistické snahy vyjádřit drama lidské duše uvolněnou silou barvy se projevila uvědomělá potřeba stavět obraz jako vnitřně vyváženou kompozici z plastických forem. Čeští malíři řešili paralelně se svými pařížskými vrstevníky aktuální problematiku nové obrazové konstrukce, jak ji klad postimpresionismus. Dospěli přitom, inspirováni francouzskými malíři (Daumier, Cézanne, Gauguin, Derain), k osobitým výsledkům. Nejdále došel Bohumil Kubišta, jenž v letech 1909-1910 spojil konstruktivní tendenci se symbolicko-expresionistickou významovostí a vytvořil „nejvýznamnější střeoevropský pandán a zároveň specifickou českou modifikaci

---

²⁰⁷ Ganteführer-Trierová, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-671-0.

²⁰⁸ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

²⁰⁹ Volné směry. Praha: Nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1913. ročník XVII. s. 54. Hofman, F. K podstatě architektury.

francouzské problematiky nové obrazové reprezentace.“ (M. Lamač).²¹⁰ „Kolem roku 1911 byla hlavní tendencí synkreze kubismu a expresionismu, kterou Miroslav Lamač označil jako kuboexpresionismus.“²¹¹ Kubismus v českých zemích měl symbolicko-expressivní výraz. „Kubismus nabízel českým malířům především jiný tvárný systém pro vyjádření symbolicko-expressionistického obsahu. Proto z podnětů Picassova a Braquova kubismu vznikl v Čechách zvláštní, specificky místní styl, který označujeme jako kuboexpresionismus“²¹² Čeští umělci usilovali především o tématickou malbu a o symbolický význam děje na obraze. Funkci barvy chápali tak, aby jasně vyslovila myšlenku díla. Analytická metoda byla odsouvána proto, aby děj obrazu nenarušovala, zatímco o syntézu čeští kubisté zájem měli a usilovali o ni. Tato syntéza měla vzniknout propojením racionální – geometrické obrazové struktury se symbolicko-expressivním obsahem. Mezi lety 1910–1912 bylo možné vidět v obrazech českých kubistů postupné rozbití soudržného tvaru a jeho následné spojení s prostorem (např.: Prométheus – Antonín Procházka 1910–1911 nebo Utěšitel – Emil Filla 1911). Roku 1912 pomalu docházelo k celistvé analýze. Ukázkou byla kompozice Emila Filly – Dvě ženy (1912). Českým autorům šlo zejména o duchovnost. Duchovní náplň umělci chápali jako vytvoření výtvarného symbolu pro určité duševní síly nebo děje.²¹³ „Proti Picassovi nebo Braquovi, kteří malovali lidskou postavu jako Dívku s mandolínou nebo Klarinetistu, v obrazech českých kubistů se objevuje člověk ve chvílích vnitřní kontemplace (Fillův Myslitel, 1911), pohroužení do vyššího světa hudby (Procházkův Koncert, 1912), nebo duchovní spojení (Fillův Utěšitel, 1911). Ve Fakírovi (1914) chtěl Kubišta vyjádřit „moc askeze nad nejnebezpečnějšími zvířaty, jako je had“; nevyhýbal se ani studií patologických stavů (Epileptická žena, 1911). České malíře přitahovaly mezní existenciální okamžiky, kdy člověk uniká z proudu obyčejného života a hlouběji poznává sebe i svět. Téma smrti (Kubištův Polibek smrti, 1912, Oběšený, 1915) vyvrcholilo v myšlence mučednické smrti pro lidstvo (Procházkův Prométheus, 1911). Kubištův Sv. Šebestián (1911) spojil tuto ideu s autostylizací uměleckého osudu svého tvůrce v symbolický obraz duchovní bolesti. Toto úsilí českých kubistů o zobrazení mezních existenciálních situací, osudové tematiky života a smrti i hlubin lidské duše připomíná svět prózy Franze Kafky, který rostl z reakce na stejné prostředí a jehož pocit odcizení měl mnoho společného s tím, jak čeští výtvarníci prožívali

---

²¹⁰ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

²¹¹ Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 11. ISBN 80-85946-33-5.

²¹² Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 148. ISBN 80-85970-47-3.

²¹³ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

*tehdejší dobu a snášeli od veřejnosti nepochopení i výsměch.*²¹⁴ Český kubismus měl znaky, které se podobaly expresionismu a středoevropskému symbolismu.²¹⁵

Čeští umělci se ke kubismu a jeho základním prvkům stavěli individuálně. Příkladem je Emil Filla, který se inspiroval Pabem Picassem a Georgem Braquem. Sledoval i další umělecký vývoj pařížských kubistů. To byl hlavní rozdíl mezi Emilem Fillou a ostatními českými kubistickými malíři. Většina z ostatních hledala spíše osobitý výraz nového směru. Prvky analytického kubismu pod vlivem Pabla Picassa a George Braqua uplatňoval Antonín Procházka na svých plátnech *Koncert* (1912) a *Čtenář novin* (1912). Dále Vincenc Beneš v obraze *Tanečnice* (1912).²¹⁶

Vincenc Beneš po válce maloval podle vzoru Picassova důrazu na předmětnost. Bohumil Kubišta zdůrazňoval symbolické a existencionální prvky. Čeští umělci dále používali aplikaci nové formy na klasické náměty (např. biblické). Toto spojení avantgardní formy umění s tradičním biblickým obsahem dala českému kubismu výjimečnost. Biblické náměty se objevily pouze na počátku českého kubismu, tj. mezi lety 1910–1912. Pro Josefa Čapka byla charakteristická forma lidového umění, studie umění přírodních národů. Antonín Procházka obohatil kubismus zejména o smyslové chápání koloritu. Zajímal se o civilistní náměty.²¹⁷

Kubističtí architekti původně vyšli z myšlenky odporu racionalismu. Prvky architektonického racionalismu byly: účel, konstrukce a poezie. Pavel Janák propagoval architekturu, kde je abstrakce více než účel. Rovněž Vlastislav Hofman kladl do protikladu účelnost a uměleckost.²¹⁸ Architektonický kubismus na našem území trval krátkou dobu (1911–1914).²¹⁹

6.1 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ PRÁCE

Porovnání umění kubismu mezi Prahou a Paříží bylo zvoleno záměrně proto, že Paříž byla dobovým centrem moderního umění, kde se soustředili umělci z celého světa, kde se moderní umělecké směry mnohdy zrodily a kde vznikl nejradikálnější z nich, kubismus. Naopak Praha bylo město, kam se umění dostávalo z okolní Evropy. V Praze bylo vhodné prostředí pro rozvoj moderny. Její největší

---

²¹⁴ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 151. - 152. ISBN 80-85970-47-3.

²¹⁵ Lahoda, V. *Český kubismus*. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

²¹⁶ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

²¹⁷ Lahoda, V. *Český kubismus*. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

²¹⁸ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

²¹⁹ Mráz, B. *Dějiny výtvarné kultury*. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

význam pro kubismus byl ten, že v českých zemích se projevil i jako architektonický směr. Mnoho kubistických staveb vznikalo v Praze a inspirovalo další vývoj budoucí moderní architektury.

Rozdíl mezi kubismem v Čechách a ve Francii popsal Bohumil Kubišta. *„Jedná se hlavně o duchovní náplň nové formy. To, co přinesl Picasso, je již jaksi samozřejmým poznatkem, na základě něhož je nutno jít dále do duchové oblasti.“*²²⁰

Kubismus se v českých zemích rozvinul v architektonický směr díky vídeňskému architektovi Ottu Wagnerovi vzhledem k tomu, že u něho studoval Jan Kotěra, a u toho mnozí další čeští budoucí kubističtí architekti (např. Josef Gočár). Základy teorie české kubistické architektury položil Pavel Janák. V Paříži byly patrné v té době pouze náznaky vlivu kubismu v architektuře – model Kubistického domu (Raymond-Duchamp Villon) a působilo zde několik architektů moderny. Hlavním představitelem byl Auguste Perret.

Kubismus v Praze měl expresivnější nádech oproti kubismu pařížskému, celkově se jednalo o rozmanitější formu (Josef Čapek – umění přírodních národů, Bohumil Kubišta – expresivní nádech, Emil Filla – částečná inspirace Pabem Picassem a Georgem Braquem apod.). Český kubismus měl prvky symbolismu a expresionismu (zejména v malířství). Autoři se pokoušeli o duchovní náplň svých maleb. Pařížský kubismus se inspiroval zejména Paulem Cézannem a primitivním uměním. V sochařství Otto Gutfreund využíval prvky expresionismu, pařížští sochaři směřovali spíše k abstrakci.

Důležitý podíl na šíření kubismu z Paříže do Prahy měly cesty mladých umělců a vzdělanců, technologický pokrok, vzájemné styky těchto dvou měst, umělecké časopisy a sběratelé umění (např. Vincenc Kramář nebo Daniel-Henry Kahnweiler). Pro rozvoj kubismu v Praze bylo důležité i prostředí, kde se měl nový směr uchytil a rozvinout. Kubismus byl na českém území na vrcholu mezi lety 1910–1914, tj. před první světovou válkou.

Z porovnání umění kubismu Prahy a Paříže vyplývá, že kubismus se v českých zemích neobyčejně uchytil a rozvinul. Architektura kubismu měla pozdější vliv na další stavby, včetně mrakodrapů. Sochařství kubismu mělo vliv na abstraktní tvorbu, stejně jako malířství.

---

²²⁰ Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 148. ISBN 80-85970-47-3.

ZÁVĚR

Na přelomu 19. a 20. století vznikala doba moderny. Objevily se nové umělecké směry, které na sebe navazovaly nebo se prolínaly. Umělci začali experimentovat s formou, obsahem i technikou výstavby uměleckého díla. Jedním z těchto směrů, které změnily konvence v umění, byl kubismus. Mezi modernismy vynikal především svým pojetím prostoru, objektu, světla apod. Důležitým prvkem kubismu byla mnohopohledovost, tj. pohled z více úhlů najednou.

Kubismus byl jednotným seskupením malířů, architektů, sochařů apod. Pro umělce vyjadřoval svobodu. Neměl žádná daná tvarosloví. Byl důležitý pro vznik následujících modernismů, zejména pro vznik abstrakce.

Cílem historické studie bylo porovnání vzniku a vývoje uměleckého směru kubismu ve dvou městech – v Praze a v Paříži. Tato města byla zvolena záměrně proto, že okolo přelomu století mezi nimi existoval intenzivní vztah (cesty českých umělců do Paříže, výstavy, umělecké časopisy). Vztah Prahy s Paříží znamenal příchod kubismu do Prahy, kde se rozvinul ve všech uměleckých oborech. Kubismem bylo ovlivněno mnoho českých, francouzských i světových autorů.

Francouzské malířství kubismu se inspirovalo malířem, který ovlivnil vznik moderních směrů – Paulem Cézannem, a primitivním černošským uměním. Důležitým malířem francouzského kubismu byl Pablo Picasso, který je považován za zakladatele tohoto směru. V českých zemích byl kubismus v malířství rozmanitější a měl osobitější formu – nádech expresionismu a symbolismu – kuboexpresionismus. Někteří čeští autoři byli ovlivněni duchovní oblastí výrazu, jiní pařížskými autory nebo uměním primitivních národů. Důležitým českým malířem byl Emil Filla. Emil Filla nejdříve navázal na kubismus Pabla Picassa a George Braqua, později ke kubismu připojil expresionistický výraz, který byl pro české země charakteristický. Kubismus se promítl ve Francii a v českých zemích i v sochařství.

Díky studiím Jana Kotěry ve Vídni u Otta Wagnera se v českých zemích projevil kubismus i v architektuře. V Paříži kubistická architektura neexistovala, přesto lze nalézt stavby, které nesou podobné prvky, jako měl kubismus. Architektonický směr kubismus v českých zemích trval mezi lety 1910–1914, jeho důležitou součástí byl rondokubismus.

Kubismus vznikl v Paříži a díky dobovým podmínkám v umění i ve společnosti se rozšířil do Prahy, kde se rozvinul. Ovlivnil dobovou společnost i budoucí vývoj moderního umění.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BERNARD, M. Praha město evropské avantgardy 1895–1928. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0327-4.

BERNARDOVÁ, E. 1905–1945 Moderní umění. Praha: Paseka, 2000. ISBN 880-7185-291-0.

ČERNÁ, M. Dějiny výtvarného umění. Praha: Idea servis, 1996. ISBN 80-85970-12-0.

DANCHEV, A. Georges Braque – životopis. Praha: BB/ art s. r. o., 2005. ISBN 80-73-41-942-4.

GANTEFÜHRER-TRIEROVÁ, A. Kubismus. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-671-0.

HLAVÁČEK, L. Pablo Picasso. Praha: Horizont, 1981.

HROMKOVÁ, D. HUK, J. KLUGEROVÁ, J. KOČKOVÁ, A. PAULOVČÁKOVÁ, L. VACÍNOVÁ, T. Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci. Praha: UJAK, 2012. ISBN 978-80-7452-024-2.

HUYGHE, R. Umění nové doby. Praha: Odeon, 1974.

KRAMÁŘ, V. O obrazech a galeriích. Praha: Odeon, 1983.

LAHODA, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-33-5.

MÍČKO, M. Paul Cézanne. Praha: Odeon, 1970.

MICHELLI, M. Umělecké avatgardy dvacátého století. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, národní podnik, 1964.

MRÁZ, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. ISBN 80-85970-47-3.

MUKAŘOVSKÝ, J. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966.

PIJOAN, J. Dějiny umění. Praha: Odeon, 9. svazek, 1983.

ŠVESTKA, J. VLČEK, T. LIŠKA, P. Český kubismus 1909-1925 malířství, sochařství, architektura, design. Praha: i3 CZ s. r. o. /Modernista s. r. o., 2006. ISBN 80-239-6658-8.

VOLNÉ SMĚRY. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1910. ročník XIV.

VOLNÉ SMĚRY. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1911. ročník XV.

VOLNÉ SMĚRY. Praha: nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1912. ročník XVI.

VOLNÉ SMĚRY. Praha: Nákladem Spolku výtvarných umělců *Mánes*, 1913. ročník XVII.

WÖHRLIN, T. Nábytkové slohy od antiky po současnost. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2034-0.

ZYKMUND, V. Stručné dějiny moderního malířství. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

Seznam použitých internetových zdrojů

ZUBÍKOVÁ, Z. DRÁBOVÁ, R. Společenské vědy v kostce. [online] © [2015-02-12].

Dostupné z:

https://www.palmknihy.cz/downloadable/download/linkSample/link_id/1473/

SVU MÁNES [online]. © [2015-02-12]. Dostupné z:

<http://www.svumanes.cz/spolek/historie-svu-manes>

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY: Fotografie z literatury

[online]. © [2015-02-12]. Dostupné z: www.google.com

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Umění, které předcházelo vzniku kubismu	I
Příloha B – Kubismus ve Francii.....	XII
Příloha C – Kubismus v Čechách.....	XXII

PŘÍLOHY

Příloha A – Umění, které předcházelo vzniku kubismu

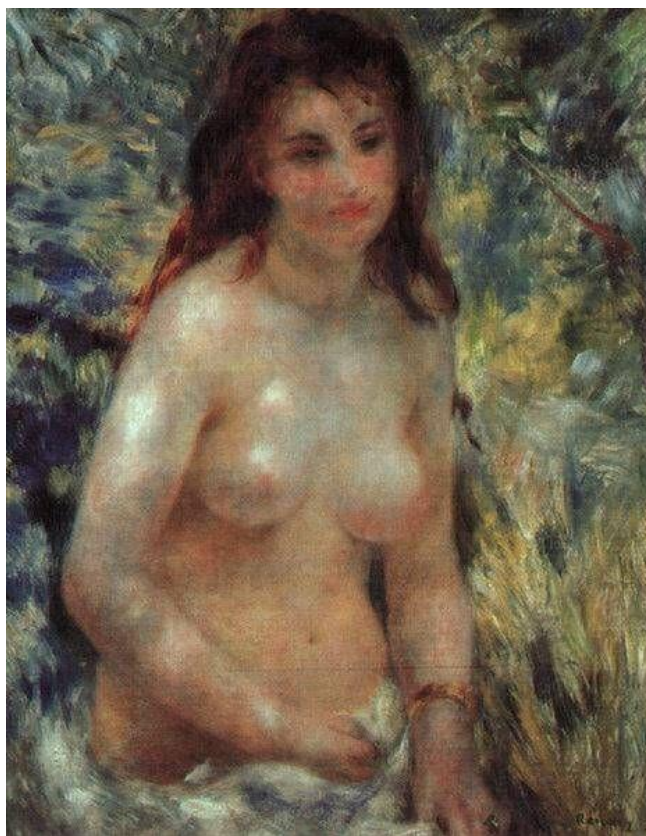
Obrázek 1: Édouard Manet, Snídaně v trávě, 1863

Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 244. – 245.

Obrázek 2: Claude Monet, Dojem, východ slunce, 1872

Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 273.

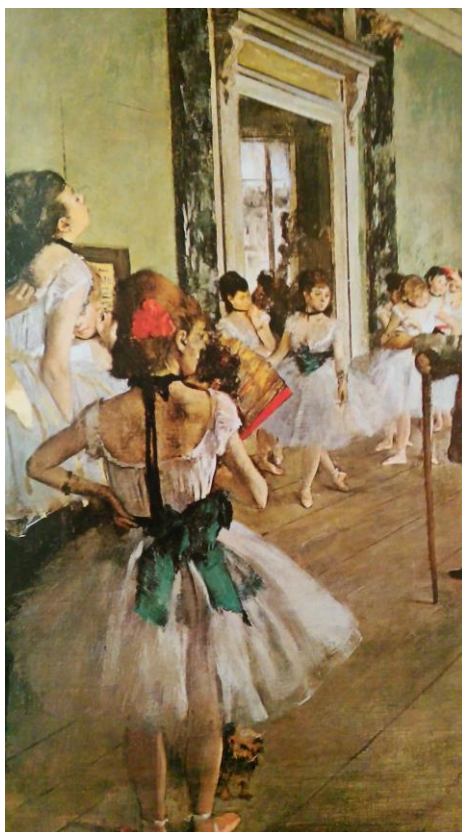

Obrázek 3: Auguste Renoir, Akt ozáfený sluncem, 1874
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 283.

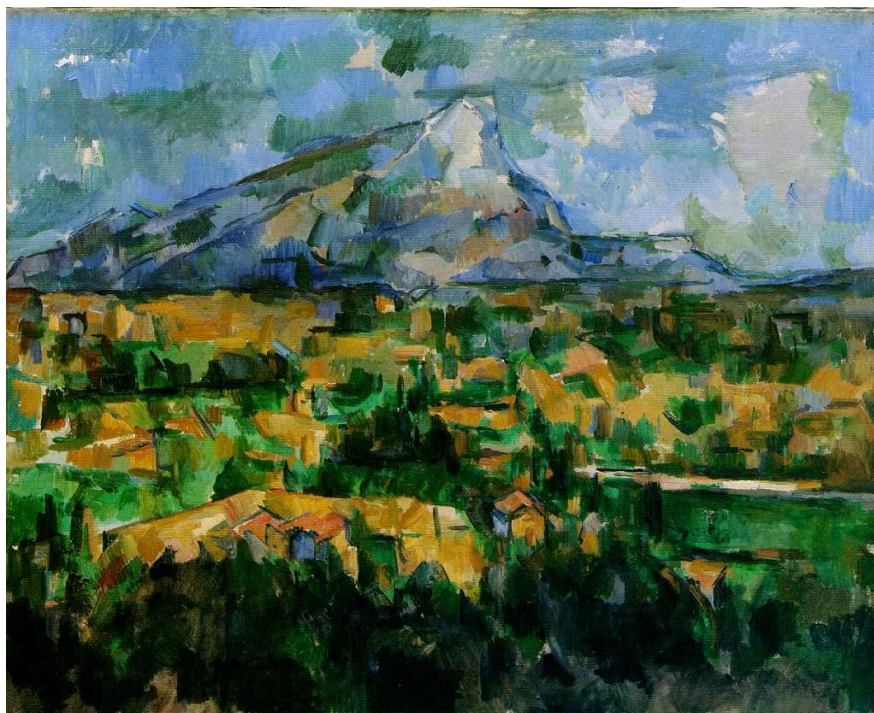
Obrázek 4: Camille Pissarro, Cesta u Louveciennes, 1872
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 288.

Obrázek 5: Edgar Degas, Baletní škola, 1874

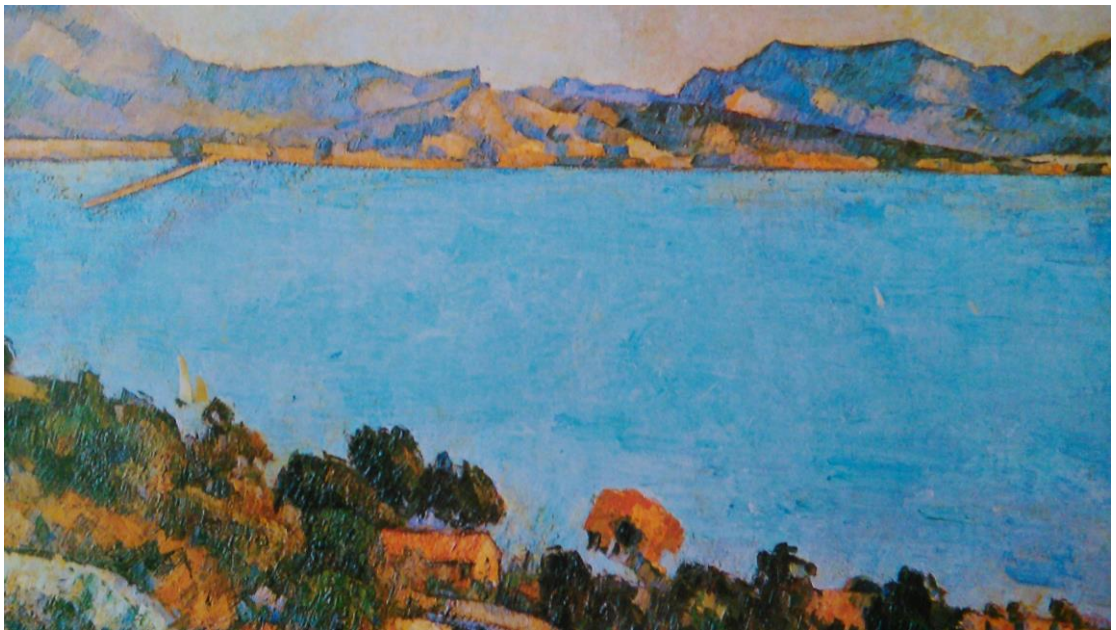
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 291.

Obrázek 6: Paul Cézanne, Sainte-Victoire

Zdroj: Hora Sainte-Victorie. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/cezanne/st-victoire/798/>

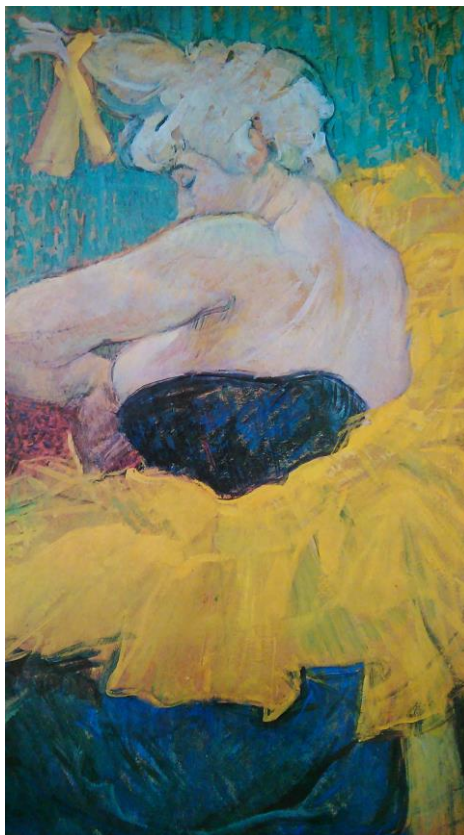
Obrázek 7: Paul Cézanne, Moře u Estaque, 1882–1885
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 305.

Obrázek 8: Paul Gauguin, Tahitské ženy, 1891
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 317.

Obrázek 9: Vincenc van Gogh, Slunečnice, 1888
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 331.

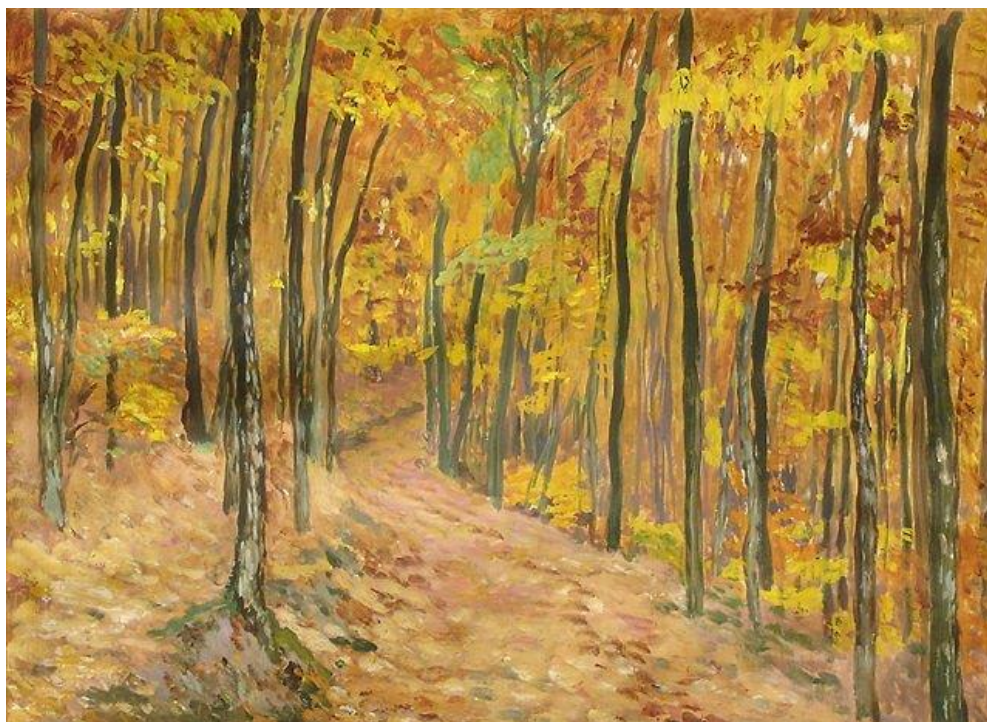

Obrázek 10: Henri Toulouse-Lautrec, Klaunka Cha-U-Kao, 1895
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 339.

Obrázek 11: Georges Seurat, Koupání v Asmières, 1884
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 347.

Obrázek 12: Antonín Hudeček, Lesní cesta
Zdroj: Lesní cesta. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
<http://umeni.euweb.cz/obsah/impresionismus/antonnhudeeklesncesta.html>

Obrázek 13: Auguste Rodin, Brána do pekel, od r. 1880
Zdroj: Brána do pekel. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=81591

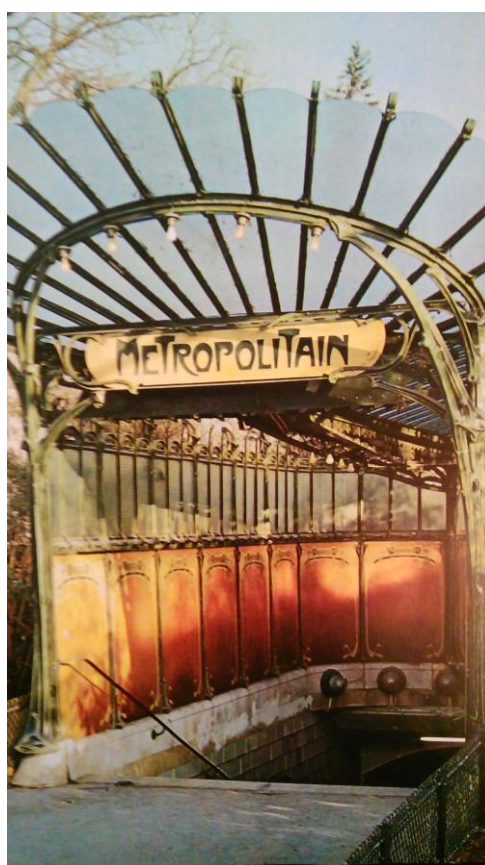
Obrázek 14: Gustave Moreau, Salome tančící před Herodesem, 1876
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 9.

Obrázek 15: Antonio Gaudí, Sagrada Família

Zdroj: Sagrada familia. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://travelinnate.com/sagrada-familia/>

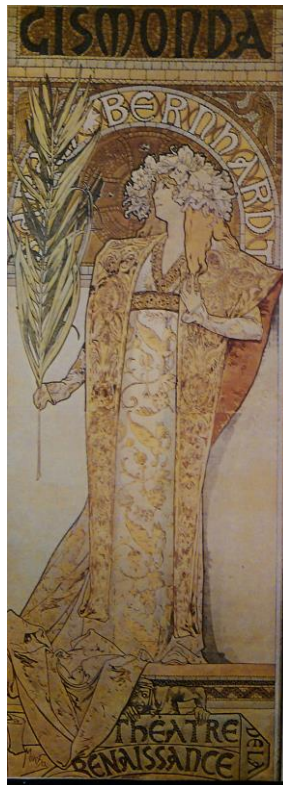

Obrázek 16: Hector Guimard, secesní vstup do metra, na návrzích začal pracovat roku 1899

Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 70.

Obrázek 17: Louis Comfort Tiffany, Tiffanyho lampa, 1900
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 85.

Obrázek 18: Alfons Mucha, Plakát oznamující vystoupení Srah Bernhardtové, X
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 94.

Obrázek 19: Henri Matisse, Alžíranka, 1909

Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 103.

Obrázek 20: Josef Fanta, Praha Hlavní nádraží, 1900–1909

Zdroj: Praha Hlavní nádraží. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
<http://www.archiweb.cz/news.php?type=arch&action=show&id=2528>

Obrázek 21: Henri Rousseau, Sen, poslední rok jeho života, naivní umění
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 8., s. 172. – 173.

Příloha B – Kubismus ve Francii

Obrázek 21: Pablo Picasso, Muž s dýmkou, 1915
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 124.

Obrázek 22: Pablo Picasso, Slečny z Avignonu, 1907
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 127.

Obrázek 23: Georges Braque, Přístav v Normandii, 1909
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 130.

Obrázek 24: Georges Braque, Portugalec, 1911
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 132.

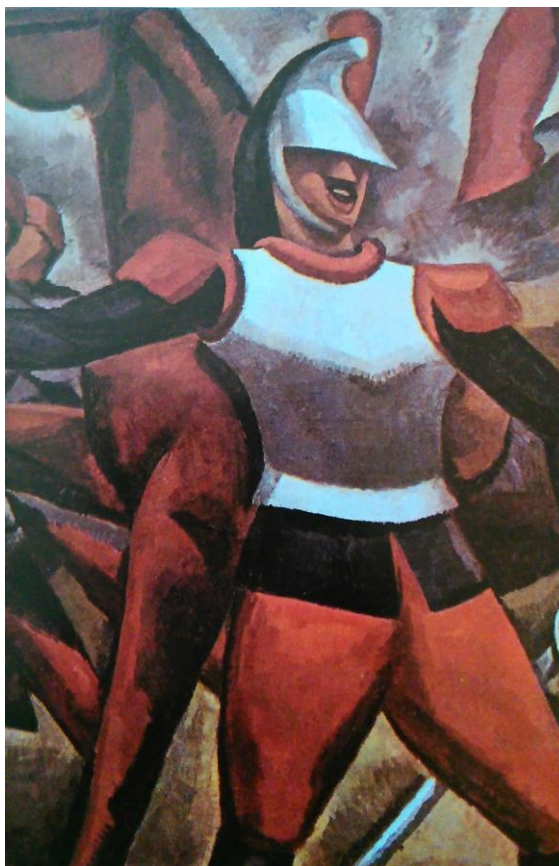
Obrázek 25: Albert Gleizes, Mláčení obilí, 1912
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 139.

Obrázek 26: Jean Metzinger, Svačina, 1911
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 140.

Obrázek 27: Fernand Léger, Akty v lese, 1909-1910
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 141.

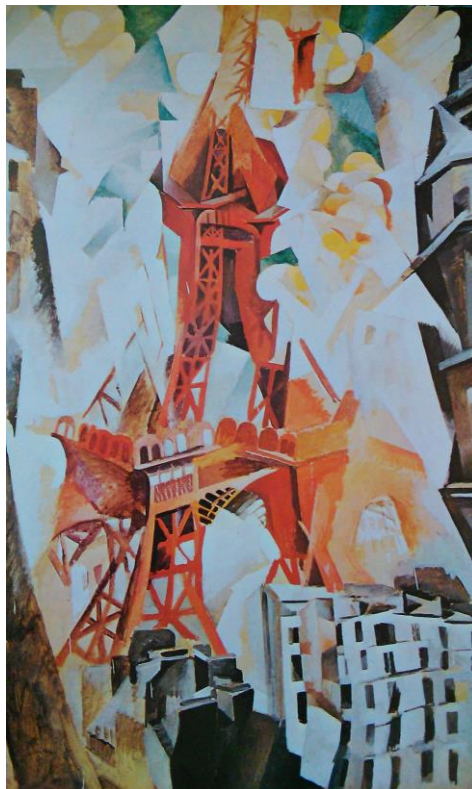

Obrázek 28: Roger de la Fresnaye, Kyrysník, 1910
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 146.

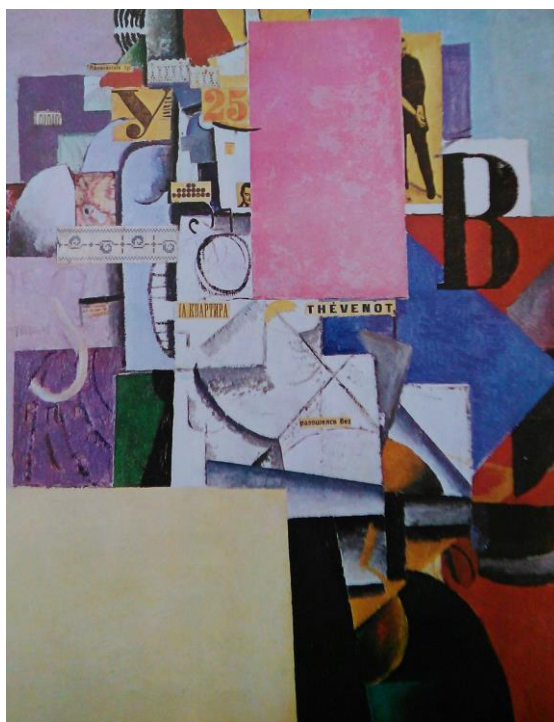
Obrázek 29: Francis Picabia, Edtaonisi, 1913
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 147.

Obrázek 30: Robert Delaunay, Eiffelova věž v červené, 1911
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 149.

Obrázek 31: Marcel Duchamp, Akt sestupující ze schodů, 1912
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 153.

Obrázek 32: Kazimir Malevič, Žena před reklamní tabulí, 1914, v práci obsažen v zemi – Rusko
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 148.

Obrázek 33: Juan Gris, Stůl, 1914, v práci obsažen v zemi - Španělsko
Zdroj: Fotografie: Pijoan, J. Dějiny umění. Praha: Odeon. 1981. svazek 9., s. 145.

Obrázek 34: Alexandr Archipenko, Gondoliér, 1914
Zdroj: Gondoliér. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
http://www.moma.org/collection/object.php?object_id=81943

Obrázek 35: Pablo Picasso, Ženská hlava, 1909
Zdroj: Ženská hlava. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <https://panathinaeos.wordpress.com/tag/pablo-picasso/>

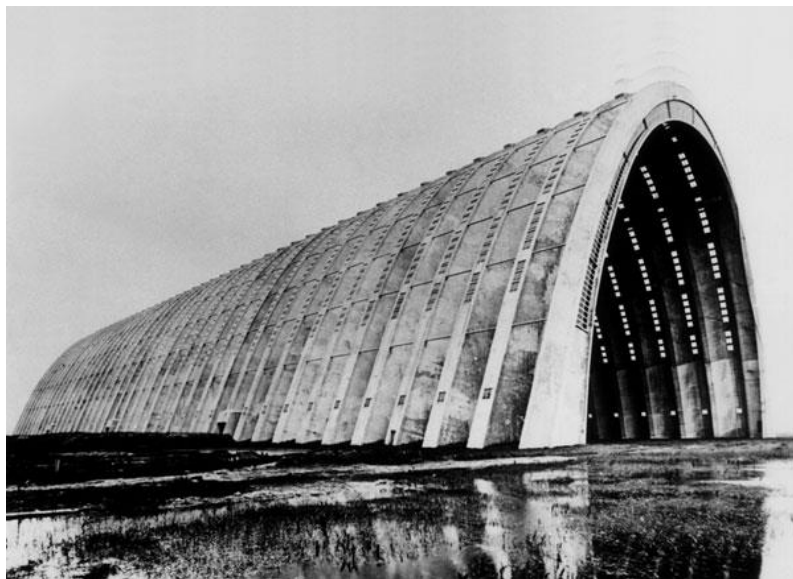
Obrázek 36: Raymond-Duchamp Villon, Kůň, 1914
Zdroj: Kůň. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=358

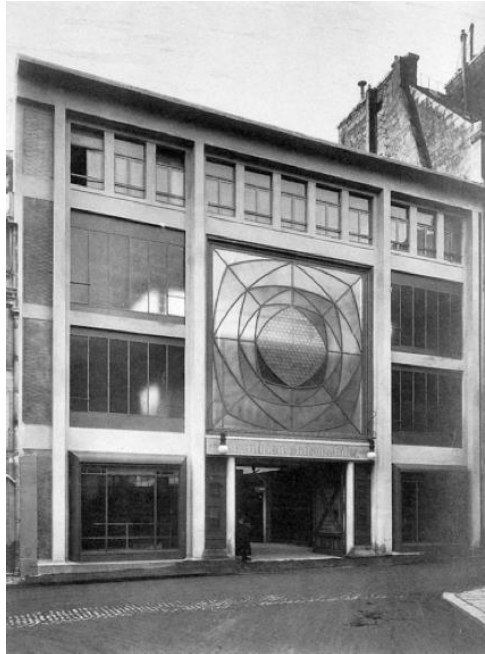
Obrázek 38: Ossip Zadkine, Figura 1918

Zdroj: Figura. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.wiegersma.eu/artwork/view/180>

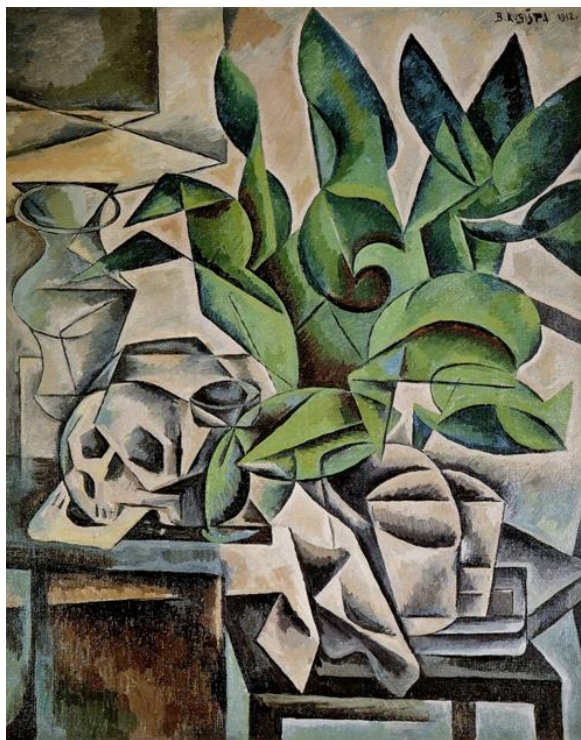
Obrázek 39: Eugène Freyssinet, Hangár letiště Orly v Paříži, 1944 zničeno

Zdroj: Hangár letiště Orly v Paříži. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.efreyssinet-association.com/oeuvre/ouvrages.php>

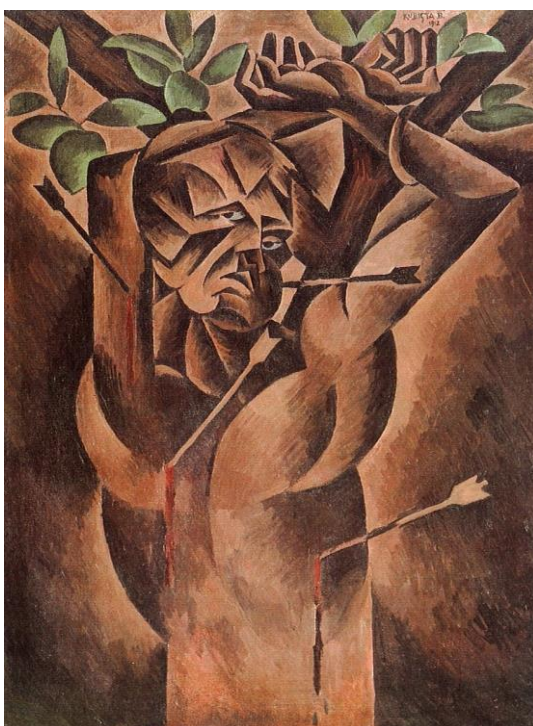
Obrázek 40: Auguste Perret, Garáž v Ponthieuově ulici v Paříži, 1905-1906
Zdroj: Garáž v Ponthieuově ulici v Paříži. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z:
<http://tectonicablog.com/?p=60027>

Příloha C – Kubismus v Čechách

Obrázek 41: Bohumil Kubišta, Zátiší s lebkou, 1912

Zdroj: Zátiší s lebkou. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=6137

Obrázek 42: Bohumil Kubišta, Svatý Šebestián, 1912

Zdroj: Svatý Šebestián. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.topzine.cz/narodni-galerie-konci-v-dome-u-cerne-matky-bozi-kubiste-se-musi-prestehovat>

Obrázek 43: Emil Filla, Utěšitel, 1911

Zdroj: Utěšitel. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.celebritynet.cz/clanek/6514/filluv-utesitel-se-prodal-za-12-milionu-rekord-nepadl>

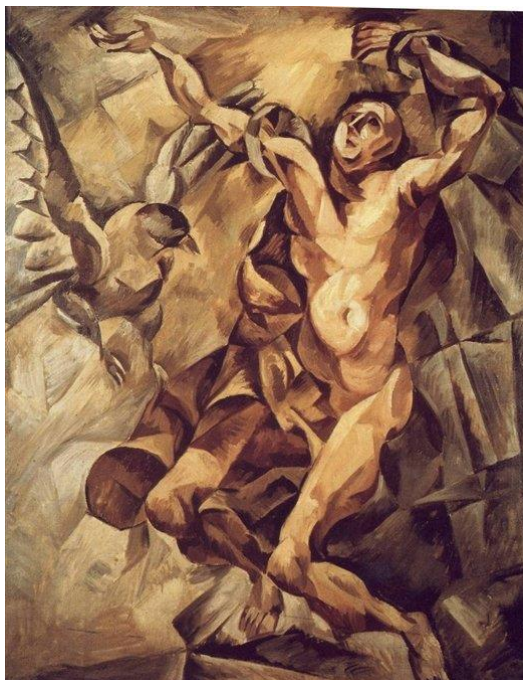
Obrázek 44: Emil Filla, Dvě ženy, 1912

Zdroj: Dvě ženy. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/umeni/filluv-obraz-dve-zeny-se-vratil-do-brna_218255.html

Obrázek 45: Josef Čapek, Námořník, 1913

Zdroj: Námořník. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.zskunratice.cz/ucitele/predmety-skolni-vzdelavaci-program/vytvarna-vychova/9-a/kubismus-3155>

Obrázek 46: Antonín Procházka, Prométheus, 1910-1911

Zdroj: Fotografie: Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 24 ISBN 80-85946-33-5.

Obrázek 47: Otto Gutfreund, Úzkost (výřez), 1911
Zdroj: Úzkost. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://alik.idnes.cz/ctenari-pisi-alikoviny-07v-/alik-alikoviny.asp?c=A140611_193949_alik-alikoviny_jid

Obrázek 48: Emil Filla, Hlava, 1913-1914
Zdroj: Hlava. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://alik.idnes.cz/ctenari-pisi-alikoviny-07v-/alik-alikoviny.asp?c=A140611_193949_alik-alikoviny_jid

Obrázek 49: Jan Kotěra, Urbánkův dům, 1911-1913

Zdroj: Urbánkův dům. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/vyroci-jana-kotery/>

Obrázek 50: Josef Gočár, dům U černé Matky boží na Ovocném trhu na Starém městě, 1911-1912

Zdroj: Dům u černé Matky boží. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.prague-guide.co.uk/articles/the-house-of-the-black-madonna.html>

Obrázek 51: Josef Chochol, Kovařovicova vila pod Vyšehradem, 1912 - 1913
Zdroj: Kovařovicova vila pod Vyšehradem. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.langweil.info/200711295259/Rodinna-vila-Libusina-3-Kovarovicova-vila.html>

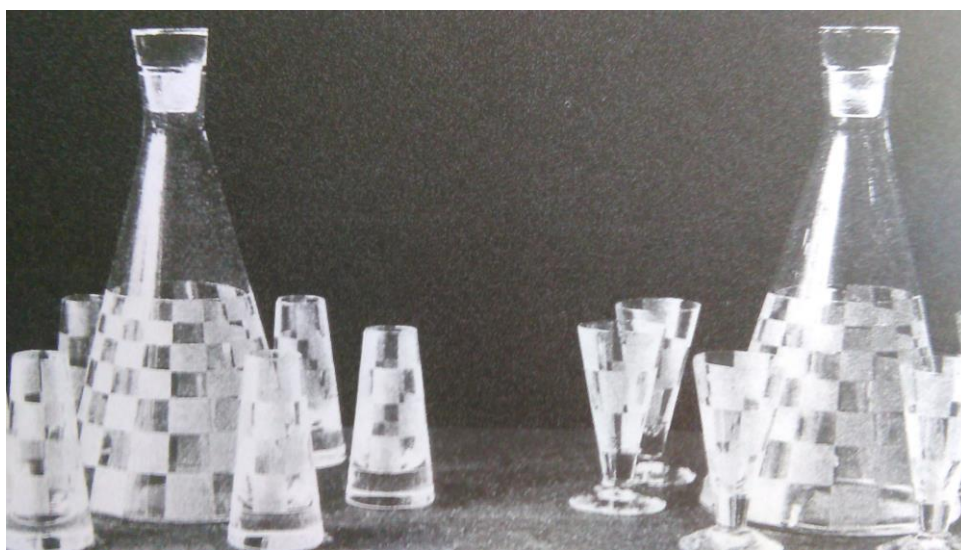
Obrázek 52: Vlastislav Hofman, Hřbitov Praha-Ďáblice – ohradní zeď, 1912
Zdroj: Hřbitov Praha-Ďáblice. [online]. © [2015-02-23]. Dostupné z: http://ihned.cz/c4-10104360-52693890-000000_pdadetail-a-to-my-ty-atomy

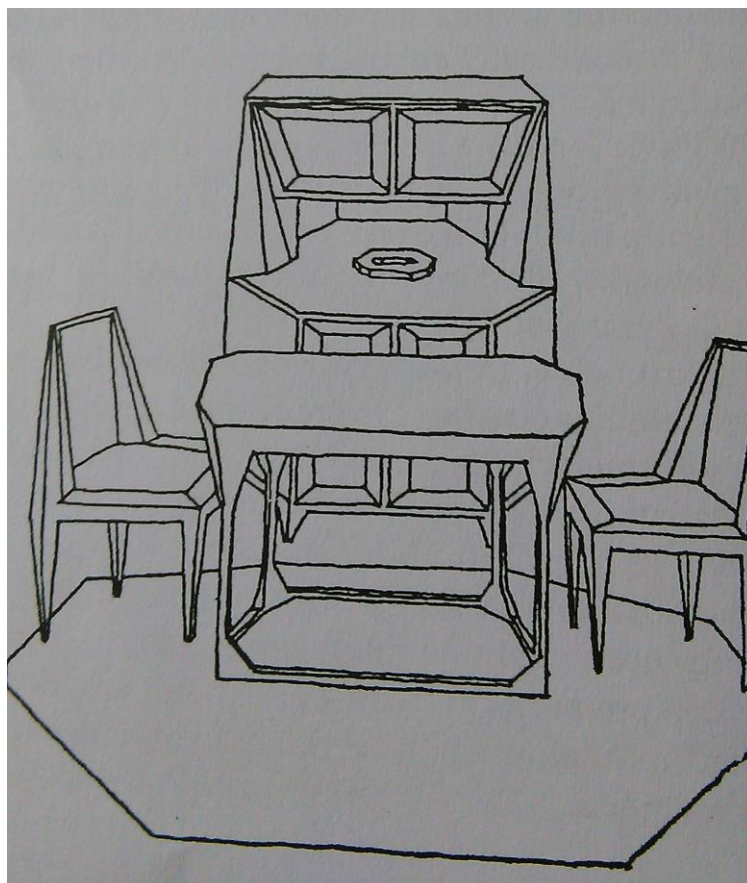
Obrázek 53: Josef Gočár, Příborník, 1912–1913

Zdroj: Fotografie: Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 12 ISBN 80-85946-33-5.

Obrázek 54: Vlastislav Hofman, Likérový soubor, 1912

Zdroj: Fotografie: Lahoda, V. Český kubismus. Praha: Brána, 1996. s. 70. ISBN 80-85946-33-5.

Obrázek 55: Vlastislav Hofman, návrh jídelny, 1911

Zdroj: Fotografie: Mráz, B. Dějiny výtvarné kultury. Praha: Idea Servis, 2. vydání, 2003. s. 160. ISBN 80-85970-47-3.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Pilátová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: magisterské, prezenční

Název práce: Od Pabla Picassa k Emilu Fillovi. Kapitoly o estetice uměleckého směru kubismu.

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 67

Celkový počet stran příloh: 29

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Phdr. Hugo Schreiber